

INTERNATIONAL MAGAZINE

RNI No. 10/2010

20/-

ਬਹੁਮੁ ਦੀਸੈ ਬਹੁਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

Monthly Issue "Atam Marg"

ਮਈ (May) 2011

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ
ਮਾਤ ਲੋਕ ਯਾਤਰਾ

17 ਜੂਨ 1918 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001

ਸਾਲ ਸਤਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਮਈ 2011
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ
(ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts in India :
ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. M.
CHARITABLE TRUST, Ratwara sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. Mohali - 140901

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts from foreign to :
VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near
Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901, Pb. India.

Exemption U/S 80-G upto 31.03.2012 vide L. No.
CIT-II/CHD/80G/TECH/245/2008-09/823

Registration Under Foreign Contribution (Regula-
tion) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-

Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
0160-2255002, Fax - 0160-

12259009 Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 408-263-1844

Bhai Kuldeep Singh Sher Gill
Phone : 408-230-8319

Bhai Parmjit Singh Sandhu - Cell: 07788389135
Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 604-433-0408

England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0121-200-2818

Fax : 0121-200-2879, Raj Mobile : 07968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
http:# www.ratwarasahib.org, http # www.ratwarasahibmedia.org

ਤਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 2
2. ਬਾਰਾਮਾਹਾ 3
3. ਭਗਤ ਸਧਨਾ ਜੀ 5
4. ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਜੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗਿਆਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ 20
5. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 28
5. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ 37
6. ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ 47
7. ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ 54
8. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ 60
9. ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ 62

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ	-	9417214391, 79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	-	0160-2255001
ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ	-	9417214386
ਪੁਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ	-	0172-2266315, 9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ		9417214382
ਬਾਬਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ		9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ		9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ		0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੋਸਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ		0160-2255004
ਜਰਨਲ		9417214384

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਸਕਾਈ ਟੀ.ਵੀ. ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਚੈਨਲ 0176 ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ
ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ -

ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 11.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸੋਮਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 7.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ www.amritbani.com ਤੋਂ
ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ।

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ - ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਪਿਰਿਚੁਅਲ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ
ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ, ਯੂ.ਕੇ.

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ
ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ
ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀਓ! ਆਪ ਸਚਮੁੱਚ ਵਡਭਾਗੀ ਹੋ ਜੋ 'ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹੋ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੋਕ-ਬਿਰਤੀ ਖਿੰਡੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਦੋ ਫਾੜ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲੈ ਆਂਦੀ ਹੈ, ਘਰ ਵਿਚ ਪਏ ਯੰਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁੱਲ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਪਾ ਕੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖਿੰਡ ਪੁੰਡ ਹੋਈ ਲੋਕ-ਬਿਰਤੀ ਬਰਬਾਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਉਤਾਵਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਟੀ.ਵੀ. ਸੀਰੀਅਲਜ਼ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਕਤਲ, ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ, ਡਰੱਗ ਸਮਗਲਿੰਗ ਅਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਢੰਗ ਸਿਖਾ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਾਸਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਾਡੇ ਪੈਰ ਉਖੜ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਵਾ ਵਿਚ ਜਾ ਲਟਕਾਂਗੇ ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਰੱਬ ਹੀ ਰਾਖਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਨੂੰ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ, ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖਸ਼ੀ, ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਤਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਧੁਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੀਏ, ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ, ਵਿਗਾਸਮਈ, ਅਨੰਦਮਈ, ਰਹੱਸਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਵੀਏ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੀਏ, ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਨਾ ਭੁੱਲੀਏ 'ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ।' ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਈਰਖਾ, ਦੂੜ, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਲੜਾਈਆਂ ਝਗੜਿਆਂ, ਬਦਫੈਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਾਂਗੇ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਗੱਲਵਕੜੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚੇ ਪੁਰਸ਼, ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ, ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਅਤੇ ਪਸਾਰਦੇ ਹਨ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਇਸੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਅੱਜ ਤੋਂ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕੀਤੀ, ਹੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ, ਅੱਜ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥ ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ॥
ਪੰਨਾ-846

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ, ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਯੋਗੀਆਂ ਕੋਲ ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਘੇਰਾ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਨਵਰੀ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਅਮਰੀਕਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦੱਸਣ ਲਈ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਵੀਰ, ਭੈਣਾਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪੱਖੋਂ ਸੌਖੇ ਹਨ ਪਰ ਆਤਮਿਕ ਔੜ ਕਾਰਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਖਾ ਨੂੰ ਸਹਿਕਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ-ਰਸ ਦੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅੱਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਿਰਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸੀ - ਨਾਮ ਜਪੋ, ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਵੰਡ ਛਕੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦੱਸੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਮੁਢਲੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਧੁਰੇ ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਕਿਰਤ ਕਰੋ - ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ - ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਲਈ ਤਾਕਿ ਸਵਾਰਥੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰੋ, ਵੰਡ ਛਕੋ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਭਰੋਸਾ, ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੱਚ ਵਿਹਾੜਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਚ ਵਿਹਾੜੀਏ, ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਪੋਚਾ ਨਾ ਮਾਰਦੇ ਰਹੀਏ, ਕੱਲਰ ਹੀ ਨਾ ਬੀਜਦੇ ਰਹੀਏ, ਸਗੋਂ ਸੱਚ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੀਏ। ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹਰੇਕ ਸ਼ਬਦ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਅਸਲੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਜ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੌਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ, ਵਾਰਤਾ ਰਾਹੀਂ, ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਲੜੀਵਾਰ ਲਿਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੇਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਅਮਰ ਕਥਾ ਹੈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਣਤਰ ਕੀ ਹੈ? ਪੰਜ ਤੱਤ ਨੇ, 25 ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੇ, (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 3 ਤੇ)

ਬਾਰਹਮਾਹਾ

ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤ ਭਲੇ ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ।

ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪

ਜੇਠ (ਪੰਨਾ 134)

1. ਹਰਿ ਜੇਠਿ ਜੁੜਦਾ ਲੋੜੀਐ ਜਿਸੁ ਅਗੈ ਸਭਿ ਨਿਵੰਨਿ॥

ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

2. ਹਰਿ ਸਜਣ ਦਾਵਣਿ ਲਗਿਆ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਈ ਬੰਨਿ॥

ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ, ਜਮਾਂ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਜਮਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਵੇ।

3. ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭ ਉਨ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਸੰਨਿ॥

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀਰੋ ਮੋਤੀ ਆਦਿਕ ਵਰਗਾ ਐਸਾ ਕੀਮਤੀ ਧਨ ਹੈ ਜੋ ਚੁਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੋਕ ਹੀਰੋ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਆਦਿਕ ਕੀਮਤੀ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੌੜ ਭੱਜ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਧਨ ਦੇ ਚੋਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਤੌਖਲਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਧਨ ਨਾਲ ਨਿਭਦਾ ਹੈ।

4. ਰੰਗ ਸਭੇ ਨਾਰਾਇਣੈ ਜੇਤੇ ਮਨਿ ਭਾਵੰਨਿ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਕੌਤਕ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਭ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ, ਸਭ ਕਿਰਤਾਂ, ਨਾਮ-ਧਾਨ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ।

5. ਜੋ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੋ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ॥

ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰਜੇ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ, ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ, ਵੈਸੇ

ਹੀ ਕਰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹਨ।

6. ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸੋਈ ਕਹੀਅਹਿ ਧੰਨਿ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਬਖਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

7. ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਵਿਛੜਿ ਕਿਉ ਰੋਵੰਨਿ॥

ਪਰ ਇਹ ਬਖਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਿਰੇ ਆਪਣੇ ਉਦਮ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਪਣੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਜੀਵ ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਦੁਖੀ ਕਿਉਂ ਹੋਣ? ਫੇਰ ਇਹ ਵਿਛੋੜਾ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਕਦੀ ਵੀ ਵਿਆਪਕ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਦਾਤ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ।

8. ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤੇ ਨਾਨਕ ਰੰਗ ਮਾਣੰਨਿ॥

ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਓਹੀ ਜੀਵ ਮਾਣਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਜਨ, ਸੰਤ ਜਨ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।

9. ਹਰਿ ਜੇਠੁ ਰੰਗੀਲਾ ਤਿਸੁ ਧਣੀ ਜਿਸ ਕੈ ਭਾਗੁ ਮਖੰਨਿ॥

ਪਰ ਇਹ ਸੰਗਤਿ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਸਦਕਾ, ਸੰਤ ਜਨ, ਭਗਤ ਜਨ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਸਦਕਾ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਬਰਕਤ ਸਦਕਾ ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਅਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਮਾਲਕ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ 2 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਭਾਵ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਪੁਰਜੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੂੰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੂੰ (ਮਨੁੱਖ) ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਜਿਹੜੀ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪੂਜਨੀਕ ਹੈਂ। ਜਿਥੇ ਚਰਨ ਧਰੇਗਾ ਉਹ ਚਰਨ - ਧੂੜ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰੇਗੀ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰੇਗੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਲਾ ਦਏਗੀ। ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ 50, 60, 70, 80 ਸਾਲ ਹੰਢਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਠੀਕ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ। 'ਦੁਨੀਆਂ ਝਗੜੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਦਰ ਸਾਡਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਸਜਿਦ ਸਾਡੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਪੂਜਾ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਝਗੜਦੇ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਹਰੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਓਥੇ ਤੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਮਾਸ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਨਿੰਦਿਆ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਬੀਰਖਾ ਰਖਦਾ ਹੈਂ, ਵੈਰ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਕਪਟ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਾਰ ਲੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ। ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸ਼ਿਗਾਰ ਹਨ ਜੋ ਜੀਵਨ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ। ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸਕੇ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ ਜੀ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਭਗਤ ਸਧਨਾ ਜੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਕੋਈ ਆਣ ਕੇ ਮਿਲਾਵੈ।

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਪਿਆਰਾ

ਹਉ ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਆਪੁ ਵੇਚਾਈ ॥ ੧ ॥

ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਦੇਖਣ ਕੈ ਤਾਈ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਹਿ

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੇ ਸੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਪੀ

ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ ॥ ੨ ॥

ਜੇ ਭੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ

ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਸੁਖੁ ਮਨਾਈ ॥ ੩ ॥

ਤਨੁ ਮਨੁ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਸਭੁ ਅਰਪੀ

ਵਿਚਿ ਅਗਨੀ ਆਪੁ ਜਲਾਈ ॥ ੪ ॥

ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾ ਜੇ ਦੇਵਹਿ ਸੇ ਖਾਈ ॥ ੫ ॥

ਨਾਨਕੁ ਗਰੀਬੁ ਢਹਿ ਪਇਆ ਦੁਆਰੈ

ਹਰਿ ਮੇਲਿ ਲੈਹੁ ਵਡਿਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੭

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ। ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਰੋਕ ਕੇ ਫੁਰਨੇ ਰੋਕ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰੋ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਮਨਵਾਂਛਤ ਫਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇਣਗੇ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਚਾਨਕ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਬਹੁਤ ਚੱਕਰ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਬੜੇ ਜੁਗ ਲੰਘ ਗਏ ਫਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ, ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਉਹ ਕੰਮ ਤੇਰੇ worthless ਨੇ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣੇ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਪਰਾਲਬਧ ਹੈ ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਤੇਰੇ ਮਸਤਕ 'ਚ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਘਟਦੀ ਹੈ, ਵਧਦੀ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰ ਲਓ ਘਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੋ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰੋ, ਸੇਵਾ ਕਰੋ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦਾ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਬਾਕੀ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਲਿਪਤ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈਂ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੀ ਰੇਤਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਚੁੱਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਸੁਆਹ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ, ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਨੇ, ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਲੱਗ, ਪੁੱਛ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕਿ ਭਜਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਗਿਆਨ ਹੋਏਗਾ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਚਾਨਣਾ ਹੋਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਲੰਘ ਗਏ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਮੀ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪੁੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਲ-ਚੌਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ, ਚੋਣੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਨਮਕ ਰੱਖ ਆਇਆ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਸ਼ੂ ਪੀਣਗੇ, ਪੰਛੀ ਪੀਣਗੇ, ਚੋਗਾ ਲੈ ਕੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪਾਪ ਨਾ ਕਰੇ।

ਦੂਸਰਾ ਜਨਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੁਚੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਪੱਲੇ ਬੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਤੀਸਰਾ ਜਨਮ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ

ਖਿਆਲ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਜਨ ਕਰਾਂ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਂ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਚੌਥਾ ਜਨਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚੌਥੇ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਮੈਂ ਸੰਗਤ ਕਰਾਂ। ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸੰਪਰਕ ਜੁੜ ਜਾਵੇ। ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਜਨਮ ਇਹਦੇ ਲੰਘ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਚੌਥਾ ਜਨਮ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ ਅਗਲੀ ਗੱਲ। ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਨਹੀਂ ਕੱਟਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਪੰਜਵੇਂ ਜਨਮ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਉਹਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰੀਏ, ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸੰਪਰਕ ਜੁੜ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨਾਲ। ਉਸ ਸੰਪਰਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧੀਏ, ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟੀਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਜਨਮ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ, ਦੋ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਸਤਿ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਚੁਗਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਵਲ-ਫਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਧੋਖੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਮੈਲ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਗਤ ਕਰਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ, ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ। ਪਿੱਛੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀ ਥਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਲੇਕਿਨ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬਲ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ, ਇੱਥੇ ਸੱਖਰ ਤੋਂ ੧੨੫ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸੇਵਾਨ ਪਿੰਡ ਹੈ ਉਥੇ ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦੇ ਵਸ ਕਰਕੇ, ਕੋਈ ਕਰਮ ਮਾੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਕਸਾਈਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ ਉਸਨੇ। ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਨੇ, ਖੱਲਾਂ ਲਾਹ ਕੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਲੈਣੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਵੇਚਣਾ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਇਹਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਾਪ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੇਖੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਜੀਵ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨੇ। ਧੱਕਾ ਨਾ ਕਰ, ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਆਏਗਾ, ਕਰਮ ਦੇ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਤੇਰਾ ਗਲ ਵੱਢ ਕੇ

ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਖਾਣਗੇ, ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਤੂੰ ਜਾਨਵਰ ਹੋਏਂਗਾ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ।

ਧਾਰਨਾ - ਗਲਾ ਕਟਾਵੇਂਗਾ ਪਿਆਰਿਆ! ਖਾ ਕੇ ਮਾਸ ਬੇਗਾਨੇ।

ਕਬੀਰ ਖੁਬ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੇਨੁ ॥

ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੪

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਦਾ ਭੋਜਨ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਸੁਆਦ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਬੀਮਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਹੇਰਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਮਾਸ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਬੇਗਾਨੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ, ਉਹ ਤੇਰਾ ਕਰਮ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਉਹਨੇ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਅਸੂਲ ਐਸਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਦਲੇ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਸਧਨਾ ਸੀ। ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਗਿਲਾਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਵੈਰਾਗ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਜਦੋਂ ਹਾਲ ਚਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਤੁਰੇ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਂਕ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਦੇ ਉਤੇ ਗਿਲਾਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਿਰਤ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮਾੜੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਬੀਜ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਭੋਗਣੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਔਖੇ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸ ਦੇਵੇ ਉਹ ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਵੈਰਾਗ ਹੈ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭਜਨ ਕਰਾਂਗਾ, ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਚਾਹੇ ਨਾ ਮਿਲੇ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬੰਦ ਤੋਂ ਐਸਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਪੈ ਜਾਉ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲ ਇਕ ਦਿਨ ਪੈ ਜਾਣਾ।

ਮਛਲੀ ਜਾਲੁ ਨ ਜਾਣਿਆ ਸਰੁ ਖਾਰਾ ਅਸਗਾਰੁ ॥

ਅਤਿ ਸਿਆਣੀ ਸੋਹਣੀ ਕਿਉ ਕੀਤੇ ਵੇਸਾਰੁ ॥

ਕੀਤੇ ਕਾਰਣਿ ਪਾਕੜੀ ਕਾਲੁ ਨ ਟਲੈ ਸਿਰਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਭਾਈ ਰੇ ਇਉ ਸਿਰਿ ਜਾਣਹੁ ਕਾਲੁ ॥

ਜਿਉ ਮਛੀ ਤਿਉ ਮਾਣਸਾ ਪਵੈ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲੁ ॥ ਅੰਗ - ੫੫

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥

ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੪

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਾਲ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਗ੍ਰਸ ਲਵੇ। ਕੋਈ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਇਤਬਾਰ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਾਲ ਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕੋਈ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਯੂ.ਪੀ. ਹੁੰਦਾ, ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਆ ਰਹੇ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਵਾਬ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਸ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਉਤਰ ਕੇ ਬੜੀ ਦੇਰ ਅਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਹਰ ਮੱਸਿਆ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਇਓ, ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ ਤੇ ਆਪਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਥੇ। ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਈ, ਢਲ ਗਈ ਰਾਤ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਾਈਟ ਕਰ ਲਈ, ਬਾਂਹ ਦੁਖਣ ਲੱਗ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਭਰਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਲਾਈਟ ਕਰੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਬਾਂਹ ਜਿਹੀ ਦੁਖਦੀ ਹੈ ਮਾੜੀ-ਮਾੜੀ। ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਆਪਾਂ ਫੇਰ ਹਾਸਪੀਟਲ ਚੱਲੀਏ? ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇਗਾ ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਚੱਲ ਪਵਾਂਗੇ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮੈਂ toilet ਜਾ ਆਵਾਂ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵਾਂ ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਚਲੇ ਚਲਾਂਗੇ। ਉਹ toilet ਚਲੇ ਗਏ, ਭਰਾ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਜੀ! ਪਾਣੀ ਦੇਵਾਂ। ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਡੁਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫਲਾਂ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ। ਉਹਨੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਪਾਣੀ ਡੁਲ੍ਹਿਆ ਨਾ। ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਡੋਲ੍ਹਿਆ। ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿੱਠ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਪਈ ਹੈ ਕੰਧ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ, ਆਪ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਯਾਨਿ ਐਨਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੇਰੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਬਾਨਣੂੰ ਬੰਨਿਆ, ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਪਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗੇ ਤੇ ਫੇਰ ਵੱਡੇ ਸਕੇਲ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਖੋ ਧਾਨ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਹਜ਼ਾਰ ਬੋਰੀ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਦਸ-ਦਸ ਬੋਰੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਚਾਲੀ ਪੰਜਾਹ ਕੱਢਿਆ ਕਰੋ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਭਈਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੌਲ ਵਗੈਰਾ ਕੜਾਏ 'ਚ ਪਾ ਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਬਾਲੋ, ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਰੀਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਕੀਮ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਕਿ ਕਰਨਲ ਸਾਹਿਬ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਛੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਤੇ ਮਿੱਤਰ।

ਉਥੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਲਿੰਘਨਨ ਹਾਸਪੀਟਲ ਲੈ ਗਏ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਿਆ। ਅਖੀਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਉਹ। ਬਾਤ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹੀ ਹੀ ਨਾ, ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਭਜਨ ਫੇਰ ਕਰਾਂਗਾ, ਆਹ ਕੰਮ ਕਰ ਲਵਾਂ, ਔਹ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਆ ਹੋਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਅਚਾਨਕ ਖੇਲ੍ਹਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਤੈਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਦੇ ਸੱਜੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਖੱਬੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਉਤੇ ਨੂੰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਮੋਜ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਜਾਲ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਬੱਧਕ ਨੇ। ਜਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਫਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ -

ਭਾਈ ਰੇ ਇਉ ਸਿਰਿ ਜਾਣਹੁ ਕਾਲੁ ॥

ਜਿਉ ਮਛੀ ਤਿਉ ਮਾਣਸਾ ਪਵੈ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲੁ ॥ ਅੰਗ - ੫੫

ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਲ ਪੈਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਸੋਹਣੇ ਪਕੇ ਕੋਟ ਹਜਾਰ ॥

ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਪਾਖਰੇ ਲਸਕਰ ਲਖ ਅਪਾਰ ॥

ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਿਆ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮੁਏ ਅਸਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੬੩

ਇਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ, ਆਦਮੀ ਖਪ-ਖਪ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜੇ ਭੁੱਲ ਹੈ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲੇ ਆਏ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਏਕ ਸਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ, ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ

ਸਮੂਹਨ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ ॥

ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ

ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ ॥

ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ

ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਚਾਹੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਜੀਵਨ। ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਰ ਗਿਆ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅੱਜ ਤੱਕ। ਐਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਖੇਲੂ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸਮਰੱਥ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਐਨੀ ਸਚਾਈ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਬੰਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਐਨਾ ਮੂੜ੍ਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਥੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੜੇ ਵਲ-ਫਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬੜੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇੱਥੋਂ ਜਾਣਾ। ਮੁੜ ਕੇ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਅੱਜ ਤੱਕ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਪੈ ਵੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਤੋਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਬੰਧ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਨੇ, ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਤਿੱਤਰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਆਪ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ -

**ਪਾਰਨਾ - ਭੂਮੀਆਂ ਭੂਮ ਉਪਰ ਨਿਤ ਲੁਝੈ
ਫੋਡਿ ਚਲੇ ਤਿਸਨਾ ਨਹੀਂ ਬੁਝੈ।**

ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਆਹ ਤੁਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਾ ਕੇ, ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨੇ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਚਾਨਕ ਕਿਉਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਏ।

ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਤਿੱਤਰ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਘੋੜਾ ਰੋਕਿਆ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਤੁਕਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਮਤਲਬ ਸਮਝਾ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਆਹ ਤਿੱਤਰ ਸੁਣਦੇ ਓਂ ਤੁਸੀਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਉਂ ਲੰਘੇ ਜਾ ਰਹੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਥੇ ਦਾ ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਇਹ ਉਹਦਾ ਨਿੱਜ ਦਾ ਫਾਰਮ ਸੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਜੂਨੀ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰ ਨਹੀਂ ਇਹਦੀ ਟੁੱਟਦੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਜੀਵ ਦੁਬਾਰਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਐਸ ਹਾਲਤ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਿੱਤਰ ਬਣ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਿੱਚ ਰਹੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਉਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਏ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਜਦੋਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਏ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਸੀ ਆਪ ਦੇ ਮਨ 'ਚ। ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ, ਜਦ ਤਕ ਮੈਂ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਬੇਬੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਆ ਕੇ ਬਚਨ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਕਿਆਂ ਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ, ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਨੇ ਤੇ ਇਉਂ ਲੱਗਣਾ ਕਿ ਬਹੁਤ

ਭਾਰੀ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੌਂ ਸਾਲ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਧਰਤੀ ਨਾਲ, ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਸੁਖਾਲੀ ਹੈ, ਨੌਂ ਸਾਲ ਕੱਟ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਪਿੱਠ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਦੱਸੇ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਜਨ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਹਰ ਵਕਤ। ਕਿਉਂਕਿ ਧੁਰੋਂ ਆਏ ਸੀ, ਧੁਰੋਂ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸੀ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਜਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਫੁਲਕਾ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਔਧਾ ਛਕ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਛਕ ਲੈਣਾ, ਅਖੀਰ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬੋਤਲ ਖੂਨ ਦੀ ਬਚਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਵੀ ਘਟ ਗਈ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਚਲਣਾ, ਸਰੀਰ ਲੱਕੜ ਬਣ ਜਾਏਗਾ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਐਨੀ ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ ਆਪ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਮੁਰੱਬੇ ਦਾ ਟੋਆ ਪੁੱਟਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਗਹਿਰਾ, ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ, ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਤਰ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਠਾਲਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਤਾਂ ਪੈਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਸੀ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਿਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਏਗੀ ਬੈਠਾ-ਬੈਠਾ ਸੌਂ ਲਏਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵੱਡੇ ਭੇਰੇ ਬਣਾ ਲਏ, ਅੱਠ-ਅੱਠ ਫੁੱਟ ਦੇ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਛੱਪਰ ਪਾ ਲਏ ਤੇ ਆਪ ਉਸ ਛੱਪਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਸੱਪ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਆਇਆ ਤੇ ਮੈਂ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਸੀ, ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ (ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਫੂਸ ਦਾ ਹੀ ਖਿੜਕਾ ਜਿਹਾ ਮੂਹਰੇ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ) ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਫਣ ਤਾਣ ਕੇ। ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਫੇਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦੇਈਏ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਸਤ ਰਹੋ ਤੁਸੀਂ। ਉਹਦਾ ਆਉਣਾ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਤਲਬ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ, ਤੀਸਰਾ, ਚੌਥਾ, ਪੰਜਵਾਂ, ਛੇ, ਸੱਤ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਰੋਜ਼ ਆਇਆ ਕਰੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਇਆ ਕਰੇ, ਅੱਠਵੇਂ, ਨੌਵੇਂ ਦਿਨ ਸੇਵਾਦਾਰ ਆਇਆ ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਗੜਵਈ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਸੱਪ ਆਪ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਛੱਪਰ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਲਾ ਕੇ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਹਿੱਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹਿਲਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਪੁੱਠਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ।

ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕੁਛ ਸਮਝਾ ਦਿਓ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਇੱਥੇ ਆਏ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਦੀ ਮਸਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿਵਿਆਂ ਨਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਰਹੇ ਨੇ ਉਥੇ, ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੋ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ

ਹਟਾਇਆ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਕੀ ਮੋਚ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤੂੰ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਚੌਧਰੀ ਹੈਂ। ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸਾ ਕਰਿਆ, ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਭਿਮਾਨੀ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਅਹੰਕਾਰੀ ਸੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਸੱਪ ਦੀ ਜੂਨੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਪਾਪ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਸੀ ਬੜਾ, ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਆਪੇ ਹੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਿਆ।

ਸੋ ਮੇਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜੇ ਆ ਵੀ ਜਾਵੇ, ਸੱਪ ਬਣ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਫੇਰ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦਏਗਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਏਗਾ? ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਨੱਠਣਗੇ। ਸੋ ਐਨਾ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਫੇਰ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ 'ਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਕੜ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ-ਮੇਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਭਜਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਭਜਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਂਮੂਰਖ ਨੂੰ ਕਾਲ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਨਹੀਓ ਮਰਨ ਪਛਾਣਦਾ,
ਝੂਠੇ ਲਾਲਚ ਲੱਗ ਕੇ ਬੰਦਾ।
ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧਿ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਝੂਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੨੨੬

ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਜਿੰਨਾਂ ਰੋਲਾ ਗੋਲਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਲਿਖਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਵਾਧੂ ਦਾ ਰੋਲਾ-ਗੋਲਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੋ ਐਸੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਜੋ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣਾ -

**ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯**

ਜੇ ਇਹ ਕੰਮ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਇਹਨੇ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਫੇਰ, ਉਹਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੀ

ਮਤਲਬ ਹੈ ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਪੈਸਾ ਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ।

**ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ ॥
ਨਾਂਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੫**

ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਵਗੈਰਾ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਨਸ਼ੇ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਲਵੇਂਗਾ। ਦੁਖੀ ਹੋਏਂਗਾ, ਸੈਲ ਮਰ ਜਾਣਗੇ, ਫੇਰ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਰੋਗੀ ਹੋਇਆ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰੇਂਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਆਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਬੇਅੰਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੈਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਤੱਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ, ਤੇਰੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਖੱਪ-ਖੱਪ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਉਣਾ ਸਫਲ ਸਿਰਫ ਉਸਦਾ ਹੈ -

**ਆਇਆ ਸਫਲ ਤਾਹੁ ਕੇ ਗਨੀਐ ॥
ਜਾਸੁ ਰਸਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਭਨੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੨**

ਜਿਹਦੀ ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਵਕਤ, ਤੁਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਕਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀਆਂ ਦਾ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਾਹੇ ਜਗ ਆਏ ਨੇ, ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਜਿਹੜੇ।
ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ
ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥
ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥
ਮਨਮੁਖਾ ਨੇ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥**

ਅੰਗ - ੪੫੦

**ਭਾਈ ਰੇ ਭਗਤਿਹੀਣੁ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਇਆ ॥
ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਕੀਨੀ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ - ੩੨

ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਗੁਆ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬਣਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਰਨ ਦਾ ਜੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ! ਸੰਗਤ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ,
ਪਿਆਰਿਆ! ਸੰਗਤ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।
ਜੇ ਤੈਂ ਭਵਜਲ ਬਿਖੜਾ ਤਰਨੈ।**

ਇੱਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ, ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪੜਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੜਦਾ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਕਾਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਗੱਡੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ distributor ਦੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਥੋਂ ਕਰੰਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਕਾਗਜ਼ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿਓ,

ਕਰੰਟ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਚਾਲੇ ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਭੁੱਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਲ ਪੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜਦਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੀ। ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ-

**ਮਨਹਠਿ ਕਿਤੈ ਉਪਾਇ ਨ ਛੁਟੀਐ
ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸੋਧੁ ਜਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੬੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗੁੰਝ ਨੇ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੇ, ਵੇਦ ਨੇ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਛੁਟ ਸਕਦਾ। ਛੁਟਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ -

ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧੂ ਉਬਰੇ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੫

ਪੂਰੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਫੇਰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਪਨਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਸਰਲ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਉਸਦਾ, ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹਦੀ ਸੁਰਤ ਚੱਕਰ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸਲੀ ਸਰੋਤ। ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਰੋਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਆ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀਆਂ, ਗਰਦਨ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਲਈ, ਠੋਡੀ ਲੱਗ ਗਈ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਤੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੋਂ ਗਏ ਆਰਾਮ ਨਾਲ। ਤੁੰਦਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਕਿ ਤੁੰਦਰਾ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਘੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸਰੋਤੇ ਜਿਹੜੇ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਉਹਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੁੰਘੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਤੀਸਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕਦੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਦੇ ਘੜੀ ਦੇਖ ਲਈ, ਕਦੇ ਏਧਰ ਉਧਰ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਕਦੇ ਗੋਡਾ ਉਪਰ ਨੂੰ ਕਰ ਲਿਆ, ਨਾ ਆਪ ਟਿਕਣਾ ਹੈ ਨਾ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਲੱਗਣ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਸਰੋਤੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚੌਥੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਹੋਗੇ ਉਹ ਸੁੰਘੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਟਾਵੇਂ-ਟਾਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ। ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਇਕਾਗਰਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਨੋਟਸ ਵੀ ਲਈਏ, ਜਿਵੇਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅਸੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਬੁੱਧੀਮੰਡਲ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ, ਉਰੂ ਹੀ ਗੱਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਗੱਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਦੀ, ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੇਵਲ

ਗਿਆਨੀ ਤਾਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਭਵ ਉਹਨੇ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਉਸ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਇਹ ਜੋ ਬੱਚਾ ਹੈ ਕਸਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੋਕਿਨ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਵੇਗ ਹੈ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਿ ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਹੋਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਤ ਕੋਈ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਗੱਲ ਕਿ ਓਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸੇਵਾਨ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਚੌਧਰੀ ਸੀ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮਾਸ ਲਿਆ ਕੇ ਉਹਦੀ ਤਰੀ ਪਿਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋਏਗਾ। ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੰਦੇ ਸਪਨੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਪਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖ ਭਾਈ! ਐਨਾ ਕੁ ਮਾਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ, ਇਹ ਤੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹੈ ਦਸਵੀਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਤੇ ਅੱਜ ਨੌਵੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕੱਟਿਆ ਤਾਂ ਇਕਾਦਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਵਿਕਣਾ ਹੈ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਾਸ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਾਰਾ ਖਰਾਬ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਚੰਗਾ, ਬਾਹਰ ਬੈਠ। ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਜਾ ਕੇ ਛੁਰੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਲੱਤ ਕੱਟ ਕੇ ਮੈਂ ਦੇ ਦੇਵਾਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਦਿਨ ਕੱਟ ਲਏਗਾ, ਪਰਸੋਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੱਢ ਹੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ। ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਅਚਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੈਂ ਮੈਂ ਐਸਾ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ। ਇਹ ਕਰਨ ਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗੇ ਨਹੀ ਕਰਮਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।

ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਕਰਮ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਤੈਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਫਲ ਦਿੱਤਿਆਂ ਬਾਝ ਨਾ ਜਾਣਾ,
ਤੇਰਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰਿਆ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਪਿਆਰਿਆ! ਅੱਜ ਤੂੰ ਇਹਦਾ ਪੱਟ ਕੱਟਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤੂੰ ਬੱਕਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇਰਾ ਇਹ ਵੱਢੇਗਾ। ਕਿੰਨੀ ਤੜਫਣ ਹੋਏਗੀ, ਕਿੰਨਾ ਦੁੱਖ ਹੋਏਗਾ। ਛੁਰੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ, ਅੰਦਰ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਗਈ। ਬਦਲ ਗਿਆ ਉਸੇ ਵੇਲੇ, ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਇਹ ਕੰਮ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਲ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਚਣ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਰਤ ਸੀ। ਟੋਕਰੇ 'ਚ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਕੇ ਵੇਚਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਖਰੀਦਦਾਰ ਸੀ ਉਥੇ ਵੇਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਰੋਂ ਇਹਦੇ

ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ, ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਅਜੇ ਸ਼ਬਦ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਲ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮਨਾਂ! ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਜਨਮ ਹੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ, ਕਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਚਨ ਤੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈਂ ਸੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਤੇਰਾ ਸੰਪਰਕ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਰੁਖ ਬਦਲ ਲਿਆ। ਡੰਡੀ ਬਦਲ ਕੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਸੁਣਦੇ ਵੀ ਹਾਂ। ਦਿਲ ਖਿਚਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਦਇਆ ਨਹੀ ਕੀਨੀ,
ਤਉ ਮੁਖ ਚੋਟਾਂ ਖਾਏਂਗਾ।**

ਸ਼ਬਦ ਸਮਝ ਲਿਆ, ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਤੇ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਹੋਏਗਾ ਕੀ? -

**ਸਿਮਰਨੁ ਭਜਨੁ ਦਇਆ ਨਹੀ ਕੀਨੀ
ਤਉ ਮੁਖਿ ਚੋਟਾ ਖਾਹਿਗਾ ॥ ੨ ॥**

ਧਰਮ ਰਾਇ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਰੈ ਕਿਆ ਮੁਖੁ ਲੈ ਕੈ ਜਾਹਿਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੬

ਜਦੋਂ ਲੇਖਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੀ ਕਹੇਂਗਾ? ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਹੈ? -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਦੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵਹੀ ਲੇਖਾ ਮੰਗਿਆ,
ਫੇਰ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਂਗਾ।**

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥

ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੇਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥

ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ ॥

ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ ॥

ਕੂੜਾ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓਤਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੩

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਫੇਰ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦਏਂਗਾ, ਧਰਮਰਾਜ ਕੋਲ ਕੀ ਮੁਖ ਲੈ ਕੇ ਜਾਏਂਗਾ? ਉਥੇ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਲੇਖਾ ਦੇਨਾ ਸੁਹੇਲਾ ਜਉ ਦਿਲ ਸੁਚੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਜੇ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਛਲ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਕਪਟ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਬਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਲੇਖਾ ਮੰਗਦੇ ਨੇ -

ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਗਲੀ ਅਤਿ ਭੀੜੀ ॥ ਲੇਖਾ ਲੀਜੈ ਤਿਲ ਜਿਉ ਪੀੜੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੮

ਜਿਵੇਂ ਤਿਲ ਨੂੰ ਪੀੜਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ, ਸਾਰੇ ਡਰਦੇ ਨੇ ਲੇਖਾ ਦੇਣ

ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਲੇਖਾ ਦਏਂਗਾ?

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਨਿਰਦੋਸ਼ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਉਂ ਤੂੰ ਭਜਨ ਕਰੀ ਜਾਹ, ਕਰਦਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਹ, ਆਪੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਨਗੇ ਤੇਰੀ ਮਦਦ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਐਸੇ ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਨੇ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਸੰਕਟ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਪਾਠ ਕਰ ਲਓ, ੪੨ ਦਿਨ। ੪੨ਵੇਂ ਦਿਨ ਹੀ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਬੱਸ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਠੀਕ। ਬੱਸ ਉਹ ਪਾਠ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਬਹੁਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਐਨਾ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਗਾਹਾਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਐਸਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਫਸੇ ਹੋਏ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਨੈਂ ਲੰਘੀ ਖੁਆਜਾ ਵਿਸਰਿਆ।

ਜੇ ਭਜਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡਾ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਆਪ। ਮਹਾਰਾਜ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਏ, ਬੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ ਕਰਨ। ਅਖੀਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚੰਗਾ! ਜੁਗਤ ਅਸੀਂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਉੱਠ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਉਠ ਕੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਇਆ ਕਰਨ। ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਕਰੀ ਜਾਣ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਨ ਜਿਹਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਨਮਿੱਤਾ। ਅੱਠ ਸਾਲ ਕੱਟੀ ਕੈਦ, ਸਟੇਟਾਂ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅੱਠ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ। ਅੱਠੀਂ ਸਾਲੀਂ ਉਸਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਲੈ ਬਈ! ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ, ਜਵਾਬ ਲੈਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਫਾਈਲ ਉਹਦੀ ਨਿਕਲ ਆਈ, ਪੇਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਪੇਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ।

ਸੋ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਟਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾ ਫਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਰੜੀ, ਸਜ਼ਾਏ ਮੌਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪੜਦਾ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ

ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪੜਦਾ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਫੈਸਲਾ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਦੀ ਆ ਗਿਆ? ਚਿਟਕਣੀ ਵਲ ਦੇਖਿਆ, ਚਿਟਕਣੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਮੈਂ ਅੱਜ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਕੁਛ ਤੂੰ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਫਿਲਮ ਬਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਦੀਵਾਰਾਂ ਵਗੈਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਦਿਖਣ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਟ ਗਿਆ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਕੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਫਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਉਹਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਸੁਣੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਤੈਨੂੰ ਫਲ ਮਿਲੇਗਾ, ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਜਾਏਂਗਾ, ਦੁਖੀ ਹੋਏਂਗਾ। ਤੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨੇਕ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਮਾੜੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰੇ ਨੇ। ਦੋ ਕਾਪੀਆਂ ਸੀ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ। ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਕੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਤੇਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨੇ। ਕਾਲੀ ਕਾਪੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਢੇ ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਪਾਪ ਤੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈਂ ਹੁਣ ਤੱਕ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਕੋਈ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਓਥੇ ਹੁਥੁ ਨ ਅਪਣੈ ਕੁਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥

ਓਥੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੀ ਹੋਵੈ ਕਵਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੧

ਉਥੇ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿੰਦੇ ਰੋਵੇਂਗੀ ਤੇ ਰੋ ਰੋ ਪਛੋਤਾਵੇਂਗੀ,

ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬਣੇ।

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥ ਅਗੈ

ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਬਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੂਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੪

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਹੀ ਅਫਸਰ ਹੈਂ, ਜਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਘੜੀਸੀਂ ਲਿਜਾਣਗੇ ਇਥੋਂ। ਰੋਵੇਂਗਾ, ਪਛੋਤਾਵੇਂਗਾ, ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਬਣਨਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥

ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੬

ਲੇਖਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ, ਫੇਰ ਰੋਵੇਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਤੈਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ। ਤੇਰਾ ਹੀ ਹਾਲ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਬਣਨੀ ਹੈ। ਡਰ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈਆਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪਾਪ ਕਰੇ ਨੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ 1150 ਪਾਪ ਕਰੇ ਨੇ। ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਵਾਂ? ਦੋ ਚਾਰ ਪੜ੍ਹੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਛੁਟ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ? ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਬੜੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਤੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਕਮਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਵੰਡ ਦੇ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ। ਉਥੋਂ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਲੈ ਲੈ। ਉਹ ਨਾਮ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰ। ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਮਿਟ ਜਾਏਗਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਠੀ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂ। ਜਾਇਦਾਦ ਜਿਹੜੀ ਖਰੀਦੀ ਹੈ ਪਾਪ ਦੇ ਧਨ ਨਾਲ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂ। ਉਹ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਦੂਸਰੀ ਕਾਪੀ 'ਤੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੁਭ ਖਿਆਲ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਦਾ ਮਨ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਦੀ ਬਾਤ ਆਉਣੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਸੁਭ ਸੋਚਦਾ ਹੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਸਹੀ ਇਨਸਾਫ ਕਰ ਦੇ। ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਧਨ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਮਾਫੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ, ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ, ਸਾਰੀ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ, ਚੋਲਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਕਿਸਮਤ ਚੰਗੀ ਸੀ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਿਲ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਚਾਰੋਂ ਦਰਜੇ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸੋ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਉਹ। ਸੋ ਇਹ ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਸਧਨੇ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਹੋਇਆ।

ਧਰਮ ਰਾਇ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਗੈ ਕਿਆ ਮੁਖੁ ਲੈ ਕੈ ਜਾਹਿਗਾ ॥

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਤਰਿ ਜਾਹਿਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੬

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ। ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਇਹ, ਐਨੀ ਚੋਟ ਲੱਗੀ ਉਸਦੇ, ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਗਿਰ ਗਿਆ ਉਸਦਾ ਟੋਕਰਾ,

ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਇਆ ਪਿਆ, ਦੰਦਲ ਪੈ ਗਈ। ਇੱਲ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਸੀ, ਉਹ ਮਾਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਚੁੱਕ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਗਿਰ ਗਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ। ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੰਦਾ ਗਿਰਿਆ ਪਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਲੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਰਤ 'ਚ ਆਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਸ਼ 'ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਓ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਮਾਸ ਕੱਟਦੇ ਦਾ, ਮਾਸ ਵੇਚਦੇ ਦਾ, ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਦੇ ਦਾ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਏ। ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ 'ਚ, ਕੋਈ ਸੰਸਕਾਰ ਐਸਾ ਮਾੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਇਹਨੂੰ ਕਸਾਈ ਦਾ ਜਾਮਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਾਰੋ-ਵਿਹਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਭਜਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਓ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਉਣੇ ਹੀ ਆਉਣੇ ਨੇ। ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਓ, ਪੈਸਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਸੱਚੀਮੁੱਚੀ ਭਜਨ ਕਰੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਭੇਜਣਾ ਹੀ ਭੇਜਣਾ ਹੈ।

**ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ
ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥
ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ
ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਭਜਨ ਕੀਤਾ। ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ ਜਪੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਜੁਗਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਉਹ ਹਟਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਭਜਨ ਕਰਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਚਾਉ ਹੈ ਉਹ ਮੱਠਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਜੋਸ਼ ਮੱਠਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੁੰਦਾ-ਹੁੰਦਾ ਮੁੜ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਫੇਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਕੱਢਿਆ ਸੀ, ਆਮ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੀ ਦਸਾ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਸਧਨੇ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸਤਿਸੰਗ ਵਾਲੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਏ ਤੇ ਅਖੀਰ ਬਿਰਤੀ ਉਹਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ-ਚੜ੍ਹਦੀ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਜਦੋਂ ਬਿਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਿਆਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪੋ

ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਚਨ ਸੰਗਤਾਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਇਹਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ, ਸੰਗਤ ਜੁੜ ਗਈ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਮਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਰੱਬ ਤਾਂ ਮਿਲਿਆ ਨਾ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਣੀ ਨਹੀਂ ਅਜੇ। ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪਰ ਅਜੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ ਜੰਗਨਾਥ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਮੈਂ ਉਥੇ ਟਿਕ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਾਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਦਿਆਲੂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਪਾਰ-ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਧੰਨ ਹੈ, ਇਹ ਪੁਰਸ਼। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮਾੜੀ ਕਿਰਤ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਆਸਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸਧਨਾ। ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਕਮਾਈ ਕਰੀ ਹੈ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ, ਉਹ ਕਮਾਈ ਐਨਾ ਉਚਾ ਲੈ ਗਈ ਉਸਨੂੰ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਅੱਜ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਵਾਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਘਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਉ ਹੈ, ਐਸੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਆਸਾ ਮੇਰੇ ਮਨ,
ਹਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਆਸਾ।**

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥

ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥ ੧ ॥

ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥ ਬੇਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੮

ਸੋ ਐਸੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਭਜਨ ਗਾਉਂਦਾ, ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੰਜ਼ਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਵਿਘਨ ਪੈ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਪਿਛਲਾ ਕਰਮ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਲੇਖਾ ਪੱਤਾ ਕਰਨ ਦਾ, ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਨ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਇੱਕ ਸੋਹਣਾ ਥਾਂ ਦੇਖਿਆ ਇੱਕ ਦਰਖਤ ਦੇ ਥੱਲੇ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ। ਚੌਂਤਰਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜੋ ਘਰ ਸੀ ਬੀਬੀ ਜੁਆਨ ਸੀ, ਏਧਰ ਜੋ ਸਧਨਾ ਸੀ ਬੜਾ ਹੀ ਸੋਹਣਾ, ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਸਰੀਰ, ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ, ਦਗ-ਦਗ ਕਰੇ ਭਜਨ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ। ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਸ, ਉਚੇ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਝਾਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਨਹੀਂ, ਭਜਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸਦੇ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲਿਜਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਉਸਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਜੁਆਨ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਲੈ ਚੱਲ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲਾਂਗੀ, ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੀ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੀਬੀ! ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰ। ਮੈਂ ਤਾਂ

ਫੱਟੜ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸਨਾ ਨਹੀਂ। ਬੀਬਾ! ਆਹ ਪੁੱਠੇ ਖਿਆਲ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਲ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਵਿਸ਼ਿਸਟ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹੇ ਰਾਮ ਜੀ! ਜਿਹੜਾ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ ਉਹ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਪਾਤ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤੇਜ਼ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਨਾਲ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਭੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਰਾਮ ਜੀ! ਮੂੜ੍ਹ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮਹਾਂਅੰਧ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਫਸ ਕੇ ਪਰਮ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਆਤਮਅਨੰਦ ਦਾ ਜੋ ਮੰਡਲ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਉਹਦਾ ਅਛਾਦਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਬੱਦਲਾਂ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਅਛਾਦਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਜੋ ਗਿਆਨ ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੜਗ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਗਲ ਵੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਸ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਬਚੋ, ਉੱਚੇ ਨਿਕਲੋ। ਰਹਿਤਨਾਮੇ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਮਾਏ ਭੈਣ ਜੋ ਆਵੈ ਸੰਗਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬੁਰੀ ਦੇਖੇ ਤਿਸ ਪੰਗਤ।

ਮਾੜੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਈ ਹੋਈ ਬੀਬੀ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਜੋ ਕਰੇ ਕ੍ਰੋਧ।

ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਾਮ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵੀ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਕੰਨਿਆ ਮੂਲ ਨਾ ਦੇਵੈ ਸੋਧ।

ਧੀ ਭੈਣ ਕਾ ਪੈਸਾ ਖਾਏ।

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਧੱਕੇ ਜਮ ਖਾਏ।

ਪਰ ਨਾਰੀ ਜੂਆ ਅਸਤਿ ਚੋਰੀ ਮਧਰਾ ਜਾਨਿ।

ਪੰਜ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਤਾਂ ਪਰ-ਨਾਰੀ, ਇੱਕ ਜੂਆ ਖੇਡਣਾ, ਇੱਕ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ, ਇੱਕ ਚੋਰੀ ਕਰਨੀ, ਇੱਕ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਪਾਂਚ ਐਬ ਇਹ ਜਗਤ ਮਹਿ ਤਜੇ ਸੇ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ।

ਜਿਹੜਾ ਸਿੰਘ ਪੰਜੇ ਐਬ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਉਹ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ, ਸੰਤ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੀ। ਛੇ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਕੱਦ ਸੀ, ਸਵਾ ਛੇ ਫੁੱਟ। ਜੁਆਨ ਸੀ ਭਰਵਾਂ, ਫੌਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ-ਚੁਣਿਆ ਜੁਆਨ ਸੀ। ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪਹਿਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬੀਟ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ

ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਉਪਰੋਂ ਖਿੜਕੀ 'ਚੋਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਦੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕਰਨੀ। ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤੱਕ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਅਖੀਰ ਬਹੁਤ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਿਆ, ਜਦੋਂ ਨਾ ਰੁਕੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਜੁਆਨ ਫੌਜ ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਗਰੀਬ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਗਵਰਨਰੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਸੂਬਾ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਜਗੀਰਾਂ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਆਪੇ ਅਮੀਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਠੀਕ ਹੈ। ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨਿਕਟਵਰਤੀ, ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਬਾਹਰ ਇਹਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੰਤ ਰਾਮ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ, ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਜਾਇਦਾਦ ਤੈਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅੱਜ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਧਰਮ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ 'ਚ ਫਸਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਰਾਉਣਾ ਹੀ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਾ ਲੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਭਗੌੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਉਸਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਥਾਲ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਦੇਖ ਲਵੇ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਲਿਆਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੁਮਾਲ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਸਿਰ ਪਿਆ ਹੈ ਉਹਦਾ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਸਿਰ ਇੱਕ ਦਮ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਿਆ। ਉਹਦੇ ਕੱਦ ਤੋਂ ਸਵਾ ਗਿੱਠ ਹੋਰ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਗਿਆ। ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ -

ਸਵਾ ਗਲਿਸ਼ਠ ਸਿਰ ਉਠਿਯੋ ਤਬ ਨ ਕਬੂਲੀ ਨਾਰ। ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ

ਤਾਂ ਵੀ ਉਸਨੇ ਪਰਾਈ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਕਬੂਲਿਆ ਨਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਘਰ 'ਚ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਆਗਿਆਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਪਤਨੀ ਹੋਵੇ, ਧਨ ਪੱਲੇ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਵਰਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਘਰ।

ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇ, ਅਰ ਮਿਠਬੋਲੀ ਨਾਰ।

ਧਨ ਆਪਣਾ ਸੰਤੋਖ ਮਨ ਚਾਰ ਸਵਰਗ ਸੰਸਾਰ।

ਇਹ ਚਾਰ ਸਵਰਗ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਰਕ ਨੇ-

ਕਿੱਕਰ ਘਰ ਕਪੂਤ ਘਰ ਘਰ ਕੁਲਹਿਣੀ ਨਾਰ।

ਤ੍ਰਿਅ ਅੱਗੇ ਚਲਣਾ ਚਾਰੋ ਨਰਕ ਸੰਸਾਰ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ

ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸੰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਇਹ ਤਾਂ ਵਿਹੁ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੰਦਲਾਂ,

ਖੰਡ 'ਚ ਲਬੇੜ ਰੱਖੀਆਂ।

ਫਰੀਦਾ ਏ ਵਿਸੁ ਗੰਦਲਾ ਧਰੀਆਂ ਖੰਡੁ ਲਿਵਾੜਿ ॥

ਇਕਿ ਰਾਹੇਦੇ ਰਹਿ ਗਏ ਇਕਿ ਰਾਧੀ ਗਏ ਉਜਾੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਚਾਹੇ ਮਾੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਮਾੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਕੀ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬੀਬੀ ਦਾ ਸਰੀਰ। ਵਾਸਨਾ ਮਾੜੀਆਂ ਉਠਾਉਂਦੇ ਓ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੈ ਕੀ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ -

ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਮ ॥

ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿ ਗੁਮਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੩੭੪

ਵਿਸ਼ਟਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਮਾਸ ਪਿਆ ਹੈ, ਖੂਨ ਪਿਆ ਹੈ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮੈਲਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਕੱਪੜੇ ਵਗੈਰਾ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਪੜਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖ ਪਿਆਰਿਆ! ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਨਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰ। ਸੋ ਸਧਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬਾ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਰਾਹ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਸਾਈ ਸੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰੇ ਨੇ, ਲੇਖਾ-ਪੱਤਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੋਰ ਇੱਕ ਪਾਪ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਜਾਹ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ, ਸੁੱਖੀ ਵਸ ਬੀਬਾ। ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੰਗ ਕਰੀਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਈ ਅੰਦਰ, ਹੋਰ ਹੀ ਕੁਛ ਸਮਝੀ ਕਿ ਡਰਦਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਤੋਂ, ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਪਤੀ, ਵੱਡਾ ਹਥਿਆਰ ਪਿਆ ਸੀ ਘਰ, ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਪਤੀ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਥਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੈ ਸੰਤ ਜੀ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਡਰ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇਰਾ ਮੈਂ। ਆਹ ਤੂੰ ਦੇਖ ਲੈ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਮੈਂ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਲੈ ਚੱਲ ਮੈਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬੀਬਾ! ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੀ, ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛੱਡਦੀ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੋਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਲੁੱਟੀ ਗਈ, ਮਾਰੀ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਾਧ ਨੇ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਹ ਦੇਖੋ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਸਿਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ, ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੋਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਚਿਣਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬੰਦੇ ਦੀ ਬਲੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਨਵਾਂ-ਨਵਾਂ ਭਗਤ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਸਧਨਾ ਹੈ, ਕਾਜ਼ੀ ਵੀ ਖਿਝਦੇ ਸੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਖਿਝਦੇ ਸੀ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹੀ ਸਧਨਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾ ਦੇਈਏ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ

ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਚਿਣਵਾ ਦੇਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ ਰਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਧਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਲੈ ਬਈ ਸਧਨਿਆ! ਤੇਰੀ ਸਜ਼ਾ ਆਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ ਵਿੱਚ ਚਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਕੰਧ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਿਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜ ਆ ਗਏ ਤੇ ਆ ਕੇ ਇੱਟਾਂ ਲਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਧਨੇ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈਂ, ਮੰਨਿਆਂ ਮੈਂ ਬੜਾ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਸਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੯੫

ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਬੰਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਪ੍ਰਭੂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਮਾੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਵੇਂ ਭੇਖ ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ,

ਇਵੇਂ ਮੇਰੀ ਰੱਖ ਲੱਜਿਆ।

ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਨਿਆ ਕੇ ਕਾਰਨੈ ਇਕੁ ਭਇਆ ਭੇਖਧਾਰੀ ॥

ਕਾਮਾਰਥੀ ਸੁਆਰਥੀ ਵਾ ਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੮

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਪਿੱਛੇ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ, ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਤੂੰ ਲੱਜਿਆ ਰੱਖੀ।

ਗੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਭਗਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਾ ਪਿਆਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਇਹਦਾ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਐਨੀ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਈ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ! ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣੀ ਜੇ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨਾਲ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਐਨੇ ਮੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸੋ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਕਹਿੰਦੀ, ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਕੁਆਰੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਇੱਕ ਤਰਖਾਣ ਦਾ ਲੜਕਾ, ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਛਲ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾ ਲਵਾਂ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਬਣਾਂ। ਉਹਦਾ ਇੱਕ ਮਿੱਤਰ ਸੀ ਕੋਈ ਟੈਕਨੀਕਲ ਬੰਦਾ। ਮਿੱਤਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਬੜਾ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਾਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਇਹ ਪੁੱਛ ਕਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ ਤੇ ਉਪਾਅ ਕੋਈ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਹੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਜਾਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ

ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇਰੀਆਂ ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਹੋਰ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪੂਰਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਤਰ ਜਾ। ਉਥੇ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਖੜਕਾ ਹੋਇਆ, ਲੜਕੀ ਦਾ ਮਹਿਲ ਸੀ, ਉਤੇ ਆਈ, ਆ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਐ ਲੜਕੀ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਭਗਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ, ਜਾਹ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲੈ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਏ, ਆ ਕੇ ਉਹ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਜਨ! ਤੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਇੱਥੇ ਰਿਹਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਦੇਵ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਸੋ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਸਵੇਰੇ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਵਾਂਗਾ। ਗਰੁੱਪ ਉਡਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਬਨਾਉਣੀ ਬੰਦੇ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾ ਲਈ ਤੇ ਰਾਜੇ ਭਗਤ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਫੌਜਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦੂਜੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਇਹਦਾ ਰਾਜ ਖੋਹ ਲਵਾਂ। ਫੌਜਾਂ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਫੌਜ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਹੋਗੇ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ, ਆਪੇ ਰੱਖ ਲੈਣਗੇ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੱਕਰ ਨਾਲ। ਰਾਜਾ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਤਹਿਸੀਲ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਭੰਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫਿਕਰ ਹੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਆਪੇ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਲੜਕਾ ਸੀ ਤਰਖਾਣ ਦਾ, ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰ ਵੀ ਹੈ, ਜਲਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ ਮਰਾਂਗਾ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵਾਂ। ਛੱਤ ਨਾਲ ਰੱਸਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਜਦੋਂ ਗਲ 'ਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾ ਹੈਂ, ਰੂਪ ਮੇਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਏਂਗਾ, ਮੇਰੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਏਗੀ ਸਾਰੇ ਤੇ ਜਾਹ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤੂੰ ਲੜਾਈ ਕਰ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ। ਰਾਜਾ ਆਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਤੋੜਨ ਲੱਗੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫਿਕਰ ਹੀ ਨਾ ਕਰੋ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਗਰੁੱਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਸ਼ਸਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਫੌਜਾਂ ਨੱਠ ਜਾਣ, ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਫੌਜਾਂ ਨੱਠ ਜਾਣ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚੀਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਆ ਗਏ।

ਸੋ ਸਧਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਐਨਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈਂ ਕਿ ਭੇਖਾਰੀ ਦੀ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੀ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਵੀ

ਕਰ। ਇੱਟਾਂ ਚਿਣੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਧਨਿਆਂ! ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਤਾਂ ਕਰਮ ਨੇ ਤੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਹੀ ਕਰਮ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਭੋਗਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ।

**ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਵੀਂ
ਦੋਸ਼ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ।**

ਦੈ ਦੋਸ਼ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸ਼ ਕਰੰਮ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸ਼ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੩

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਐਸਾ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ। ਦੇਖ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਿਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦੇਖ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੋਨੀ ਸੰਤ ਸੀ, ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਸਾਈ ਗਊ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਗਊ ਛੁਟ ਕੇ ਨੱਠ ਆਈ ਸੀ, ਇਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਡੁੰਘਾ ਥਾਂ ਸੀ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਛੁਪ ਗਈ। ਕਸਾਈ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ! ਇੱਥੇ ਗਊ ਆਈ ਹੈ। ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਛੁਰਾ ਵੀ ਇਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਗਊ ਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਵਲ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੋਲਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਸਾਈ ਨੇ ਗਊ ਫੜੀ ਤੇ ਫੜ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ।

ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ੇਰ ਆਇਆ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਸਾਈ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਮਰਿਆ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਤੇ ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਹੈ, ਕੁਟੀਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਧੂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਕੁੰਡ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ, ਗੰਗਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਰਸਤ ਹੋਈ, ਉਛਲੀ ਗੰਗਾ ਤੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਏ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤਾ ਪਾਣੀ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਧਨਿਆ! ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਔਰਤ ਸੀ ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਪਈ ਇਹ ਓਹੀ ਗਊ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਕਸਾਈ ਹੈ ਉਹ ਇਹਦਾ ਪਤੀ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਉਹੀ ਸਾਧੂ ਹੈਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਧੂ ਹੈਂ। ਕਰਮ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਕਰਮ ਆਪਣੇ action ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਪਿਆਰਿਆ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਿਆਰਿਆ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੁਨਿਆਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਿਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਤੇ ਗਿੱਦੜ ਆ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਡਰਾਉਣ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ।

ਤਵ ਗੁਨ ਕਹਾ ਜਗਤ ਗੁਰਾ ਜਉ ਕਰਮੁ ਨ ਨਾਸੈ ॥

ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਕਤ ਜਾਈਐ ਜਉ ਜੰਬੁਕ ਗ੍ਰਾਸੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੮

ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਵੀ ਗਿੱਦੜਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਹੈ। ਕਰਮ

ਫੇਰ ਵੀ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਆਈ ਤੇ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿਹੜੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸੀ ਗੋਡਿਆਂ ਤੋਂ ਉਤੇ ਚਿਣੀ ਗਈ। ਫੇਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਸਧਨਿਆਂ! ਕੁਛ ਦਮ ਰੱਖ, ਕੋਈ ਸਬਰ 'ਚ ਆ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਲੱਕ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਦੀਵਾਰ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਹੋਰ ਦੋ ਇੱਟਾਂ ਲਗਣੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪੇਟ ਘੁੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਾਹ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਲਵਾਂਗਾ। ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੋਂਗਾ? ਇੱਕ ਬੂੰਦ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਪਪੀਹਾ ਪ੍ਰਿਹੁ-ਪ੍ਰਿਹੁ ਕਰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਹੇ ਉਹਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਆਏਗਾ। ਐਸਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਗਿਆਂ 'ਤੇ ਜੇ ਸਾਗਰ ਮਿਲ ਜਾਏ,
ਫੇਰ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਆਵਣਾ।**

ਏਕ ਬੂੰਦ ਜਲ ਕਾਰਨੇ ਚਾਤ੍ਰਕੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥

ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਸਾਗਰੁ ਮਿਲੈ ਫੁਨਿ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੮

ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਗਏ ਤੇ ਸਾਗਰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਕੀ ਕੰਮ ਆਏਗਾ?

ਐਨੇ ਨੂੰ ਇੱਟਾਂ ਫੇਰ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਹੁ ਕਾਹੇ ਚਢਾਵਉ ਜੀ,
ਬੁਢਿ ਮੁਏ ਨਉਕਾ ਮਿਲੈ।**

ਪ੍ਰਾਨ ਜੁ ਥਾਕੇ ਬਿਰੁ ਨਹੀ ਕੈਸੇ ਬਿਰਮਾਵਉ ॥

ਬੁਡਿ ਮੁਏ ਨਉਕਾ ਮਿਲੈ ਕਹੁ ਕਾਹਿ ਚਢਾਵਉ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੮

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਪ੍ਰਾਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਬਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਕਿ ਤੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਕਿਸਤੀ ਲਈ ਫਿਰਿਓ ਤੇ ਕਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਚੜ੍ਹਾਏਂਗਾ। ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਸਧਨਿਆਂ! ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਕਤ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੂੰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਭਗਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੋਝੀ ਪਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾਣ ਕੇ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਲੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਅਉਸਰੁ ਮੇਰੀ ਰੱਖ ਲੱਜਿਆ
ਪਿਆਰੇ! ਮੈਂ ਸਧਨਾ ਜਨ ਤੇਰਾ।**

ਮੈ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਹਉ ਨਹੀ ਕਿਛੁ ਆਹਿ ਨ ਮੇਰਾ ॥

ਅਉਸਰ ਲਜਾ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਸਧਨਾ ਜਨੁ ਤੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੮

ਜਦ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਜਿਹੜੀ ਚਿਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਹੀ ਦੀਵਾਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਹੜੇ ਦੋਖੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੱਲੇ

ਆ ਕੇ ਮਰ ਗਏ। ਰਾਜਾ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਬੀਬੀ ਸੀ ਦੌੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਗਲ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੀ ਮਾਰੋ ਨਾ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰੋ ਨਾ, ਮੈਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਲੱਜਾ ਰਹਿ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ

ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੯

**ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆ ਗਏ,
ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੇ।**

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੩

ਰਾਜਾ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਬੜਾ ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪੜਵਾਵਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦਵੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਕੁਛ ਨਾ ਕਰੋ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੱਡੀ ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ, ਇੱਕ ਕਸਾਈ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਇੱਕੋ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾ ਦਾ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਏ ਨੇ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਕਿਸ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ, ਕਿਹੜੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਉੱਠੇ, ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪ ਲਓ, ਅਜੇ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਕਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਝਪਟਾ ਮਾਰੇ। ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਏਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਦੇਖੀਂ, ਵਾਰੀ ਨਾ ਗਵਾ ਲਈਂ,

ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਅਮੋਲ ਹੈ।

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੭੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਭਾਈ! ਜੇ ਸਧਨਾ ਕਸਾਈ ਲੰਘ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਓ। ਨਾ ਐਨੇ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰੋ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਦਇਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

**** ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਜੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-28)

ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਐਹੋ ਜਿਹੀ ਮਤ ਆਈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਮਣਿ ਜੀਵ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਭਾਇਆ -

ਕਹਤੁ ਨਾਨਕੁ ਭੈ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰੇ ਸੀਗਾਰੁ ॥

ਸਦ ਹੀ ਸੇਜੈ ਰਵੈ ਭਤਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੫੭

ਜੇ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਭੈ ਤੇ ਭਾਵ ਦਾ, ਫੇਰ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਸਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਨਣਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਹ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣੇਗਾ, ਉਹ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਤੂੰ ਉਹਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਉਥੇ ਭੈ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰੀਂ। ਨਿਰਮਲ ਭਉ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਭੈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਤੋਂ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਭੈ ਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਭੈ ਦਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰੀਂ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੀ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਉਚੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਖੀਵਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸੇ ਵੇਲੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਆ ਗਿਆ, ਤਾਂਤਰਿਕ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਹਟ ਗਿਆ। ਗੁਰਮਤਿ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਗਈ। ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਟਿਕ ਗਿਆ, ਮਨ ਧਾਵਣ ਤੋਂ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੀ ਰੁਚੀ ਸੀ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਤਾਂ ਆ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਟਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਰ ਰਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਤਾਟਕ 'ਚ ਰਸ ਹੈ ਨਹੀਂ। frustration ਹੈ ਕ੍ਰੋਧ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਹੈ ਇਹ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਭੋਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਭੋਗਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਜਾਗਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰੁਚੀ ਹੈ ਇਹ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਰਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਖਰਚ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗੁ ॥

ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਗਏ, ਭੋਗ ਅੰਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਭੋਗਿਆ। ਭੋਗ ਨੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਿਆ। ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਫੜੇ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਦਿਲ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸੋਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ, ਇਹਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤਾਂ ਨਾ ਭੋਗੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾ ਲੈ ਲਓ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਹ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਭੋਗ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸੋਹਣੇ ਖਾਣੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਖਾਣੇ ਸਾਨੂੰ ਖਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿੰਨੇ ਸੁਆਦੂ ਖਾਣੇ ਖਾਏਗਾ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਤੇਰਾ

ਸਰੀਰ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰੋਗ ਉਪਜਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਐਨਰਜੀ ਹੈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਭੋਗ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਮੈਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਨ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ। ਭੋਗ ਦਾ ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਉਨੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੋਗ ਨੂੰ ਕਦੇ ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਅੱਖੀਆਂ ਦੇਖ ਨਾ ਰੱਜੀਆਂ।

ਅਖੀ ਵੇਖਿ ਨ ਰਜੀਆ, ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ॥

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕੀਨਿ ਸੁਣਿ, ਰੋਵਣਿ ਤੈ ਹਾਸੇ॥

ਸਾਦੀ ਜੀਭ ਨ ਰਜੀਆ ਕਚਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸੇ॥

ਨਕ ਨ ਰਜਾ ਵਾਸੁ ਲੈ ਦੁਰਗੰਧ ਸੁਵਾਸੇ॥

ਰਜਿ ਨ ਕੋਈ ਜੀਵਿਆ ਕੂੜੇ ਭਰਵਾਸੇ॥

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਸਚੀ ਰਹਰਾਸੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੭/੯

ਅੰਜ ਤੱਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੋਗ ਭੋਗਦਾ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਜਿਆ। ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਰੱਜਦੀਆਂ ਨੇ, ਨਾ ਕੰਨ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਰੱਜਦੇ ਨੇ ਨਾ ਜੀਭ ਸੁਆਦ ਲੈ ਲੈ ਰੱਜਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਨੱਕ ਵਾਸ਼ਨਾ ਲੈ-ਲੈ ਰੱਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੀਉਣ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਰੱਜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦਾ। ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ ਕਹਿੰਦਾ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਕਹਿੰਦਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਚੱਲਿਆ। ਸੋ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਜਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਪੀਰਾਂ ਤੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਉਹੀ ਸੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੋਗ ਦੀ ਰੁਚੀ ਆਦਮੀ ਹਰ ਵਕਤ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਮੰਗਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਹਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਮੰਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਲੋੜਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੇ ਭੋਗਾਂ ਵਾਸਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਮੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪੈਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀਹ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋ ਜਾਏ। ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਵੀਹ ਲੱਖ ਹੋ ਜਾਏ, ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣ ਵੀਹ ਕਰੋੜ ਹੋ ਜਾਏ। ਫੇਰ ਅਗਾਹਾਂ ਹੀ ਵਧਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੋਟਿ ਜੇਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੩

ਸੋ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੁਚੀ ਕਦੇ ਖਤਮ

ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ।

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥ ਅੰਗ - 9

ਚਾਹੇ ਚੌਦਾਂ ਹੀ ਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਭੋਗ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੈ ਉਹਦੀ ਭੁੱਖ ਕਦੇ ਉਤਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਫੇਰ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਮਾੜੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਰੁਚੀ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜਨਮ ਮਰਨ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਕਾਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਮਕਾਨ-ਮਕਾਨ ਆਦਮੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਏਗਾ ਕੀ, ਪ੍ਰੇਤ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਪੈਸਾ-ਪੈਸਾ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਪ ਦੀ ਜੂਨੀ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਸਵਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਹੋਰ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਰ ਗਿਆ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ, ਸੂਰ ਬਣ ਜਾਏਗਾ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ-ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਜੰਮਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਰੁਚੀ ਹੋਵੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਸਿਮਰੈ
ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਬਦਤਿ ਤਿਲੋਚਨੁ ਤੇ ਨਰ ਮੁਕਤਾ
ਪੀਤੰਬਰੁ ਵਾ ਕੇ ਰਿਦੈ ਬਸੈ ॥**

ਅੰਗ - ੫੨੬

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ, ਉਹਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ ਇਹਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਮ ਵਲ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਰੁਚੀ ਜਾਗਦੀ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਹੈ ਜੇ ਇਕੱਲਾ ਬੰਦਾ ਨਾਮ ਜਪੀ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਵੇਂ ਇੰਦਨ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਉਂ ਉਹਦੀ ਰੁਚੀ ਠੰਢੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਦਿਨ ਦੂਣੀ ਰਾਤ ਚੌਗੁਣੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵੀਚਾਰ ਆਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਰਾਦਾ ਬਣੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਜ ਹਉਮੈ ਟੁੱਟਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਤੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਆਪਾ ਨਰੋਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੱਸ ਕੇ, ਅੰਦਰ ਚਾਉ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੀ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਇੱਛਾ ਹੋਣ ਸਭੇ ਤੇਰੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ
ਸਤਿਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।**

ਬਾਣੀ ਦਸਦੀ ਹੈ -

**ਪੁਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਪੂਰਨ ਆਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੩
ਪੁਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੨
ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ**

ਜੇ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਰੁਚੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੀ। ਸੋ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦਸਦੀ ਹੈ -

**ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥
ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥ ਅੰਗ- ੮੧**

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੀ ਹੈ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਜਿੰਨਾਂ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਾ ਜਮਦੂਤ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ। ਸੋ ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਨਿਗੂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ।

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਊ ॥

ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਊ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਜੇ ਆਦਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹੋ ਜੀ ਆਓ ਜੀ ਬੈਠੋ ਜੀ, ਧੰਨ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆਏ ਓ ਫੇਰ ਤਾਂ ਫਿਕਰ ਲਹਿ ਗਿਆ, ਡਰ ਲਹਿ ਗਿਆ ਸਾਰਾ ਹੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੀ ਡਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਭੇਜ ਦੇਵੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਜਿਹਦੇ ਪੱਲੇ ਨਾਮ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥

ਲਾਦਿ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥

ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ॥

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਊਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਬੇਸੁਰਤ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ego ਦੀ ਸੁਰਤ ਵਿੱਚ, cosmic ਸੁਰਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤਾਗੀਦ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰ।

ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਤੂੰ ਪੈ ਗਿਆ, ego ਦੀ ਸੁਰਤ ਹੈ ਤੈਨੂੰ, ਆਹ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਆਹ ਮੇਰੀਆਂ ਧੀਆਂ, ਆਹ ਮੇਰੇ ਭਰਾ, ਆਹ ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਆਹ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ, ਆਹ ਮੇਰਾ ਦੁਸ਼ਮਣ; ਆਹ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ, ਆਹ ਸਾਡਾ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਆਹ ਫਲਾਣਾ, ਆਹ ਧਿਮਕਾ; ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਆਹ ਮੇਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ -

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥

ਜੇ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੭

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ ਵਖੀਲੀ, ਆਸਾ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਆਦਿ

ਔਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਚਿੱਤ ਤੋਂ ਭੁਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਇਹ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਇਹ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੇ ਵਾਰੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਸੇ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਰਤ ਇਸਦੀ ਉੱਚੀ ਉਠਦੀ ਚਲੀ ਗਈ, ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ, ਜਿਹੜਾ ਉਮਰਾਂ 'ਚ ਸਫਰ ਤਹਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ ਜਨਮਾਂ 'ਚ ਉਹ ਸਫਰ ਇਹਨੇ ਕੁਛ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਤਹਿ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਨਦਰ ਹੋ ਗਈ। ਉੱਚੇ ਪਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ।

ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਮੁੜ ਕੇ, ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਵਿਛੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸੇ ਹਰ ਵਕਤ ਇਕ ਟੱਕ ਲਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਹੌਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਬੰਦਾ ਚੰਗੇ ਖਾਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੋਇਆ, ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਗਰੀਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹਨੂੰ ਸਫੈਦ-ਪੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਓ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਚੇ ਉਠਾਉਂਦੇ ਓ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਵੀ ਸੋਝੀ ਦਿੰਦੇ ਓ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਆਪ ਧੜੀਆਂ ਗਿਣਦੇ-ਗਿਣਦੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ-ਕਿੰਨੀਆਂ ਧੜੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਓ। ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ ਆਹ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਓ, ਦੀਨ-ਦੁਨੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਓ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਬੜੀ ਤਕਲੀਫ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਸਫੈਦਪੋਸ਼ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਿਆਂ। ਲੜਕੀ ਵਿਆਹੁਣਯੋਗ ਹੋ ਗਈ, ਘਰ ਰੱਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਜ਼ਮਾਨਾ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਗੁਜ਼ਰ ਚਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਦਾ, ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ। ਜੁਆਨ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ ਵਿਆਹ ਦਿਓ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਸ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਦੱਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਰਦ ਭਰੀ ਅਪੀਲ ਸੁਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਤੂੰ ਐਉਂ ਦੱਸ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਲਿਖਾ

ਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਜੋ ਸੌਜ-ਰਸਦ ਸੀ, ਕੱਪੜਾ ਲੀੜਾ, ਚੀਜ਼ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਲਿਖਾ ਦਿਤੀ, ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਉਤੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤੇ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਨਾਲ ਆਪ ਲਿਖੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦਿੱਤੀ, ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾ! ਐਉਂ ਕਰ ਲਾਹੌਰ ਜਾਹ ਤੇ ਉਥੇ ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਸਾਰੀਆਂ ਤੇ ਆਹ ਪੈਸੇ ਲੈ ਜਾ। ਪਰ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਾਤ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤੀ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਰਸਤੇ 'ਚ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਕੱਟ ਕੇ। ਉਥੇ ਜਦ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਪਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਮਨਸੁਖ ਸੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਲਿਸਟ ਦਿਖਾਈ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਵਿਆਹ ਹੈ ਤੇ ਆਹ ਸਮਾਨ ਦੀ ਸੌਜ ਦੀ ਲਿਸਟ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਨ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੁਛ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਦਿਓ, ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਮੰਗਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿਓ। ਲਿਸਟ ਪੜ੍ਹੀ ਉਸਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੀ ਨਾਉਂ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਭਗੀਰਥ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ! ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਲਿਸਟ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸਭ ਕੁਛ, ਪਰ ਚੂੜਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ, ਇਹਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੂੜਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ, ਮਨਸੁਖ ਜੀ! ਪਰ ਮੈਂ ਇੱਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਲੋਧੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਨਾ ਰਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਰਹੋ ਫੇਰ ਯੱਕਾ ਲੈ ਕੇ, ਇਹ ਮੁਲਤਾਨੀ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਯੱਕਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਜਿੱਥੇ ਦੇ ਰਾਤਾਂ ਰਹੋ ਓ, ਇੱਕ ਰਾਤ ਰਹੋਗੇ। ਇੱਕ ਰਾਤ ਇਧਰੇ ਮੁਜ਼ਰੇ ਪਾ ਲਿਓ, ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਏਗਾ, ਨਾਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸਮਾਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹੋਏਗਾ, ਕਿੱਥੇ ਚੁੱਕੀਂ ਜਾਉਂਗੇ ਐਨੀ ਦੂਰ। ਤੁਸੀਂ ਯੱਕੇ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਇਓ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਹੁਕਮ ਡਾਹਢੇ ਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਓ? ਪਠਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ? ਹਾਕਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਹਾਕਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਵਿਗੜਦੀਆਂ ਨੇ। ਚੌਂਕ ਗਿਆ ਮਨਸੁਖ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੈ! ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹਾਕਮ ਹੈ ਜਿਹਦੀ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਕਰਕੇ ਦੀਨ ਵੀ ਵਿਗੜਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਵਿਗੜਦੀ ਹੋਵੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਦੀਨ ਤਾਂ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ! ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਔਖੀ ਬਾਤ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸੇਵਾ ਮੈਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਦਿੰਦੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ,

ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਸੇਵਾ ਹੈ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ।

**ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਔਖੀ ਹੈ,
ਸਿਰ ਦੀਜੈ ਆਪੁ ਗਵਾਇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਗਾਖੜੀ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ॥
ਸਬਦਿ ਮਿਲਹਿ ਤਾ ਹਰਿ ਮਿਲੈ ਸੇਵਾ ਪਵੈ ਸਭ ਥਾਇ ॥
ਪਾਰਸਿ ਪਰਸਿਐ ਪਾਰਸੁ ਹੋਇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ॥
ਜਿਨ ਕਉ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ
ਤਿਨ ਸਤਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਆਇ ॥ ੪ ॥
ਮਨ ਭੁਖਾ ਭੁਖਾ ਮਤ ਕਰਹਿ ਮਤ ਤੂ ਕਰਹਿ ਪੂਕਾਰ ॥
ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜਿਨਿ ਸਿਰੀ ਸਭਸੈ ਦੇਇ ਅਧਾਰੁ ॥
ਨਿਰਭਉ ਸਦਾ ਦਇਆਲੁ ਹੈ ਸਭਨਾ ਕਰਦਾ ਸਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝੀਐ ਪਾਈਐ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭**

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ! ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ
ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ
ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਹ ਬਹੁਤ
ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੱਖ ਲਵੇ ਫੇਰ
ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਰਹਾਂ ਤੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਾਂ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਤਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

**ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਰਹੈ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ ॥
ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵੈ ॥
ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੬**

ਰੱਬ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮਿਟਾ
ਦੇਵੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਗਿਣਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਵੀ ਮਹਿਮਾ ਹੋਵੇ, ਮੈਨੂੰ
ਵੀ ਲੋਕ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ। ਮੇਰੇ ਵੀ ਆਖੇ ਲੱਗਣ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਭਾਈ
ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਥਾਂ
ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
ਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ -

**ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੫੬੦**

ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਮੈਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ
ਪਿਆ ਕਰਦੀ, ਸੇਵਾ ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਥਾਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਗਵਾ
ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਉਮੈ ਹੈ
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਰੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੦੨**

ਜੇ ਮੈਂ ਰੱਖ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸੇਵਕ ਨਹੀਂ

ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀਗੇ, ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਡਾਕੂ ਆ
ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਮਗਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ
ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਦੇਣ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ
ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਡਾਕੂ ਹਾਂ,
ਹੁਣ ਲਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਪੁਲਿਸ ਉਹ ਦੇਖੇ ਆ
ਰਹੀ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਬਚਾ ਦਿਓ। ਜੇ ਅੱਜ ਬਚਾ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ
ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਹਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਹੁਣ
ਤਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਹ ਉਥੋਂ ਮਾਲਾ ਚੁੱਕ
ਲੈ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੀ ਜਾਹ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ
ਪੁਲਿਸ ਆ ਗਈ, ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮਾਲਾ ਫੇਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ
ਸੰਤ ਜੀ! ਇੱਥੇ ਚੋਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ
ਚੋਰ ਵੀ ਸੰਤ ਤੇ ਸੰਤ ਵੀ ਸੰਤ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ
ਦਿਸਦਾ, ਮੈਂ ਹੀ ਮਾੜਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ
ਚੰਗੇ ਓ। ਚੋਰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੈ -

ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੮

ਮੈਂ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ
ਕੋਈ ਚੋਰ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

**ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥
ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੁਲਾ ਜਿਨਿ ਸਗਲੇ ਬੁਰਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥
ਅੰਗ - ੬੧੦**

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ,
ਮਹਾਤਮਾ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਯੂ.ਪੀ ਜਿੱਥੇ ਫਾਰਮ ਸੀ ਮੇਰਾ, ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ
ਪਿੰਡ ਸੀ, ਕੈਮਰੀ, ਥਾਣਾ ਸੀ ਸਾਡਾ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਸਾਧੂ ਰਿਹਾ
ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਣਗੋਲੇ ਜਿਹੇ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੁਣਿਆ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ
ਦੇਖ ਕੇ ਆਈਏ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ, ਲਾਭ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

**ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘਰੀ ਆਧੀ ਹੂੰ ਤੇ ਆਧ ॥
ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੨੭**

ਉਥੋਂ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਲਾਭ ਹੀ
ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ
ਕਰੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ
ਡਾਕੂ ਆ ਗਏ ਸੀ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ
ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇੱਥੇ ਭਗਵਾਨ ਆਏ ਸੀ ਭਗਵਾਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਰੂਪ ਐਸਾ ਹੀ ਸੀਗਾ। ਭਗਵਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਦੱਸੋ, ਤੁਹਾਡੇ
ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਭਗਵਨ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਓ,
ਦੇਖ ਲਓ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ
ਹੈ ਗਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਲਿਆਓ ਤੇ ਛਕ ਛਕ ਲਈ, ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾ
ਦਿਓ। ਸੋ ਭਗਵਨ ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਭਗਵਨ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਣ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ,
ਭਗਵਨ ਭਗਵਨ ਛੱਡ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣਾ, ਪੈਸੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ
ਨਹੀਂ? ਭਗਵਨ ਮੁਝੇ ਮਾਰਤੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਭਗਵਨ! ਇਹ

ਸਰੀਰ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਮਾਰਦੇ ਰਹੋ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਭਗਵਨ ਨੇ ਕਈ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕਈ ਥਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਮਰੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਫੇਰ ਚਲੇ ਗਏ ਭਗਵਨ। ਗੁਰੂ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭਗਵਨ! ਯੇ ਗਾਏ ਹੈਂ, ਆਪ ਕੀ ਸੰਗਤੋਂ ਕੋ ਦੂਧ ਪਿਲਾਨੇ ਵਾਸਤੇ। ਯੇ ਲੈ ਜਾਓ, ਅਗਰ ਨਹੀਂ ਦੂਧ ਪਿਲਾਨਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਭਗਵਨ ਕੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਾਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੜਾ ਨੇਸ਼ਟਾ ਇਹਦਾ ਪੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਪਤ ਲਾਲ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਵੜਨ ਲੱਗਿਆ, ਕਮਰੇ 'ਚ; ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਗਵਨ! ਆਗੇ ਏਕ ਭਗਵਨ ਪੜੇ ਹੈਂ। ਦੇਖ ਲੇਨਾ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਸੱਪ ਪਿਆ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸੰਤ ਜੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਯਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੈਂ ਹਮ ਚੋਨੋਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸੌਂਦੇ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਯੇ ਭਗਵਨ ਵੀ ਆ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਨਾਲ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਗਵਨ! ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਆਰਾਮ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਰੋਜ਼ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਹ ਸੱਠ ਸੱਪ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇੱਥੇ। ਯਹੀਂ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਭਗਵਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੈਂ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਐਸਾ ਸੀ ਉਹਦੀ ਕਿ-

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੀ ਉਹਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਕ ਹਉਮੈ ਰੱਖ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦੀ। ਸੇਵਾ ਥਾਂ ਉਹਦੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਉਮੈ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਹਉਮੈ ਵਿਚੋਂ ਮਾਰ, ਮਨ ਤਨ ਸੌਂਪ ਦੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ।

ਮੈਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਨ ਵੀ ਤੇ ਤਨ ਵੀ ਸੌਂਪ ਕੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੋ ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਹੋਣ, ਜੇ ਇੱਕ ਦੀ ਸੁਰ ਗਲਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਸੁਰ ਗਲਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਜੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ ਸੁਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਸੇਵਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਨਮਤਿ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਤਰੱਕੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਰੱਕੀ ਰੁਕਣ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਭਾਗੀ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਹਰਿ ਆਖੀਐ ਜੋ ਹਰਿ ਰਾਖੈ ਉਰਿ ਧਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੮

ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੇਵਕ ਹੈ -

ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਉਪੈ ਆਗੈ ਧਰੇ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ॥

ਧਨੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ ਜਿ ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ ਹਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਨਸੁਖ ਜੀ! ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ, ਨਵਾਬ ਹੁੰਦਾ, ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਹੁੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਰਾਤ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਵਾਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਵਾਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਅਜੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਅਜੇ ਮੋਦੀ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਏਗਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਲਹਿੰਦਾ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਫੈਲ ਜਾਏਗਾ। ਅਜੇ ਆਪ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਗੱਲਬਾਤ ਦੱਸੀ, ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਸਮਝਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਬੰਧ ਜੁੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਜੋ ਕੀਤਾ, ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਭੋਜ ਸੁਣਤੇ ਨਹ ਕੀਜੈ ਸੰਸਾ।

ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਿ ਭਗੀਰਥ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਇਤਬਾਰ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਤਜਰਬਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਜਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾ ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਮਨਸੁਖ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਜਿਹਦੀ ਮੈਂ ਉਪਮਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ ਕੁਬੰਧਨ, ਜਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਅਸਰ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਸ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰੋ। ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਨਿੱਜ ਸਰੂਪ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪੂਰਾ ਜੀ,

ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਨਿਸ਼ਚੇ 'ਚ ਆਵੋ, ਪ੍ਰਤੀਤ 'ਚ ਆਵੋ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਕਲੀ ਕਾਲ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਇਹ ਜੋ ਤੁਹਾਡਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲੀ ਕਾਲ 'ਚ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਕੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪੱਕੇ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿਆ ਕਹਾ ਗੁਰੁ ਬਿਬੇਕ ਸਤ ਸਰੁ ॥

ਉਹ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਜੁਗਹ ਜੁਗੁ ਪੂਰਾ ਪਰਮੇਸਰੁ ॥
ਅੰਗ - ੩੯੭

ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ।

ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰਦੇਉ ਸੁਆਮੀ ਸਰਬ ਕਲਾ ਭਰਪੂਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਜੂਰੇ ॥
ਅੰਗ - ੮੦੨

ਗੁਰੁ ਸਮਰਥੁ ਗੁਰੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਗੁਰੁ ਉਚਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰੁ ॥
ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਅਗਮ ਹੈ ਕਿਆ ਕਥੇ ਕਥਨਹਾਰੁ ॥
ਅੰਗ - ੫੨

ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹਦੇ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਰਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ 'ਚ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਹੈ
ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੇਹਾ ਕੇ ਬੀਜੇ ਤੇਹਾ ਫਲੁ ਪਾਇ ॥
ਗੁਰਸਿਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬੀਜਿਆ ਤਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਫਲੁ ਹਰਿ ਪਾਏ ॥
ਅੰਗ - ੩੦੨

ਸੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਬਾਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤੀਤਮਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭਾਖਿਆ ਹੋਈ ਕਿ ਭਗੀਰਥ! ਜੇ ਤੂੰ ਮੁਕਤੀ ਲੈਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਮੋਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਹ, ਉਹ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹਾਂ, ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਵਸਤੂ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦੀ, ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆ ਗਈ। ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਹੋਵੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਨ ਵਿਚ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਸੱਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਲੰਘਾ ਦੇਣਗੇ, ਆਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਸਾਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਦਏਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਏਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਮਾਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮੰਨੀਏ, ਉਹ ਸੁਣ ਜਾਂ ਜਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਗੁੱਗੇ ਦੇ ਜਾਈਏ, ਜਾਂ ਫਲਾਣਾ ਪੀਰ ਹੈ ਉਹ ਛੇਤੀ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਫਲਾਣਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਉਹ ਛੇਤੀ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ।

ਜੇਹਾ ਸਤਗੁਰੁ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੩੦

ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦਾ ਕੰਮ। ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ 100%, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਪੂਰੀ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੇ ਜੇਹਾ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣੇ ਤੇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਨੌਆਂ ਖੰਡਾਂ, ਸੱਤਾਂ ਦੀਪਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਤਕ ਧਰਤੀ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਤਕ ਦੇਖੇ ਤੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਨਕਸ਼ੇ ਬਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਏਥੇ ਤੱਕ ਗਏ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਥੇ ਤੱਕ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਬੋਲਦੇ ਕਿਵੇਂ ਸੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ, ਅਫਰੀਕਾ ਦੀ ਬੋਲੀ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਦੇ ਸੀ।

ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਚਾਰ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਉਹ ਅਜੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ। ਦੂਸਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਪਸੰਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ Telepathy ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਭਾਵ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਤੀਸਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕੰਠ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਿਹਨੂੰ ਮੱਧਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚੌਥੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਬੈਥਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੈਥਰੀ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ। ਜਿਹੜੀ ਮਧਮਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਗੋਭਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੁਛ ਅੱਖਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੀ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਸੰਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਭਾਵ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ telepathy ਸਮਝਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ, ਡੰਗਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਕੀੜੀਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਭ ਦੀਆਂ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜਾਨਵਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਾਨਵਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਪਰ telepathy ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ। ਕੁਛ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵੀ ਹੈਗੀਆਂ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਭਾਵ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਮਝਦੇ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਹ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਜੀ ਉਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹੇ। ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੋ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਧਰਤੀ ਸੀ ਉਥੇ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗਏ, ਸਭ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ, ਮਿਸਰ 'ਚ ਗਏ, ਸੁਡਾਨ 'ਚ ਗਏ। ਅਫਰੀਕਾ 'ਚ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਖੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੋ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਚੰਗਾ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਵੀ ਸੰਤ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਓ, ਤੇ ਬੜੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਓ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ

ਰਹੇ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਨੂੰ, ਮਨਸੁਖ ਨੂੰ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਨਿਹਚੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਦੱਸ ਚੁੱਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਸੀ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ, ਕੋਇਆਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਤਰਾ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਬਹਿ ਤੁਰਿਆ, ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਚੁੱਪ ਰਹੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੋਲੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੇ ਓ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੋਤੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂਹੀ ਬਣ ਗਏ। ਨਿਹਚੇ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ, ਚਾਰ ਨਿਹਚੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾ ਨਿਹਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹ ਚੰਗਾ ਸੰਤ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਨਿਹਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸੰਤ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਨਿਹਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਚੌਥਾ ਨਿਹਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਹੌ ਜਿਹਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ

**ਜੇਹਾ ਸਤਗੁਰੁ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਏਹੁ ਸਹਸਾ ਮੁਲੇ ਨਾਹੀ ਭਾਉ ਲਾਏ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੩੦**

ਕਹਿੰਦੇ, ਲਾ ਕੇ ਦੇਖ ਭਾਉ, ਪਿਆਰ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਸਹਸਾ ਨਾ ਇਹਦੇ 'ਚ ਕਰਿਓ।

**ਨਾਨਕ ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੁਰਤੀ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੩੦**

ਉਹ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕੋ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਦੋ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਨਸੁਖ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜ ਸਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਮਤਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ, ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਪਾਈ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਮੋਦੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੌਜ 'ਚ ਆ ਕੇ ਆਪ ਤੋਲਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਰਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, 13 ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ 'ਤੇਰਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। 'ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ' ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਨਹੀਂ, ਤਕੜੀ ਰੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗਾਹਕ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ 13 ਨੇ ਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਵੱਟਾ ਚੁੱਕਦੇ ਨੇ ਸੇਰ ਦਾ, ਦੋ ਸੇਰ ਦਾ, ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪੰਜ ਸੇਰ ਦਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਦੱਸ ਸੇਰ ਦਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ 'ਪਾ' ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਧੰਨ ਪਾ, ਧੰਨ ਪਾ। ਪਾ ਮਾਲਕ ਪਾ। ਪਾ ਹੀ ਪਾ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਫੇਰ। ਵਜਦ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪੂਰਨ ਨੇ, ਚੌਦਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਿਅੰਤਾ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ ਭਾਈ, ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਅਨੁਭਵ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਪੱਥਰ ਚੱਟ ਕੇ ਮੁੜਦੀ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਨਿਹਚਾ ਕੁਛ ਹਿੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ, ਜਦ ਤਕ ਮੈਂ ਏਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰਾ ਲਿਓ। ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜਦ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਹਲਕਾ ਫੁਲਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਤਸਕਰਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ।

**ਧਾਰਨਾ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਦੀਨੋ,
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਮੈਲ ਗਈ।**

**ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਮੇਰੀ ਰਾਖਿ ਲਈ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਦੀਨੋ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਮੈਲੁ ਗਈ ॥
ਨਿਵਰੇ ਦੂਤ ਦੁਸਟ ਬੈਰਾਈ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕਾ ਜਪਿਆ ਜਾਪੁ ॥
ਕਹਾ ਕਰੈ ਕੋਈ ਬੇਚਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੈ ਕਾ ਬਡ ਪਰਤਾਪੁ ॥**

ਅੰਗ - ੨੨੩

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਨਸੁਖ ਜੀ! ਠੀਕ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੋ ਹੱਡਬੀਤੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਰਧਾ ਹੀ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕੁਛ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਇੱਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਰਹੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਪੀਰ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਯਕੀਨ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਭਰੋਸਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੀਆਂ ਨੇ। ਪੀਰ ਵੱਡਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਵੱਡਾ। ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਦੱਸ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੇ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਜਦ ਪੰਜ ਸੱਤ ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਦੱਸ, ਇੱਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਫੇਰ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਰੋਸਾ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੀਰ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਭਰੋਸਾ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧੰਨੇ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਸੀ ਜਿਹਨੇ ਵੱਟਾ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਧੰਨੇ ਦਾ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਰੱਬ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਸਨੂੰ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕ ਲਏ ਉਹਨੇ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਤਿਲੋਚਨ ਨੂੰ ਕਿ ਧੰਨੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਧੰਨਿਆਂ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਅਭਿਮਾਨ 'ਚ ਆਇਆ। ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੀਓਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਛਕਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿੱਥੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਵੀ ਰੋਗੇ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦਾ ਓ ਦੇਖੋ! ਔਹ ਜਿਹੜੀ ਲਾਲ ਗਊ ਹੈ ਗੋਰੀ

ਗੁਰੂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਹੜੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਦੇਖ ਮਹਾਰਾਜ! ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਹਲੇ ਪਾਸੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਾਲ ਦਿਸਦੇ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਆਹ ਹੁਣ ਏਧਰ ਨੂੰ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨਿਆਂ! ਤੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਠੀਕ ਹੈ, ਕੋਈ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨੁਕਸ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਆਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹਲਟ ਵੀ ਹੱਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਨੱਕੇ ਵੀ ਉਹ ਛੱਡਦੇ ਨੇ, ਕੁਤਰਾ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੱਝਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਵੀ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਬੈਠਾ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰੀ ਜਾਹ। ਮੈਨੂੰ ਆਹੀ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਆਦਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਕੁਛ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਹੈ ਗੜਬੜ ਜ਼ਰੂਰ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੈ, ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਲੋਕ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਧੰਨੇ ਦਾ ਖੂਹ ਆਪੇ ਚੱਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੱਕੇ ਵੀ ਆਪੇ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਧੰਨਾ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ। ਬਈ, ਆਹੀ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਹੈ ਇਹਨੇ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਧੰਨਿਆਂ! ਬਈ ਮੈਂ ਸੱਚ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀਗਾ, ਭੋਗ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਠਾਕੁਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਧੰਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਇਹਨੇ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਮੁਰਸ਼ਦ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨਿਆਂ! ਇਹ ਤਾਂ ਚਲਾਕ ਹੈ, ਚਲਾਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ।

ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਭੋਲਪਨ ਸੀ, ਤਰਕ-ਵਿਤਰਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀਗਾ, ਧੰਨਿਆਂ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਸ ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਦੇ। ਜਿੱਥੇ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਬੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜਿਹਦਾ ਵੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੰਮ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ। ਵਸ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ -

ਸਭੁ ਕੇ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥
ਤੂ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਨੁ ਤੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੬੨

ਸੋ ਦਰਸ਼ਨ ਇਹਨੂੰ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਜੇ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਲੜ ਲਾਉਂਦਾ ਫੇਰ ਕੀ ਬਣਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਮੰਨ ਲਈ ਗੱਲ। ਜਿਹੜਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ -

ਮੰਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰੇ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ॥ ਅੰਗ - ੩

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਨਿਹਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਚਲ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ ਇਹਨੂੰ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਇਹਨੇ ਵੱਟਾ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਫੜਾਇਆ ਸੀ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਕਿੱਲ ਠੋਕਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਠਾਕੁਰ ਬਣਾ ਕੇ। ਚਲਾਕ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਕਰਕੇ

ਇਹਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਓ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੇ ਪੀਰ ਮਾੜਾ ਵੀ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਭਰੋਸਾ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਕੀ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਦੇਖਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਦਿਓ। ਮੋਹਲਤ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ਪੀਰ ਜੁੱਤੋਸ਼ਾਹ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਣਾਇਆ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਦਾ ਇੱਕ ਜੁੱਤਾ ਲਾਹ ਕੇ ਇੱਕ ਬਕਸੇ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਨਿਹੁੰ 'ਚ ਦਬਾ ਕੇ ਮਜ਼ਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਵੀਰਵਾਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸੱਦਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਤਿਹਾਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਚੱਲ ਪਈ ਸਾਰੀ। ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੁੱਖਾਂ ਵਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਤੇ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਰਾਜੇ ਦਾ ਲੜਕਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਕੀਮ ਘਬਰਾਹਟ 'ਚ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹਕੀਮ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਲਗਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪੀਰ ਜੁੱਤੋਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਹੈ ਉਥੇ ਸੁਖਨਾ ਸੁੱਖ ਲਓ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਥੇ ਗਿਆ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖੀ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਜ਼ਾਰ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਕਰੋ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਲੜਕਾ ਵਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਵੱਡੇ ਜਲੂਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਬੈਂਡ-ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਉਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੰਨਤ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ। ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਹਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲਏ ਇਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਮਜ਼ਾਰ ਢਾਹੁੰਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਾ ਜਦ ਗਿਆ ਮਜ਼ਾਰ ਅੱਧਾ ਢਹਿ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਓ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪੀਰ ਨਾਲੋਂ ਯਕੀਨ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਭਰੋਸਾ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਮਜ਼ਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਦੀ ਇੱਕ ਜੁੱਤੀ ਇਹਦੇ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮਜ਼ਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪੁੱਟੀ। ਬਕਸਾ ਕੱਢ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਜੁੱਤਾ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪੈਰ ਤੇ ਆਹ ਦੂਜਾ ਪੈਰ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੈਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੇਤਨ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਲਓ, ਉਥੇ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਯਕੀਨ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਕਿ ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਆਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਾਖੰਡ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਾਰੇ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਏਜੰਟ ਰਖਦੇ ਨੇ। ਅਖਬਾਰ ਕਢਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਸਤਿਹਾਰ ਕਢਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਪੈਸੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਗੱਠਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਬੜੇ ਤਰੀਕੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬੜੇ ਕਿਸਮ

ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਵਰਤਦੇ ਨੇ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਸਤਕ ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਹਉਮੈ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਇੱਕ ਅੱਧ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਧਿਆਨੀ ਹੋਵੇ, ਬਾਕੀ ਕਥਨੀ ਹੀ ਕਥਨੀ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਵੀ ਤੇਰੇ ਵਾਂਗਣ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਸਾਰੇ ਥਾਨ ਦੇਖੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਰੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐ,
ਰਾਮ ਜੋ ਦੇਖੇ ਸਭ ਥਾਂ।**

ਮਾਨ ਅਭਿਮਾਨ ਮੰਧੇ ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਨਾਹੀ ॥

ਤਤ ਸਮਦਰਸੀ ਸੰਤਹੁ ਕੋਈ ਕੋਟਿ ਮੰਧਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੫੧

ਜਿਹੜਾ ਤੱਤਵ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਚੇਤਨ ਦਾ ਸਭ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਰੋੜਾਂ 'ਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਪਾਖੰਡ ਹੀ ਪਾਖੰਡ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

ਕਹਨ ਕਹਾਵਨ ਇਹੁ ਕੀਰਤਿ ਕਰਲਾ ॥

ਕਥਨ ਕਹਨ ਤੇ ਮੁਕਤਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੧

ਗੱਲਾਂ ਸਭ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਿਹਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਹੈ -

ਪੰਡਿਤ ਵਾਚਹਿ ਪੋਥੀਆ ਨਾ ਬੁਝਹਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੫੬

ਉਹ ਪੋਥੀਆਂ, ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਰਾਮ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਬੁੱਝਦੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ।

ਅਨ ਕਉ ਮਤੀ ਦੇ ਚਲਹਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਵਾਪਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੬

ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਾਉਣਗੇ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਗੇ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਲੜ ਪੈਣਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਪੈਸੇ ਕਿਉਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਮੈਨੂੰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਘੰਟੇ ਦਾ ਦੇਹ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਗਰੀਬ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਆਇਆ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਏ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਬਹੁਤਾ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਪੈਸਾ ਲੈ ਜਾਣ, ਮੈਂ ਹੀ ਲਵਾਂ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ। ਆਹ ਰੋਲਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਗੱਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਕਥਨੀ ਝੁਠੀ ਜਗੁ ਭਵੈ ਰਹਣੀ ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰੁ ॥ ੬ ॥

ਕੇਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜੋਤਕੀ ਬੇਦਾ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਵਾਦਿ ਵਿਰੋਧਿ ਸਲਾਹਣੇ ਵਾਦੇ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ॥

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਕਰਮ ਨ ਛੁਟਸੀ ਕਹਿ ਸੁਣਿ ਆਖਿ ਵਖਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੬

ਵਾਦ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਲਾਣੇ ਦਾ ਯੁੱਧ ਫਲਾਣੇ ਨਾਲ

ਹੋਇਆ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਉਹਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਮਨਸੁਖ ਜੀ! ਤੇਰੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਠੀਕ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਲ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੱਚ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਯੁੱਗ ਆ ਗਿਆ, ਕਲੀ ਕਾਲ ਦਾ ਇਹ ਕਲਾ-ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਬੇਤਾਲੇ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣੇ -

ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਉਤਾਰੁ ॥

ਪੁਤੁ ਜਿਨੁਰਾ ਧੀਅ ਜਿੰਨੁਰੀ ਜੇਰੂ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੬

ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਤਾਲੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹਦਾ ਰੱਬ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਅੱਗ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ, ਵੈਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਦਾ, ਬਾਸਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਖਹਿੰਦੇ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ। ਚਾਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਖਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੂਜੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਮੁਹੱਲਾ ਮੁਹੱਲੇ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਵਾਲਾ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਾਲਾ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਗ ਮੱਚ ਰਹੀ ਹੈ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬਾਸਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਖਹਿ-ਖਹਿ ਕੇ ਮਰਦੇ ਨੇ, ਧਰਮਹੀਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਭੂਤਨਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲੇ ਯੁੱਗ ਸੀਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਤਿ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਵਿੱਚ -

ਸਤਜੁਗਿ ਸਤੁ ਤੇਤਾ ਜਗੀ ਦੁਆਪਰਿ ਪੁਜਾਚਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੬

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿਜੁਗ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਚਾਰ ਪੈਰ ਸੀਗੇ। ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿ ਸੀਗਾ, ਯੱਗ ਸੀਗਾ, ਪੂਜਾ ਸੀ, ਦਾਨ ਸੀ, ਪਰ ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਸਤਜੁਗਿ ਧਰਮੁ ਪੈਰ ਹੈ ਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੮੮

ਕਹਿੰਦੇ ਸਤਿਜੁਗ ਲੰਘਿਆ। ਚਾਰ ਪੈਰ ਸੀਗੇ, ਜਤ ਦਾ, ਯੱਗ ਦਾ, ਪੂਜਾ ਦਾ ਤੇ ਦਾਨ ਦਾ।

ਤ੍ਰੇਤੈ ਇਕ ਕਲ ਕੀਨੀ ਦੁਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੮੮

ਤ੍ਰੇਤੋ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਤਿ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਤਿਵਾਦੀ ਨਾ ਰਹੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਪੈਰ ਰਹਿ ਗਏ। ਯੱਗ, ਪੂਜਾ ਤੇ ਦਾਨ।

ਦੁਆਪਰਿ ਧਰਮਿ ਦੁਇ ਪੈਰ ਰਖਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੮੮

ਪੂਜਾ ਤੇ ਦਾਨ ਦੇ ਆਸਰੇ ਧਰਮ ਦਾ ਬੈਲ ਤੁਰਦਾ ਹੈ।

ਕਲਜੁਗਿ ਧਰਮ ਕਲਾ ਇਕ ਰਹਾਏ ॥

ਇਕ ਪੈਰਿ ਚਲੈ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਵਧਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੮੮

ਕਲਜੁਗ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਇੱਕ ਪੈਰ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਤੋੜਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਲਜੁਗ। ਇਹ ਦਾਨ ਦਾ ਪੈਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਚਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਆਦਮੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਦਾ ਦਾਨ ਹੈ। ਤਮੇ ਗੁਣ ਦਾਨ, ਰਜੇ ਗੁਣ ਦਾਨ, ਸਤੇ ਗੁਣ ਦਾਨ। ਤਮੇ ਗੁਣੀ ਦਾਨ ਖਿਝ ਕੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਾ ਕਹਿਣ। ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਜੇ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਮੇਰਾ ਪੱਥਰ ਲਵਾ ਦਿਓ। ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਲਿਖੋ, ਲੋਕ ਜਾਨਣ ਕਿ ਮੈਂ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੋ ਹੋ ਗਏ ਨਸ਼ਟ,। ਸਤੇ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਗੁਪਤ ਦਾਨ ਲੈ ਲਓ। ਲਿਖਣਾ ਲਿਖਾਉਣਾ ਕਾਹਦਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਪੈਰ ਟੁੱਟ ਗਏ ਚਾਰੇ ਤੇ ਹੁਣ ਗਵਾਰ ਪੈ ਗਿਆ ਅਧਰਮ ਦਾ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਚੱਲ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਰੁੱਤ ਬਦਲ ਗਈ।

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਨਾ ਰੁਤਿ ਨ ਕਰਮ ਬਾਇ ਪਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹੈ ਸਾਰੁ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੯

ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਤਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਝਗੜੇ-ਝਾਟੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਕ ਧਰਮ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧਰਮ ਬਦਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਚਲਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਧਰਮ ਬਦਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚ ਸੀਗਾ ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿੱਧਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਕੂੜ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਰਤਾਰਾ,

ਸੱਚ ਵਾਲਾ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੂੜੁ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲ ॥

ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ ॥

ਜੇ ਇਕੁ ਹੋਇ ਤ ਉਗਵੈ ਰੁਤੀ ਹੁ ਰੁਤਿ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਹੈ ਬਾਹਰਾ ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਨ ਸੋਇ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਖੁੰਬਿ ਚੜਾਈਐ ਸਰਮੁ ਪਾਹੁ ਤਨਿ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤੀ ਜੇ ਰਪੈ ਕੂੜੈ ਸੋਇ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਸੋ ਮਨਸੁਖ ਜੀ! ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਸੱਚ ਦਾ ਕਿਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਕਾਲਖ ਨੇ ਲੋਕ ਭੂਤਨੇ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਕਾਲਖ ਲੱਗ ਗਈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦੇ ਉਤੇ ਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਪਤਿ ਨਾਲ ਗਏ। ਕਦੇ ਉਹਨੂੰ ਮੰਨ, ਕਦੇ ਉਹਨੂੰ, ਪਿਆਰ ਇੱਕ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆ, ਉਥੇ ਵੀ ਟੇਕ ਆ। ਉਸ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਕੁਛ, ਕਿਉਂ ਗਲਤੀ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ ਬੰਦਿਆ। ਇਹ ਤੂੰ ਦਾਲ ਬੀਜ ਦਿੱਤੀ, ਦਾਲ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉੱਗੀ। ਰੁੱਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਾਣਾ ਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਸ ਰੁੱਤ ਦਾ ਦਾਣਾ ਬੀਜਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫੇਰ ਇੱਕ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਦਾਣਾ ਹੋਵੇ, ਦਾਣੇ ਨੂੰ ਦੋ-ਫਾੜ ਕਰ ਦਿਓ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਦਾਣਿਆ ਦੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ। ਕਿੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਸਾਡਾ? ਕਿੰਨੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇੱਕ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਈ ਗੱਲ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਵਰਤ ਗਿਆ -

ਨਾਨਕ ਪਾਹੈ ਬਾਹਰਾ ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਨ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੮

ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਆਹ ਕੋਰੇ ਨੂੰ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦਾ -

ਭੈ ਵਿਚਿ ਖੁੰਬਿ ਚੜਾਈਐ ਸਰਮੁ ਪਾਹੁ ਤਨਿ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤੀ ਜੇ ਰਪੈ ਕੂੜੈ ਸੋਇ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੮

ਭਗਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਇਆ ਹੋ ਗਈ ਅਲੋਪ, ਧਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਲੋਪ, ਖਿਮਾ, ਅਹਿੰਸਾ, ਸਤਿ, ਦਾਨ, ਧੀਰਜ ਆਦਿ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਕੇ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਰਹਿ ਕੀ ਗਿਆ ਬਾਕੀ, ਭੇਖ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਾਂ ਚਲਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਚਾਹੇ ਸਾਧੂ ਨੇ, ਸੰਤ ਨੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਨੇ, ਕੋਈ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਰੋਲਾ-ਰੱਪਾ ਹੀ ਹੈ ਸਾਰੇ। ਔਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੰਤ ਨਾ ਉਥੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਜਾਏ, ਜੇ ਉਹਨੇ ਲਾ ਲਿਆ ਮੇਰੀ ਕੀਰਤੀ ਘਟ ਜਾਏਗੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤੇ ਪੈਸੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਾਈਏ। ਇਹ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਓਂ। ਹੁਣ ਰਹਿ ਕੀ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੋ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਨਸੁਖ ਜੀ! ਠੀਕ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਚ ਪਰ ਸੱਚ ਹੈਗਾ, ਸੱਚ ਦਾ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ, ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬੜਾ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨਸੁਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਸੌਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਈਏ ਤੇ ਰਾਤ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿਓ, ਕੋਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਕੱਢਿਓ ਆਪਾਂ ਬਚਨ ਹੋਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਚਾਨਣੇ

*****ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਚਾਨਣੇ

ਦੀ ਕਿਰਨ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਦਿਸਾਜਤ ਮਈ, 2011 ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ - 46)

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਦ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਜਲੋਅ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਰੀਦ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ, ਠਾਠ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਚਿਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਢਹਿ ਪਵਾਂਗਾ ਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਣਗੇ। ਉਥੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਜਿਹੜੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਪੰਧਾਉ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਾਰਨਾ ਧਾਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੀ ਪੁਛਿਆ ਜਾਵੇ? ਉਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਆਤਮਾਵਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਐਸੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਦੁਖ ਸੁਖ ਭੋਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੌੜੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ - ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦੌੜਦੀ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦੌੜਦੀ ਹੈ, ਸਪਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦੌੜਦੀ ਹੈ; ਇਕ ਆਤਮਾ ਅੰਦਰ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸਾ ਹੀ ਇਕ ਸਲੋਕ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਹੈਂ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈਂ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ॥

ਅੰਗ - ੫੫●

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ॥ ਅੰਗ - ੫੫●

ਗੱਲ ਬੜੀ ਸੁਖਾਲੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਉਤਨੀ ਹੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਬਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਕਿਸੇ ਆਮ ਪੱਧਰ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਹੈ, ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਦੂਜੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ - ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ। ਇਕ ਇਸ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਰੱਚਕ ਬਿਰਤੀ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ -

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਰੈ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ॥

ਅੰਗ - ੨੬੬

ਇਕ ਜਗਿਆਸੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉਤੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਦੇਖ; ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣਗੇ; ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ। ਲੇਕਿਨ ਏਥੇ ਜੋ ਬਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਪੀਰ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀ; ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮੁਰੀਦ ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਮੁਰੀਦ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੀਰ ਮੈਨੂੰ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਮੈਂ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਾ ਦੁਬਾਰਾ ਆਵਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਪੀਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ, ਉਹ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਲੱਭਿਆ ਨਹੀਂ ਅਜੇ, ਤੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਦੇਖਾਂ - ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ। ਪੂਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਪੂਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ।

ਸੋ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ; ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਸੀ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੁਣਿਆ ਕਿ 'ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ॥' ਇਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਜਿਹਾ ਹੀ; ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਦੋ ਫਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਦੋ ਪੰਖੇਰੂ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਰਸ ਭੋਗਦਾ ਹੈ; ਇਕ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਾ ਕਿਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਪੰਖੀ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ - ਇਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਖੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - 'ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ', ਜਿਹੜਾ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ 'ਜੀਵ ਚੇਤਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੇ ਫਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਣ ਹੋ ਗਿਆ, ਲਾਭ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੁਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੁੱਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਪਮਾ ਹੋ ਗਈ, ਨਿੰਦਿਆ ਹੋ ਗਈ; ਆਹ ਫਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਉਡਦਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋਗਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਡਦੇ-ਉਡਦੇ ਦੂਰ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ (ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ) ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ।

ਇਹਦਾ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਹਾਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੇ ਹੋਈਏ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ 'ਚ ਦੋ

ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖੋਜ ਕਰੀਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ; ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਹਾਂ - ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜਾ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਓ, ਕੋਈ-ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੇ ਤੇ ਚੌਂਕ ਜਾਵੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ। ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਾਤ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜੱਟ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਐਂ ਕਹਿ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਦਮੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ; ਜੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਹਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਅਧੂਰਾ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਤ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਉਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਿਆ; ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਰੋਕ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਾਹਾਂ ਜਾਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਠੀਕ ਹੈ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਲਿਆ ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਵੋਗੇ, ਪਰ ਜਿਹਨੂੰ ਅਭੇਦ ਮੁਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ; ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ -

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭੁਮ ਕੀ ਕਾਈ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਭਰਮ ਦੀ ਕਾਈ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੀ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ; ਭਰਮ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਡ ਰਹੀਏ, ਰੱਬ ਨਾਲ ਨਾ ਕਿਤੇ ਮਿਲ ਜਾਈਏ ਕਿਉਂਕਿ 'ਮੈਂ' ਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਗਈ। ਸੋ ਇਹ, ਇਸਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਤੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਉਡਦਾ ਹੈ, ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਭਜਦਾ ਹੈ - ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਨੂੰ, ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਨੂੰ; ਚਾਰੇ ਕੁੱਠਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ॥

ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ॥

ਅੰਗ - ੬੬

ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ॥ ਅੰਗ - ੫੫●

ਇਕ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ - ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ, ਉਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਫੰਘ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ; ਇਕ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਉਡਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਦੌੜਿਆ ਹੀ ਫਿਰਦਾ

ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ -

ਬਹੁਤ ਰੰਗੀ ਰਸ ਭੋਗਿਆ ਸਬਦਿ ਰਹੈ ਨਿਰਬਾਣੁ॥

ਅੰਗ - ੫੫●

ਇਕ ਤਾਂ ਰਸ ਭੋਗਦਾ ਹੈ; ਇਕ ਨਿਰਬਾਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਪਰਮਅਨੰਦ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਰਸਿ ਫਲ ਰਾਤੇ ਨਾਨਕਾ ਕਰਮਿ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਅੰਗ - ੫੫●

ਉਹ ਹਰਿ ਰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਰਤਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ - 'ਕਰਮਿ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ॥' ਸੋ ਜੀਵ ਪੰਖੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਭੋਗਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪੰਖੀ ਹੈ - ਜੀਵ ਪੰਖੀ, ਇਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਗਲ ਫਾਹਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਉਡਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ,

ਉਡੇ ਚਹੁ ਦਿਸ ਜਾਏ -2, ੨.

ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਪੰਖੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਖੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਡਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਡਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ - ਨਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ। 'ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ॥ ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ॥' ਨਾਲੇ ਜਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਮਿਟਣੀ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮਹਲੁ ਨ ਜਾਪਈ ਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਪਾਹਿ॥

ਅੰਗ - ੬੬

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਅੰਗ - ੬੪੪

ਕਿਉਂਕਿ ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਇਹ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਹਲਕਿਆ ਹੋਇਆ ਕੁੱਤਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ - ਅਭੱਖ ਖਾਂਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

ਜਿਉ ਕੂਕਰੁ ਹਰਕਾਇਆ ਧਾਵੈ ਦਹਦਿਸ ਜਾਇ॥

ਲੋਭੀ ਜੰਤੁ ਨ ਜਾਣਈ ਭਖੁ ਅਭਖੁ ਸਭ ਖਾਇ॥

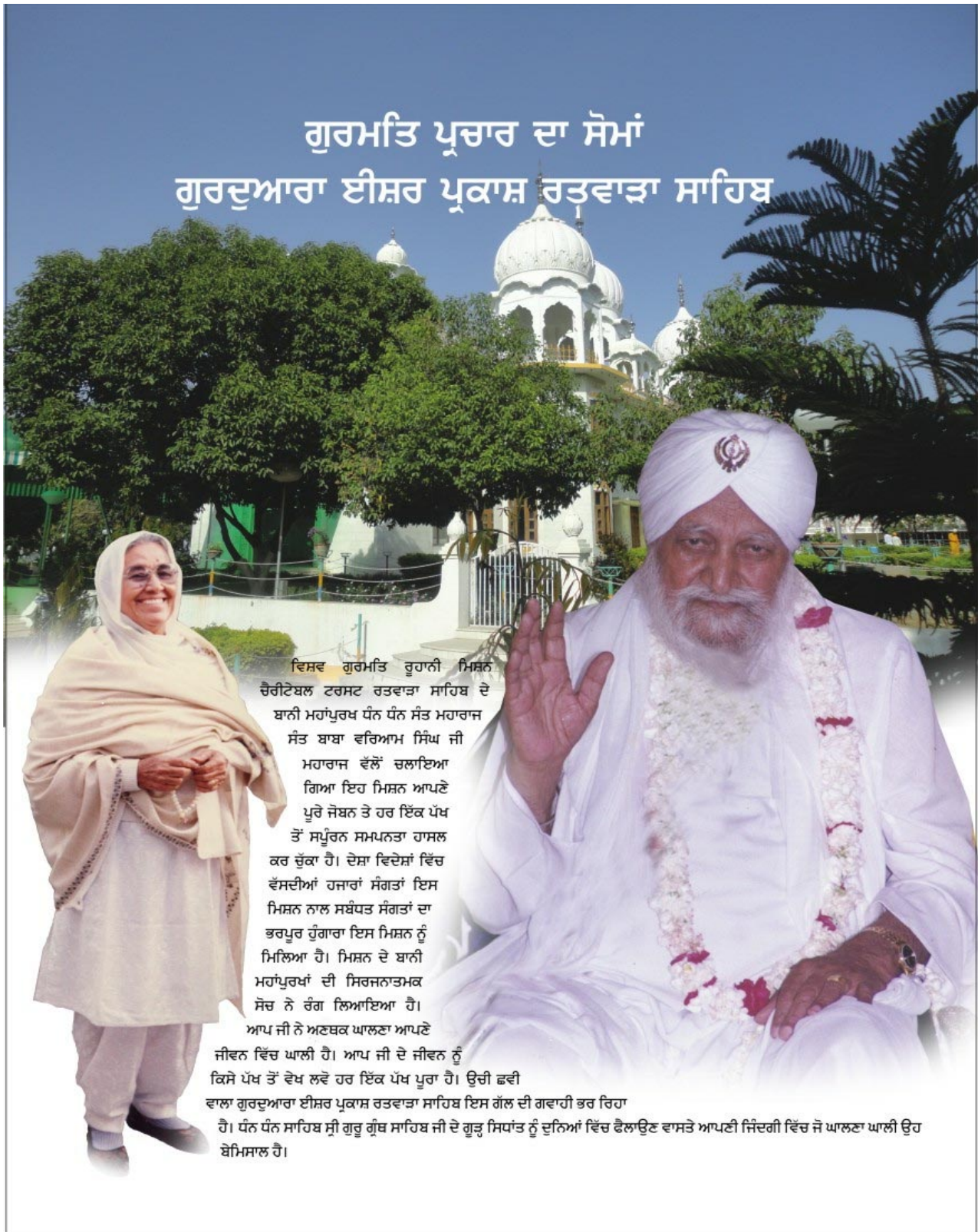
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦਿ ਬਿਆਪਿਆ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਇ॥

ਅੰਗ - ੫੦

ਸੋ ਆਹ ਹੀ ਸੰਸਾ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਪੀਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਸੀ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 37 'ਤੇ)

ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸੋਮਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਇਹ ਮਿਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਪੂਰਨ ਸਮਪਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਸੋਚ ਨੇ ਰੰਗ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਣਬਕ ਘਾਲਣਾ ਆਪਣੇ

ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਘਾਲੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੇਖ ਲਵੋ ਹਰ ਇੱਕ ਪੱਖ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਉਚੀ ਛਵੀ ਵਾਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਉਹ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਮਕੌਨਿਆਂ ਦੇਵਾ ਨੰਦ ਗੜੀ ਅਫਜਲ ਗੜੂ ਯੂ.ਪੀ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਵੱਛ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਸਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਸਾਤੀ ਨਦੀ ਵਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਤੀਹ ਦਿਨ ਵਗਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸਥਿਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤਪ ਅਸਥਾਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਣੀਆਂ ਕੁਟੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦਰਖਤਾਂ ਨੇ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇੱਕ ਰੂਹਾਨੀ ਮਹੌਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਆਧੁਨਿਕ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ centre ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪਣਾ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਲਗਾ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿੱਤ 500 ਬੀਘੇ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅੰਦਰ ਇਹ ਆਸ਼ਰਮ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਹਰ ਐਤਵਾਰ, ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਅਤੇ ਸੰਗਰਾਂਦ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਖੇ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੈਮ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਕੈਨੇਡਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਮੇਤ ਬਾਬਾ ਜੀ।

ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਟੀਚਰ ਟਰੈਨਿੰਗ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਨਰਸਰੀ ਤੋਂ +2 ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਲਊਸ਼ਨ ਰਹਿਤ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿੱਥੇ 24 ਘੰਟੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਜਾਪ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ, ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਆਪਣੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਆਪਣੀ ਸਭਿਅਤਾ, ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁਧਾਰੂ ਪਸ਼ੂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 24 ਘੰਟੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅੰਦਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਣਬੱਠ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਸਿਰਫ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੇ ਆਪ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਧਮੋਟ ਰਹੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਧ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਫੇਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਆਪ ਢਾਈ-ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਛੁੱਟੀ ਉਪਰੰਤ ਨਾਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਲੈਕਚਰ ਕਰਦੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਖੇ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਂਦਾ ਉਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਗਏ ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਜੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਕਮਰੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ 45 ਮਿੰਟ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੇ ਰਮਣੀਕ ਅਸਥਾਨ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਵਿਖੇ ਸਲਾਨਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪ ਤਾਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਸਾਕਾਂ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੰਡਣ ਦੀ ਹੱਥੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਲਈ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਦਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਅਤਿ ਰਿਣੀ ਹੈ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਬਣਾਏ ਸੈਂਟਰ ਮਾਝਾ, ਮਾਲਵਾ, ਦੁਆਬੇ ਅੰਦਰ ਸਲਾਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਐਨ ਆਰ ਆਈ. ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਅੱਧੇ ਰੋਟ ਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੈਂਬਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਬਣਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸੋਚ, ਲੋਕਾਈ ਭਲੇ ਹਿੱਤ, ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਦੀ ਵਲਗਣਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਕੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਸਲੀ ਲਕਸ਼ ਵੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਸਲੀ ਸੂਝ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਅਸਲੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਅਸਲੀ ਲਕਸ਼ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਓਸ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਸਮੋਈ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ, ਓਸ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਤਰਸ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਓਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਜੋ ਵਿਲੱਖਣ ਦੇਣ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਹੈ ਅੱਜ ਇਸ ਨੂੰ 16 ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਲਗਾਤਾਰ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ

ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਮਹਾਨ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਦੇਣ ਦਿਤੀ ਉਹ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਲਾਹਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਹ ਜੋ ਗੁਣ ਹਨ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਉਹ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਮਕਸਦ ਵਲ ਰੁਖ ਅਪਣਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 100 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਦਾ ਲਿਟਰੇਚਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅੰਦਰ ਛੱਪਦੇ ਲੇਖ ਹਰ ਵਾਰ ਨਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਤੋਂ ਆਪਜੀ ਇਸ ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚਰੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਟੇਪਾ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਈ। ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਾਂਭੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਿਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ (ਸ੍ਰੀ 1008 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਲੈ ਲਵੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜੀਪ ਲੈ ਲਵੋ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਰਾਹੀਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਚੁਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਰਕਤ ਪਾ ਦਿਓ। ਫੇਰ ਆਪ ਜੀ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਬਚਨ ਰੰਗ ਲਿਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰੋਪੜ ਦੇ ਪਛੜੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਰੰਭਿਆ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੇਧ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹੁੰਚਾਈ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਬਚਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਛਪ ਕੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ ਸਬਦ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ (ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਹ ਮਿਸ਼ਨ ਹਰ ਇੱਕ ਪਖ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ

ਰਤਵਾੜਾ ਦੀ ਬਰਾਂਚ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨੁੰਤ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਪੰਜਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਤੁਪ ਬਣ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਹੈ। ਪੂਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥ ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ੍ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥ ਅੰਗ- ੪੯੬ ਵਿਦੀਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਸੰਤ
ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਉਚੇ ਪੱਧਰ ਦੀ
ਵਿਦਿਆ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ
ਹੋਸਟਲ ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਸੁਵਿਧਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਗੁਰਮਤਿ
ਦੇ ਗੁਰੂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ
ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਅਸਲੀ ਲਕਸ਼ ਦੀ ਸੋਝੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਵਿਖੇ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਜੋ ਪਰੰਪਰਾ
ਚਲਾਈ ਗਈ ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।
ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ
ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਆ
ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਨਿਤਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ
ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜਰੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੂਰਨਮਾਸੀ
ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਛਹਿਬਰਾਂ

ਦਸਮੇਸ਼ ਦਰਬਾਰ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਖੇ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਐਡਮਿੰਟਨ ਵਿਖੇ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਟੈਰੇਸ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ
ਵੈਨਕੂਵਰ ਨੂੰ ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲੰਬੀ ਹੇਕ ਨਾਲ ਵਾਹਿ..... ਗੁਰੂ..... ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਹਨ ਇੱਕ ਬੈਕੁੰਠ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਰਾਜੀ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿੰਨਾਂ ਡੂੰਘਾ ਸੁਆਸ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿ..... ਗੁਰੂ.... ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਈਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਟੈਨਸ਼ਨ, ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਮੰਤਰ ਚਕਿਤਸਾ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਨੇਕਾਂ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਇਸ ਗੁਰਮੰਤਰ ਚਕਿਤਸਾ ਦੁਆਰਾ ਠੀਕ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਗਾਤਾਰ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਸਰਪਰਸਤੀ ਹੇਠ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੈਨਹੋਜੇ ਵਿਖੇ ਸੈਂਟਰ ਕਾਇਮ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਇੱਕਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਹਾਜਰੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 10-11 ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਖੇ ਵੀ ਹਾਜਰੀ ਭਰੀ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਗ੍ਹਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਕੈਲਗਰੀ, ਐਡਮਿੰਟਨ, ਟੈਰੇਸ, ਕਲੋਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੂਪਟ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜਿਆ। ਲਗਾਤਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਅਇਆ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਹੈ ਉਸ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਾਂ ਐਸੇ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਏ

ਪਿੰਡ ਪਨੈਚਾਂ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਰਾਤ ਦੇ ਦਿਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬੀ.ਐਡ ਕਾਲਜ ਦੇ ਬੱਚੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ Challenges of Education in Changing Socio-Cultural Scenario ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ।

ਜਿਹੜੇ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ ਲਗਾਤਾਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਹੁਣ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੂਪਟ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਕੈਲਗਰੀ, ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਭਾਈ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਐਡਮਿੰਟਨ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਟੈਰੇਸ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਟੈਰੇਸ, ਭਾਈ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲੋਨਾ, ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੈਲਗਰੀ ਚੈਸਟਰਮਾਨ, ਰੰਧਾਵਾ ਸਾਹਿਬ ਕੈਲਗਰੀ, ਵੇਕਲਾ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਧਿਆਨ ਅੰਦਰ ਸਮੋਈ ਬੈਠੇ ਹਨ ਲਗਾਤਾਰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਉਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਸ. ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਨੂ ਸਾਬਕਾ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਜਿਥੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜੀਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਹੀ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਜੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ - ਇਹ ਸੰਸੇ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਕਦਮ-ਬੋਸੀ ਕਰਾਂ, ਉਹਦਾ ਬਣ ਜਾਵਾਂ, ਸਭ ਕੁਛ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂ ਆਪਣਾ। ਜੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਤੇ ਅਧੂਰੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਉ ਜਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੁਆ॥ ਅੰਗ - ੯੨੨

ਕੱਚਾ ਜੇ ਭਾਲ ਲਿਆ ਤਾਂ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਤੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਾਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੱਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੀਰ ਹਾਂ; ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਹਾਰ ਰਿਹਾਂ। ਹਾਰ ਕੇ ਜੇ ਐਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਬਣਨੀ। ਉਹ ਸਮਝਦਾਰ ਸੀ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ। ਸੋ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪੰਖੀ ਦੋੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਕਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਫਸ ਗਿਆ ਇਹ ਤਾਂ, ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਸਾ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾ ਇਹ - ਮਾਇਆ ਦੇ ਲੋਭ ਵਿਚ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ - 'ਜਿਉ ਕੂਕਰੁ ਹਰਕਾਇਆ ਯਾਵੈ ਦਹਦਿਸ ਜਾਇ॥' ਯਾਵੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਯਾ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੌੜ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਹਲਕੇ ਹੋਏ ਕੁੱਤੇ ਵਰਗਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਲਕੇ ਹੋਏ ਕੁੱਤੇ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ - ਪਹਿਲੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਪੁੰਛ ਸਿੱਧੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ; ਦੂਸਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਝੱਗ ਸੁੱਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਤੀਸਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਉਹ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਚੌਥੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਉਹ ਜਿਸਨੂੰ ਵੱਢ ਲਏ, ਉਹ ਵੀ ਹਲਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਹਲਕਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਹੈ - ਲੋਭੀ ਮਨੁੱਖ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਔਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ - ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਹਲਕੇ ਹੋਏ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੁੰਛ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਦੀ ਤਲੀ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਉਹਨੂੰ ਭੋਰਾ ਕੁ ਲਾਭ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤਲੀ ਅੱਡ ਲੈਂਦਾ ਹੈ - ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੱਗੇ; ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਊ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਸਰਾ - ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਝੱਗ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਜਦ ਕਰੂ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੂ। ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਰੂਪ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਚੌਥਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਉਹਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਹਲਕਿਆ ਹੋਇਆ ਕੁੱਤਾ ਵੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਲੋਭੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕਰੂਗਾ, ਉਹ ਲੋਭ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ -

**ਜਿਉ ਕੂਕਰੁ ਹਰਕਾਇਆ ਯਾਵੈ ਦਹ ਦਿਸ ਜਾਇ ॥
ਲੋਭੀ ਜੰਤੁ ਨ ਜਾਣਈ ਭਖੁ ਅਭਖੁ ਸਭ ਖਾਇ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦਿ ਬਿਆਪਿਆ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਇ ॥ ੨ ॥**

**ਮਾਇਆ ਜਾਲੁ ਪਸਾਰਿਆ ਭੀਤਰਿ ਚੋਗ ਬਣਾਇ ॥
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਪੰਖੀ ਫਾਸਿਆ ਨਿਕਸੁ ਨ ਪਾਏ ਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੦**

ਭੀਤਰ ਚੋਗ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਫਸ ਗਿਆ ਪੰਖੀ। ਇਹ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ -

**ਜਿਨਿ ਕੀਤਾ ਤਿਸਹਿ ਨ ਜਾਣਈ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਇ॥
ਅੰਗ - ੫੦**

ਤੇ ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੰਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਮਾਇਆ ਨੇ ਜਾਲ ਪਸਾਰ ਕੇ ਫਸਾ ਲਿਆ ਇਹਨੂੰ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪੰਖੀ ਚੋਗ ਦੇ ਲੋਭ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ,
ਮਾਇਆ ਵਾਲੇ ਜਾਲ ਫਾਸਿਆ - ੨, ੨.**

ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਦੋ ਪੰਖੀ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪ ਬਿਰਛ ਦੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ 'ਜੀਵ' ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਆਪਾਂ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ 'ਆਪਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, 'ਮੈਂ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ; ਇਹ ਫਸ ਗਿਆ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੋਗ ਦੇ ਲੋਭ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ - ਕਿਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਚੋਗ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਪੈਸੇ ਦਾ, ਕਿਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ, ਕਿਤੇ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ; ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਚੋਗ ਪਏ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਖੀ ਐਸੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਇਆ ਕਿੱਥੇ ਤਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਲੱਛਮੀ ਜੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਭਗਤ ਕਿੰਨਾਂ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ - ਮੰਦਰ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਦੇਹੁਰੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨੇ; ਤੜਕੇ ਹੀ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਘੰਟੇ ਖੜਕਾਉਣ; ਕਥਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ - ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ; ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਗੌਲਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਮੇਰਾ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਹੀ ਨੇ; ਤੁਹਾਡਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਮੇਰੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੱਛਮੀ! ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਉ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ। ਦੋਇ ਜਣੇ ਚੱਲ ਪਏ। ਅੱਗੇ ਗਏ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਇਹ ਮੇਰਾ ਭਗਤ ਹੈ।" ਕੋਈ ਸੇਠ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ - ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੇਠ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ -

"ਆਉ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਏ ਹੋ?"

"ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਮੈਂ ਕੁਛ ਦਿਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।"

"ਲਓ, ਆਹ ਅਸੀਂ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਥਾਂ - ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਨਿਸ਼ੰਗ ਹੋ ਕੇ ਰਹੋ।"

"ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।"

"ਚਾਹੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਰਹੋ, ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।"

"ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਕਮਰਾ ਦੇਣੈ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਜਪ ਤਪ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਚਾਲੀਸਾ ਕੱਟਣਾ ਹੈ; ਉਹ ਮੈਥੋਂ ਲਿਓ ਨਾ।"

"ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਕਮਰਾ ਲਓ ਤੁਸੀਂ, ਵਧੀਆਂ ਕਮਰਾ ਲਓ।"

"ਨਹੀਂ, ਵਧੀਆ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਘਟੀਆ ਕਮਰਾ ਦਿਓ।" ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਜਿਥੇ ਲੰਗਰ ਦੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਪਈਆਂ ਸੀ, ਕੋਲੇ ਪਏ ਸੀ; ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਉ।

"ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇਗਾ ਇਹਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਤਮਾ ਪੁਰਸ਼ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਏ ਹੋ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਥਾਂ ਰੱਖੀਏ। ਤੇ ਅਸੀਂ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹੀਏ। ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ; ਤੁਸੀਂ ਕਮਰਾ ਚੰਗਾ ਲਓ।"

"ਨਾ ਸੇਠ ਜੀ, ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ। ਇਹਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਾ ਦਿਉ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਫ ਕਰਾ ਦਿਤਾ - ਕੋਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਲੰਘਿਆ, ਦੋ ਦਿਨ ਲੰਘੇ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਲੱਛਮੀ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਆਈ ਤੇ ਜਿਥੇ ਸੇਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ, ਉਹਦੀ ਫਰਮ ਸੀ, ਉਥੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ - "ਸੇਠ ਜੀ, ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਰਦਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸ਼ਰਦਾਈ ਬਣਾਉਣੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸੀਧਾ ਦੇ ਦਿਉ।"

"ਕੋਈ ਥਾਂ ਵੀ ਹੈ?"

"ਹਾਂ, ਥਾਂ ਹੈ।" ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੜਾ ਰਿਟਾਇਰਿੰਗ ਰੂਮ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੀਧਾ ਲਿਆ ਦਿਤਾ, ਕੰਡਾ ਲਿਆ ਦਿਤਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਸੀਆਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਣਾਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ - "ਗਲਾਸ ਦੇਈਏ ਜੀ?"

"ਨਾ, ਗਲਾਸ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈਗੇ। ਬਹਿ ਜਾਉ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪੀਓ।" ਗਲਾਸ ਕੱਢ ਲਏ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਦਾਈ ਪਿਲਾ ਦਿਤੀ। ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੇ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਲਾਸਾਂ ਚਿ ਪੀਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਪਿਲਾਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਐਡਾ ਸੇਠ ਹਾਂ, ਪਰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਲਾਸ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਉਹਤੇ ਬਾਅਦ ਜਦ ਪੀ ਹਟੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਸੇਠ ਜੀ, ਇਹ ਗਲਾਸ ਕੂੜੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬਰਤਣ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੀ ਲਈਏ।"

ਸੇਠ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਕੋਲ ਨੇ। ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਏ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਆਂ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਜਾਵੇ - ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਫੇਰ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇ, ਅਮੀਰੀ ਆ ਜਾਏਗੀ; ਸੱਤ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਧਨ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਣਾ, ਕਿੰਨਾਂ ਹੀ ਖਾਈ ਜਾਈਏ। ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

"ਬੀਬੀ ਜੀ, ਕੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ?"

"ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਹੈ; ਕਿਤੇ ਦਸ ਦਿਨ ਰਹਿ ਲਏ, ਕਿਤੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਰਹਿ ਲਏ। ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਸਫਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਏ ਹਾਂ; ਐਥੇ ਕਿਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਾਂਗੇ।"

"ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸਰਾਂ ਹੈਗੀ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆਂ ਅਸੀਂ ਕਮਰੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਕੋਠੀ ਦੇਖ ਲਓ, ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਹੋ। ਇਹ ਕੋਠੀ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।"

"ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਰਹਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਥੇ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਨਾ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ।"

ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਰੇ ਕਮਰੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਉਸੇ ਕਮਰੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਥੇ ਭਗਤ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ -

"ਆਹ ਕਮਰਾ ਬੰਦ ਹੈ?"

"ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਏਥੇ, ਇਹਨੇ ਨਿਕਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਲੀ ਦਿਨ।"

"ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਰਹਾਂਗੇ।"

"ਤੁਸੀਂ ਜਾਉ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੰਨੇ ਆਂ।" ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਮੀਰੀ ਆ ਜਾਊ। ਬਚਨ ਕਿਧਰੇ ਹੀ ਗਏ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੀ ਬਦਲ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

"ਬਾਬਾ! ਬਾਬਾ! ਇਹ ਕਮਰਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

"ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਏਥੇ ਬੈਠਣਾ ਹੈ, ਚਾਲੀਸਾ ਕੱਟਣਾ ਹੈ।"

"ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਕੱਟ ਲੈ ਜਾ ਕੇ। ਚੱਲ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਮਰਾ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।"

"ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਹੀ ਲੈਣਾ ਹੈ।"

"ਤੈਂ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ।" ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ। ਧੱਕੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਅਖੀਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵੜੇ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ - ਇਕ ਨੇ ਓਧਰਲੀ ਬਾਂਹ, ਇਕ ਨੇ ਐਧਰਲੀ ਬਾਂਹ; ਇਕ ਪਿਛੋਂ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਧੱਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ; ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਖੁੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਏਨੇ ਨੂੰ ਉਹ ਬੀਬੀ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਾ ਆਈ, ਛਾਂਈ-ਮਾਈਂ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਵੀ ਛਾਈਂ ਮਾਈਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ

ਲੱਗੀ, "ਦੇਖਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੇਰਾ ਭਗਤ। ਇਹ ਸਭ ਮੇਰੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਹੀ ਭਗਤ ਨੇ - ਉਤੋਂ ਉਤੋਂ। ਹੈਗੇ ਮੇਰੇ ਬੰਦੇ, ਤੇ ਭੈੜੇ ਤੋਂ ਭੈੜੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ਇਹ।"

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਵੀ ਹੈਗੇ। ਚੱਲ ਇਹ ਤਾਂ ਉਪਰਲਾ ਉਪਰਲਾ ਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅਸਲੀ ਭਗਤ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, "ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਪਹਿਲਾਂ।" ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਣਾ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

"ਭਗਤ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੈ, ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਮੈਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੇਣ ਨੂੰ; ਇਹ ਇਕ ਤਾਣਾ ਹੈਗਾ, ਜੇ ਤੁਹਾਥੋਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਸਤਰ ਬਣਾ ਦਿਉ।"

"ਹਾਂ ਸੰਤ ਜੀ, ਠੀਕ ਹੈ।"

"ਦੇਖਿਓ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ ਮੇਰੇ ਉਤੋਂ ਦੀ।"

"ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ।"

ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਜੇ ਤਾਣਾ ਸੁਲਝਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਲੱਛਮੀ ਆ ਗਈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਈ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਭਗਤ ਜੀ! ਆਹ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੱਥਾ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ਓ! ਇਹ ਲਓ ਮੇਰਾ ਤਾਣਾ, ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁੱਗਣੀ, ਤਿਗੁਣੀ, ਚੌਗੁਣੀ - ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਲਓ, ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਦਾਸੀ ਹਾਂ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਬੇਅੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੀ।"

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੀ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਹੋਈ ਐਨੀ ਤੱਤ-ਫੱਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਛਲ-ਨਾਗਣੀ ਆ ਗਈ, ਇਹ ਤਾਂ ਛਲ ਕਰੂ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ -

"ਨਾ ਬੀਬੀ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।"

"ਭਗਤ ਜੀ! ਸਾਧ ਸੰਤ ਮੇਰੇ ਪੰਜੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ।"

ਐਸੀ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਐਨੇ ਘੰਟੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਸੇਠ ਆਇਆ। ਉਹਨੇ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਭੇਟਾ ਕਰੇ ਤੇ ਕਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ, ਉਹਦੇ ਉਪਰ ਦੂਜਾ ਮਾਰਿਆ, ਤੀਜਾ ਮਾਰਿਆ, ਚੌਥਾ ਮਾਰਿਆ, ਪੰਜਵਾਂ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ

ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੰਤ ਕਦ ਮਿਲਣਗੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਠਹਿਰ ਕੇ ਮਿਲਣਗੇ। ਤੇ ਜਦ ਪਿੱਠ ਮੋੜੀ ਸੇਠ ਨੇ; ਇਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਉਹ ਲੋਭੀ ਸੀ; ਉਹਨੇ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਗਿਣਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਆਪਾਂ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ; ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਪਏ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, "ਚਾਰ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਜ ਸੀ।" ਕਹਿੰਦਾ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੈ?" ਕਹਿੰਦਾ, "ਪੰਜ ਖੜਕੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਗਿਣਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਸਗਲ ਮਾਹਿ ਨਕਟੀ ਕਾ ਵਾਸਾ ਸਗਲ ਮਾਹਿ ਅਉਹੇਰੀ ॥
ਸਗਲਿਆ ਕੀ ਹਉ ਬਹਿਨ ਭਾਨਜੀ ਜਿਨਹਿ ਬਰੀ ਤਿਸੁ ਚੇਰੀ ॥
ਅੰਗ - ੪੭੬

ਕਹਿੰਦੀ, "ਮੇਰੇ ਕਾਬੂ 'ਚ ਨੇ ਸਾਰੇ।"

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਹਾਕ ਮਾਰੀ ਕਮਾਲੇ ਨੂੰ; ਬੇਟਾ ਕਮਾਲੇ! ਛੁਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆ। ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਣਾ ਵੱਢੇਗਾ ਤੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰਾ ਤਾਣਾ ਚਾੜ੍ਹੇਗਾ। ਛੁਰੀ ਤਿੱਖੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਤਿੱਖੀ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦਮ ਫੜ ਲਿਆ ਉਹਨੂੰ -

ਨਾਕਹੁ ਕਾਟੀ ਕਾਨਹੁ ਕਾਟੀ ਕਾਟਿ ਕੂਰਿ ਕੈ ਡਾਰੀ॥
ਅੰਗ - ੪੭੬

ਨੱਕ ਤੋਂ ਵੀ ਕੱਟ ਦਿਤੀ, ਕੰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਕੱਟ ਦਿਤੀ। ਕੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀ। ਰੋਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਲਿਆ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਧੱਕੇ ਹੀ ਦਿਵਾਏ ਸੀ, ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨੱਕ ਕੰਨ ਤੋਂ ਕਟਾ ਦਿਤਾ, ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ 'ਨਕਟੀ' ਕਿਹਾ ਕਰਨਗੇ ਸਾਰੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਮਾਇਆ ਫੇਰ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ - ਆਪਣਾ ਉਧਾਰ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਾਇਆ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨੇੜ ਨਾ ਜਾਵੇ,
ਦਾਸੀ ਬਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ - ੨, ੨.

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਗਈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦੇਖ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਬੋਲੇ। ਸੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ ਇਹ ਐਨੀ ਚੰਗੀ ਬੀਬੀ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਐਨਾ ਰੁੱਖਾ ਬੋਲੇ ਨੇ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

"ਭਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਓ?"

"ਸਾਨੂੰ ਇਹਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛ ਲਓ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਲਾ ਲਈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿ ਇਹਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕੇਸ ਵੀ ਘਸੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਮੂਹਰਲੇ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘਸੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ?

"ਪੁੱਛ ਲਉ ਬੁਲਾ ਕੇ।"

ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਤੁਸੀਂ ਮਾਇਆ ਹੋ?"

"ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮਾਇਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ - ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮੇਰੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਹੈ -

ਜਿਨਿ ਕੀਨੇ ਵਸਿ ਅਪੁਨੈ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਭਵਣ ਚਤੁਰ ਸੰਸਾਰਾ॥

ਅੰਗ - ੬੭੩

ਚੌਦਾਂ ਹੀ ਭਵਨਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ, ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਗੁਣ -

ਜਗ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤਪ ਥਾਨ ਖੰਡੇ ਕਿਆ ਇਹ ਜੰਤੁ ਵਿਚਾਰਾ॥

ਅੰਗ - ੬੭੩

ਤੀਰਥ ਮੈਂ ਖੰਡਨ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਫਲ, ਤਪ ਦਾ ਫਲ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੰਡਨ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਇਹ ਜੰਤੁ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ।"

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਓਟ ਗਹੀ ਤਉ ਛੁਟੇ ॥

ਸਾਧ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਏ

ਬਿਖੈ ਬਿਆਧਿ ਤਬ ਹੁਟੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਹ ਸੁਣੀਐ ਨਹ ਮੁਖ ਤੇ ਬਕੀਐ ਨਹ ਮੋਹੈ ਉਹ ਡੀਠੀ ॥

ਐਸੀ ਠਗਉਰੀ ਪਾਇ ਭੁਲਾਵੈ ਮਨਿ ਸਭ ਕੈ ਲਾਗੈ ਮੀਠੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੩

ਨਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਦੇ ਬੋਲਦੀ ਦੇਖੀ ਹੈ, ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੀ ਹੈ ਐਸੀ ਠਗਉਰੀ ਪਾਇ ਭੁਲਾਵੈ ਮਨਿ ਸਭ ਕੈ ਲਾਗੈ ਮੀਠੀ॥ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਿੱਠੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਮਾਇ ਬਾਪ ਪੁਤ ਹਿਤ ਭ੍ਰਾਤਾ ਉਨਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੇਲਿਓ ਦੁਆ॥

ਅੰਗ - ੬੭੩

ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦੂਤ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ।

ਕਿਸ ਹੀ ਵਾਧਿ ਘਾਟਿ ਕਿਸ ਹੀ ਪਹਿ

ਸਗਲੇ ਲਰਿ ਲਰਿ ਮੁਆ ॥ ੩ ॥

ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਅਪੁਨੇ

ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਚਲਤੁ ਦਿਖਾਇਆ ॥

ਗੁਝੀ ਭਾਹਿ ਜਲੈ ਸੰਸਾਰਾ ਭਗਤ ਨ ਬਿਆਪੈ ਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੩

ਸਾਡਾ ਸੰਸਾਰ, ਇਹ ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਦੀ। ਹਾਕ ਮਾਰ ਲਈ, ਕੋਲ ਆ ਗਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈਂ ਤੂੰ?" ਕਹਿੰਦੀ, "ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੀ -

ਸਾਧੁ ਕੈ ਠਾਢੀ ਦਰਬਾਰਿ॥

ਅੰਗ - ੮੭੨

ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਵੀ ਭਲਾ ਕਰ ਦਿਉ। ਇਹ ਪਾਪੀ ਪੁਰਖ ਮੇਰੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਭਾਗੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ; ਸ਼ਰਾਬਾਂ, ਕਬਾਬਾਂ, ਮੁਕੱਦਮੇ, ਝੂਠ, ਤੁਫਾਨ ਬੇਅੰਤ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਚੋਰੀਆਂ ਜਾਰੀਆਂ ਆਦਿ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਖਰਚ ਦਿਉ - ਚੰਗੀ ਥਾਂ ਤੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਮੇਰਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ -

ਸਰਨਿ ਤੇਰੀ ਮੇ ਕਉ ਨਿਸਤਾਰਿ॥

ਅੰਗ - ੮੭੨

ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਾਸੀ ਹਾਂ -

ਮਾਇਆ ਦਾਸੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ॥

ਚਰਣੀ ਲਾਗੈ ਤਾ ਮਹਲੁ ਪਾਵੈ॥

ਅੰਗ - ੨੩੧

ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਹੋਇ ਵਰਤੀ ਦਾਸਿ॥

ਕਰ ਜੋਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ॥

ਅੰਗ - ੩੭੦

ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਦੀ ਹਾਂ - ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ -

ਜੋ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਸੁ ਕਾਰ ਕਮਾਵਾ॥

ਅੰਗ - ੩੭੦

ਪਰ ਮੈਂ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਛੱਡਦੀ ਨਹੀਂ; ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਛੱਡਿਆ - ਸਿੰਗੀ ਰਿਖੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਸੌਰਭ ਰਿਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਨੌਭ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ; ਇਕ ਦੋ ਚਾਰ ਕੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸ਼ - ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈਂ ਭੁਲਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।"

ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ॥

ਅੰਗ - ੭

ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

"ਤੇਰੇ ਕੇਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਹੋਏ ਨੇ?"

"ਮੇਰੇ ਮੂਹਰਲੇ ਵਾਲ ਤਾਂ ਘਸ ਗਏ ਕਿ ਮੈਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਆ ਕੇ; ਨਾ ਰਵਿਦਾਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਨਾਮਦੇਵ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੋਰ ਭਗਤ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਮੱਥਾ ਰਗੜਦੀ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਵਾਲ ਘਸ ਗਏ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਜਿਹੜੇ ਵਾਲ ਨੇ ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਘਸ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਾਮਰ ਲੋਕ, ਵਿਸ਼ਈ ਲੋਕ, ਜਾਇਜ਼ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਫੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ; ਨੱਠਦੀ ਹਾਂ ਉਥੋਂ, ਪੱਲਾ ਛੁਡਾਉਂਦੀ ਹਾਂ।"

"ਕੋਈ ਕੌਤਕ ਤਾਂ ਦਿਖਾ।"

"ਕੀ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਸੰਤ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਕੌਤਕ ਤਾਂ ਮਾੜੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।"

"ਨਾ, ਇਕ ਔਧਾ ਦਿਖਾ।"

"ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲੋ।"

ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਇਕ ਥੈਲੀ ਬਣ ਕੇ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ, ਉਥੇ ਪੈ ਗਈ। ਚਾਰ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਥੈਲੀ ਸੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ ਏਥੇ। ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਆਪਾਂ ਚਾਰੇ ਜਣੇ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਵੰਡਾਂਗੇ। ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਲਗਦੀ ਹੈ; ਥੈਲੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ, ਰੇਸ਼ਮ ਦੀ ਥੈਲੀ ਹੈ। ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੇ ਏਥੇ ਕੋਈ ਆ ਗਿਆ - ਇਸਦਾ ਮਾਲਕ, ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਲਉ; ਆਪਾਂ ਇਥੋਂ ਕਿਸੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਥਾਂ ਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਚਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਭੁੱਖ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਛ ਖਾਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਵੰਡਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਆ ਗਈ, ਫੇਰ ਖਰਚਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਸਾਂਝੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚੋਂ ਖਰਚੀਏ ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦੋ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਵਧੀਆ ਵਧੀਆ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਵਾ ਕੇ ਲਿਆਉ - ਸ਼ਰਾਬ ਵਗੈਰਾ ਲਿਆਓ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਆਓ। ਦੋ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਾਇਆ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸਰ ਇਹ ਕਰਿਆ। ਹੁਣ ਦੂਸਰਾ ਅਸਰ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਚੁੱਪ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦੂਸਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮੰਨੇ।

'ਦੱਸ।'

"ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਂ ਜੇ ਮਾੜੀ ਵੀ ਹੋਈ।"

"ਨਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।"

"ਜੇ ਆਪਾਂ ਦੋਇ ਰੱਖ ਲਈਏ ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ?"

"ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਇਹੀ ਸੋਚਦਾ ਜਾਨਾ ਹਾਂ।"

"ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਬਾਤ ਬਣ ਗਈ ਨਾ। ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ।"

"ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਤਰੀਕਾ ਕੀ ਹੈ?"

"ਜਦ ਰੋਟੀ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖਣਗੇ; ਤਲਵਾਰ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਲਓ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਨਾ ਕੱਢਣੀ ਪਵੇ; ਇਕ ਦਮ ਗਰਦਨਾਂ ਵੱਢ ਦੇਵਾਂਗੇ - ਇਕ ਦੀ ਤੂੰ ਵੱਢ ਦਈਂ, ਇਕ ਦੀ ਮੈਂ ਵੱਢ ਦਉਂ; ਓਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਤੂੰ ਹੋ ਜਾ, ਐਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਹੋ ਜਾਨਾ। ਕਹਿ ਦਿਆਂਗੇ ਕਿ ਏਥੇ ਰੱਖ ਦਉ ਰੋਟੀ।"

ਉਹ ਦੋਇ ਆਏ ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਰਦਨਾਂ ਵੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ; ਕੋਲ ਨਦੀ ਵਗਦੀ ਸੀ, ਖਿੱਚ ਕੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲਓ ਸਬੂਤ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ

ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਈਏ, ਫੇਰ ਵੰਡਾਂਗੇ। ਜਦ ਪਰੱਠੇ ਖਾਏ; ਤੇਜ਼ ਜ਼ਹਿਰ ਸੀ, ਦੋਇ ਉਹ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ।

ਸੰਤ ਬੈਠੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੀ ਦੇਖ ਲਓ ਸੰਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ। ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਚੇਤਨ ਵੀ ਹੈ; ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰਿਧੀ-ਸਿਧੀ ਹੋ ਕੇ ਵੜ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ, ਮਾਣ ਹੋ ਕੇ ਵੜਦੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਬੜੀ ਦੂਰ ਤਾਂਈ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ਫੇਰ ਮੈਂ 'ਹਉਮੈ' ਹੋ ਕੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਸਭ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ; ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੈਥੋਂ ਛੁੱਟ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਮੈਂ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਪੂਰਨ ਮਹਾਤਮਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਥੋਂ ਕੋਈ ਛੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਾਲ ਪਸਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਪਸਾਰਿਆ ਭੀਤਰਿ ਚੋਗ ਬਣਾਇ ॥

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਪੰਖੀ ਫਾਸਿਆ ਨਿਕਸੁ ਨ ਪਾਏ ਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੫॥

ਸੋ ਇਸ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਹਾਂ ਕਿ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਹਾਂ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਣ ਹਾਂ ਜਾਂ ਮਨ ਹਾਂ ਜਾਂ ਬੁੱਧਿ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸੀਂ ਜਤਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ; ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਾ ਜਿਹਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦ ਤਾਂਈ ਮਾਇਆ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹੀ ਮਸਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਪੀਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸਲ 'ਮੈਂ' ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਉਹ ਚੇਤਨ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਖੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ-ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਂ? ਅਖੀਰ ਉਹਦਾ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ ਕਿ ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਭਾਵੇਂ ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ - 20-22 ਸਾਲ ਦੀ, ਪਰ ਪੂਰਨ ਨੇ। ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਪੂਰੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਨੇ। ਕਿੱਡਾ ਸੌ ਸਾਲ ਦਾ ਰਿਸ਼ੀ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਆ ਕੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮਨਾਂ! ਐਵੇਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਤੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗ ਜਾ ਕੇ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਚਲ ਪਿਆ। ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਰੀਦ ਨੇ। ਮਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲੈਣੇ ਨੇ। ਤੇ ਉਥੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦ ਦਰਬਾਰ ਦੇਖਿਆ - ਬਹੁਤ ਸਜਿਆ-ਧਜਿਆ ਦਰਬਾਰ, ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖ ਕੇ ਖਿੱਚ ਪਈ ਤੇ ਜੀਅ

ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚਰਨ ਉਦੋਂ ਛੱਡਣੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਣਗੇ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਛੱਡਣੇ ਨਹੀਂ ਮੈਂ।

ਜਦ ਕੁਝ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਹਉਮੈ ਆ ਗਈ ਅੰਦਰ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੀਰ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮੁਰੀਦ ਨੇ, ਤੇ ਮੈਂ ਜੇ ਚਰਨੀ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਪੈ ਗਿਆ - ਸਾਡਾ ਪੀਰ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਰਸਤਾ ਸਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤੇ ਮੈਂ ਜੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਇਹ ਗੱਲ ਕੀ ਬਣੇ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਬਦਨਾਮੀ ਬਹੁਤ ਹੋ ਜਾਉ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਪੈ ਗਈ ਉਹਦੇ ਉਤੇ - ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ। ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੀਰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਹੈ ਪਰ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ 'ਅਹੰ-ਭਾਵ' ਜਾਗ ਗਿਆ 'ਮੈਂ' ਜਾਗ ਪਈ; ਆਇਆ ਤਾਂ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਖਤਮ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸੀ ਲੋਕਿਨ ਜਾਗ ਪਈ 'ਮੈਂ'। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੀ; ਹੱਥ ਵਧਾਇਆ ਤੇ ਦਸਤਪੰਜਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਿਆ ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ, ਸੁੱਖ ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ -

"ਪੀਰ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਏ?"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਵਸਲ (ਮਿਲਾਪ) ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਇਹ ਮੈਂ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ - ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ।"

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰੀਤ ਮਨ ਲਾਗੀ ਐ, ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਣੇ ਦੀ - ੨, ੨.

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ ॥

ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ

ਕੋਊ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਬਡਭਾਗੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ

ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ ॥

ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ

ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਵਿਰਾਗੀ ॥ ੧ ॥

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

"ਹਨ੍ਰੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ - ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ - ਇਕ ਤਾਂ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਹਾਂ; ਇਕ ਐਸੇ ਬਚਨ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਏਥੇ ਉਹ ਆਪੇ ਆਪ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੩

ਮਹਾਰਾਜ! ਦੁਚਿੱਤੀ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ, ਉਲਝ ਗਏ, ਕੁਛ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਲਾ-ਤਾਲਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਉ, ਮੇਲ ਕਰਾ ਦਿਉ। ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਅੱਲਾ ਦਾ ਵਸਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ?"

"ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਦਿਨ ਦਾ ਰਾਤ ਨੂੰ? ਰਾਤ ਤੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਦੋਇ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ; ਜੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਤੇ ਮੇਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜਦ ਇਹ ਰਹਿੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਬੜੀ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ - ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ। ਫੇਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦਾ -

"ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦਿਨ ਆਏ ਤੇ ਤਾਂ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।"

"ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ! ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜਦ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅੰਦਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ 'ਮੈਂ' ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਨੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ; 'ਮੈਂ' ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ। 'ਮੈਂ' ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦੀ।"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਫੇਰ ਵਸਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ, ਮੇਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? 'ਮੈਂ' ਦਾ ਮੇਲ ਅੱਲਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?"

'ਮੈਂ' ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਇਕ ਝੂਠੀ 'ਮੈਂ' ਬਣਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਮਰ ਵੇਲ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਦਰਖਤ ਤੋਂ; ਉਹਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਉਹ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਂਦੀ ਪੀਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗੀ ਝੂਠੀ। ਜਿਹੜੀ ਸੱਚੀ 'ਮੈਂ' ਹੈ, ਤੇ ਅਸਲ 'ਮੈਂ' ਹੈ - 'ਆਤਮਾ'; ਉਹਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਝੂਠੀ 'ਮੈਂ' ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ 'ਮੈਂ' ਜਿਹੜੀ ਝੂਠੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੱਚ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ; ਤੇ ਜਦ ਸੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਝੂਠ ਨੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਅੱਲਾਹ, ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਹੈ; ਤੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ; ਝੂਠ ਨੂੰ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ।"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ?"

"ਨਹੀਂ।"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝਾਓ, ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।"

"ਦੇਖ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਰੱਸੀ ਪਈ ਹੈ - ਹਨ੍ਰੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚ। ਭਰਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਪ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੱਪ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ। ਜਦ ਚਾਨਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਸੱਪ ਦਾ ਮੇਲ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ; ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰੱਸੀ ਸੀ। ਰੱਸੀ ਦਾ ਮੇਲ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਹੈ,

ਸੱਪ ਦਾ ਮੇਲ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ; ਸੱਪ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਇਹਦੀ ਸਾਨੂੰ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਪੈ ਗਈ, ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ, ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਭੁਲੇਖਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋੜਾਂ ਹੀ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਅਸੀਂ 'ਮੈਂ-ਮੈਂ-ਮੈਂ-ਮੈਂ' ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ; ਉਹ 'ਮੈਂ-ਮੈਂ' ਪੱਕ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪੱਕਾ ਲਿਆ ਕਿ 'ਮੈਂ' ਇਹ ਸਰੀਰ ਹਾਂ; ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਨਿਕਲਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ। ਸਤਿ ਵਸਤੂ ਵਸਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਮਾਉਂਦਾ, ਉਹ ਮਨਮੁਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਜਿਹੜਾ ਮਨਮੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਉਹ ਆਤਮਾ ਅੰਦਰ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸੱਚੀ 'ਮੈਂ' ਹੈ; ਉਹਦੇ ਇਹਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ! ਮਨਮੁਖ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਕੋਠੀ ਹੈ, ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਦੀ ਕੋਠੀ ਹੈ। ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੱਚ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ; ਸੱਚ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

**ਧਾਰਨਾ - ਮਨਮੁਖ ਕੋਠੀ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰਾ,
ਤਿਨ ਘਰਿ ਰਤਨ ਨ ਲਾਖਾ ਜੀ - ੨, ੨.**

"ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਉਹ ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੈ; ਉਹਨੂੰ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਪਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।"

ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਪਿਆਰੁ॥

ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਡੁਬਾ ਸੰਸਾਰੁ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਸੋ ਇਹ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਅੰਧੇਰੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਅੰਦਰਲੇ ਰਤਨ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦੁ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੁ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਉਤੇ-ਉਤੇ, ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਭੁੱਲਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ -

ਤੇ ਉਭੜਿ ਭਰਮਿ ਮੁਏ ਗਾਵਾਰੀ.....॥ ਅੰਗ - ੬੯੬

ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭਰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਸੱਪ ਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭਰਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਛਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ

- ਸੰਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ। ਸੰਸੇਵਾਨ, ਅਗਿਆਨੀ ਤੇ ਬੱਚਾ - ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬੱਚਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ; ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰ ਲਏ, ਹਿੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ; ਕਿਰਿਆ ਕਰ ਲਵੇ - ਟੱਟੀ ਆਦਿ, ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣ ਕੇ, ਵੈਰੀ ਮਿੱਤਰ ਧਾਰ ਕੇ ਦੁਖੀ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਬੀਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਬੀਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸੇਵਾਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੈ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ? ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਰੱਬ ਰਹਿੰਦਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਐਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਔਝੜ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

**ਤੇ ਉਭੜਿ ਭਰਮਿ ਮੁਏ ਗਾਵਾਰੀ ਮਾਇਆ ਭੁਅੰਗ ਬਿਖੁ ਚਾਖਾ॥
ਅੰਗ - ੬੯੬**

ਜ਼ਹਿਰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ - ਕੋਬਰੇ ਨਾਗ ਦੀ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਜੋ ਜੀਵ-ਭਾਵ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਨਹੀਂ?" ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, "ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਖੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ॥

ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ॥

ਅੰਗ - ੬੯੧

'ਮੈਂ' ਦਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਰੱਬ, ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ; ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ। ਬਹੁਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ 72 ਵਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਸੰਤ ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਤ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਚਾ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਤੇ ਉਥੇ ਐਸੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ) ਤੇ ਖੂਹ ਹੈ ਕੋਲ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਲੱਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਐਨੀ ਵੱਡੀ। ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਯਾਨਿ ਦੂਰ ਹੈ। ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਵਕਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੰਤ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਨੇ; ਸਮਰੱਥ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ - ਸਾਰੇ ਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਖੂਹ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ; ਮੌਣ ਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਆਪੇ ਹੀ ਨਿਕਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਮਨ ਵਿਚ

ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸੰਤ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਮੈਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ। ਐਸਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੈਗੇ ਤਾਂ ਭਗਤ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਕਦੇ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਐਨੀ ਜਦ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੰਤ ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਠੋਲਾ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਸਿਰ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਦੇ; ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਪੱਕਾ, ਇਹ ਵੀ ਪੱਕਾ, ਇਹ ਵੀ ਪੱਕਾ। ਜਦ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ, ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕੱਚਾ। ਗੁੱਸਾ ਕਰਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਿਆਸੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਕੱਢ ਲਿਆਉਂਦੇ; ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਐਨੀ ਵਾਰੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ; ਤੇ ਮੈਂ ਕੱਚਾ, ਇਹ ਪੱਕੇ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਆਈ, ਜਾ ਕੇ ਰੋਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਿਆ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ -

"ਨਾਮਦੇਵ! ਉਦਾਸ ਐਂ ਤੂੰ ਐਨਾ?"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਕੱਚਾ ਕਿਹਾ ਹੈ।"

"ਹਾਂ, ਕੱਚਾ ਹੀ ਹੈਂ।"

"ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕੱਚਾ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।"

"ਹਾਂ।"

"ਕਿਉਂ?"

"ਤੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿਨਾਂ।"

"ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੱਸਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਤਾਈਂ - ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਓ?"

"ਮੈਂ ਜੇ ਨਾਮਦੇਵ ਆਪ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ, ਤਾਂ ਨਾ ਮੈਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਤੂੰ ਰਹੇਂ, ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਰਹੇ।"

ਇਹ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਜੇ ਸਮਝ ਲਵੇ ਨਾ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਉ ਹੁਣੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ; ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਔਝੜ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ -

"ਮਹਾਰਾਜ, ਦੱਸ ਦਿਉ।"

"ਮੈਂ ਜੇ ਦੱਸਿਆ ਨਾਮਦੇਵ! ਨਾ ਮੈਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਤੂੰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਨੇ।"

"ਐਸੀ ਗੱਲ ਹੈ?"

"ਹਾਂ, ਬਿਲਕੁਲ।"

"ਫੇਰ ਕੋਈ ਦੱਸੋ।"

"ਮੇਰੇ ਸੰਤ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ; ਉਹ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ।"

"ਤੁਹਾਡੇ ਮੈਨੂੰ ਐਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।"

ਨਾਮਦੇਵ! ਇਹ ਤੇਰੀ ਭਾਵਨੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਇਕ ਰੂਪ ਸਰਗੁਣ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈਂ -

ਸਰਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ॥

ਅੰਗ - ੨੯॥

ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਸਰਗੁਣ ਹਰ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖੇਲੁ ਸੰਕੋਚ ਲੈਨਾਂ -

ਬਾਜੀਗਰਿ ਜੈਸੇ ਬਾਜੀ ਪਾਈ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਭੇਖ ਦਿਖਲਾਈ॥

ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ ਬੰਮਿਉ ਪਾਸਾਰਾ॥

ਤਬ ਏਕੋ ਏਕੰਕਾਰਾ॥

ਅੰਗ - ੩੩९

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ 'ਏਕੰਕਾਰ' ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 'ਓਅੰਕਾਰ' ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਹੈ - 'ਆਦਿ ਰੂਪ' ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਏਕੰਕਾਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ; ਉਹ ਸੰਤ ਦੱਸਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ। ਤੂੰ ਜਾਹ, ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲੈ।

ਇਹਦਾ ਇਸ਼ਟ ਸੀ - ਸਾਲਿਗਰਾਮ; ਵੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਚਿੱਟੀ ਧਾਰੀ ਵਾਲਾ। ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ - ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ। ਇਹਨੇ ਤਰਕ ਕਰੀ ਕਿ ਇਹਨੇ ਕੀ ਦੱਸਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਲਿਗਰਾਮ ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੁੜ ਗਿਆ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ। ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਉਹ ਆ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ -

"ਨਾਮਦੇਵ! ਤੂੰ ਐਨਾ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਹੈਂ?"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨਾਸਤਿਕ ਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿਤਾ।"

"ਨਹੀਂ ਨਾਮਦੇਵ! ਉਹ ਮੇਰਾ ਪਰਮ ਭਗਤ ਹੈ। ਜਾਹ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗਾ; ਤੂੰ ਫੇਰ ਜਾਹ।" ਫੇਰ ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ -

"ਆ ਜਾ, ਆ ਜਾ, ਤੇਰੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਆ ਗਈ। ਕੱਲ੍ਹ ਕਿਉਂ ਮੁੜ ਗਿਆ ਸੀ?"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਲਿਗਰਾਮ ਤੇ ਪੈਰ ਧਰੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ।"

"ਤੇਰੇ ਰੱਬ ਨੇ ਕਦੇ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ?"

"ਉਹ ਤਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਨਾ ਮੈਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਤੂੰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।"

"ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਦੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈਂ?"

"ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।"

"ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ?"

"ਹਾਂ।"

"ਇਹ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਭੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਰੱਬ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ?"

"ਹਾਂ ਜੀ"

"ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਭੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ?"

"ਹਾਂ।"

"ਫੇਰ ਕੀਹਨੇ ਕੀਹਦੇ ਉਪਰ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ?"

ਐਨਾ ਹੀ ਭੇਦ ਸੀ - ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ। ਦੀਵਾ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਬੱਤੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਤੇਲ ਵੀ ਸੀ; ਕੇਵਲ ਜੋਤ ਨਾਲ ਜੋਤ ਲਗਣੀ ਸੀ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੜਕ ਕਰਕੇ ਜੋਤ ਜਗ ਪਈ, ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਿਸਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬੋਲਿਆ -

ਸਭੈ ਘਟ ਰਾਮੁ ਬੋਲੈ ਰਾਮਾ ਬੋਲੈ॥

ਰਾਮ ਬਿਨਾ ਕੋ ਬੋਲੈ ਰੇ॥

ਅੰਗ - ੯੮੮

ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਮਨਮੁਖ ਹੈ, ਇਹ ਅਨੁਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਮਨਮੁਖ ਕੋਠੀ ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰਾ ਤਿਨ ਘਰਿ ਰਤਨੁ ਨ ਲਾਖਾ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਇਹਨੂੰ ਪਛਾਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ, "ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਰੂਹ ਨਹੀਂ ਹਾਂ?" ਕਹਿੰਦੇ, "ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਰੂਹ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਅਸੀਂ ਸੱਚੀ ਰੂਹ ਹਾਂ। ਸੱਚੀ ਰੂਹ ਦਾ ਸੱਚ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੂੜੀ ਰੂਹ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਤ ਦਾ ਤੇ ਦਿਨ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਦਾ ਤੇ ਜੀਵ ਦਾ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਰੱਬ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਰੱਬ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਰਾਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ - ਜੀਵ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਰੱਬ ਨਾਲੋਂ ਹਰ ਵਕਤ ਵਿਛੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੰਗਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੇਲੂ ਸੰਕੋਚਦਾ ਹੈ - ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਸੀ, ਜਦ ਹੁਣ ਸੰਸਾਰ ਰਚ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ -

ਆਦਿ ਪੂਰਨ ਮਧਿ ਪੂਰਨ ਅੰਤਿ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸੁਰਹ॥

ਅੰਗ - ੧੦੫

ਸੋ ਇਹਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ। ਇਹਦੀ ਪਛਾਣ ਹਉਮੈ ਨੇ ਢਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਹਉਮੈ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ਜੀ, ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ਜੀ -

੨

ਜਿਨ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੇ.....॥ ਅੰਗ - ੯੯

"ਜਿਹਨੇ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਾਲ ਹੀ ਹਉਮੈ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੋਰ ਹਾਂ, ਰੱਬ ਹੋਰ ਹੈ।

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹ ਆਵੈ ਜਾਈ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਇਹ ਹਉਮੈ ਹੀ ਜੰਮਦੀ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਹੀ ਮਰਦੀ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ॥ ਅੰਗ - ੪੯੮

ਬਰਨੁ ਚਿਹਨੁ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਰਚਨਾ ਮਿਥਿਆ ਸਗਲ ਪਸਾਰਾ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਜਦੋਂ ਖੇਲੂ ਸੰਕੋਚਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਸੀ; ਜਦ ਖੇਲੂ ਖੇਲਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਖੇਲੂ ਸੰਕੋਚ ਲਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ -

ਬਾਜੀਗਰਿ ਜੈਸੇ ਬਾਜੀ ਪਾਈ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਭੇਖ ਦਿਖਲਾਈ॥

ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ ਬੰਮਿਓ ਪਾਸਾਰਾ॥

ਤਬ ਏਕੋ ਏਕੰਕਾਰਾ॥

ਅੰਗ - ੧੩੯

ਜਦੋਂ ਪਸਾਰਾ ਬੰਮਿਆ - "ਤਬ ਏਕੋ ਏਕੰਕਾਰਾ॥"

ਕਵਨ ਰੂਪ ਦਿਸਟਿਓ ਬਿਨਸਾਇਓ॥

ਕਤਹਿ ਗਇਓ ਉਹੁ ਕਤ ਤੇ ਆਇਓ॥

ਅੰਗ - ੧੩੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਸੰਸਾਰ, ਕਿਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ? ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਕਿਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ?" ਨਾਲ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜਲ ਤੇ ਊਠਹਿ ਅਨਿਕ ਤਰੰਗਾ॥

ਕਨਿਕ ਭੂਖਨ ਕੀਨੇ ਬਹੁ ਰੰਗਾ॥

ਅੰਗ - ੧੩੯

ਸੋਨੇ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਗਹਿਣੇ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕੀ ਹੈ? ਸੋਨਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰਾ। ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ, ਤਰੰਗਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ; ਕੀ ਹੈ ਇਹ? ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਣੀ ਹੈ -

ਬੀਜੁ ਬੀਜਿ ਦੇਖਿਓ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਾ॥

ਫਲ ਪਾਕੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰਾ॥

ਅੰਗ - ੧੩੯

ਜਦ ਫਲ ਪੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ 'ਏਕੰਕਾਰ' ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। "ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ! ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਜਿਹੜਾ ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸੱਚਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੱਚ ਨਹੀਂ

ਮਿਲਦਾ।" ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ

ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰ ਮਈ, 2011
46 ਕਾਰਾਂਗੇ।

ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ

ਅਰਥਾਤ

ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਬੀਰ'

ਤੀਸਰੀ ਅਵਸਥਾ

ਜਦ ਅਭਿਆਸੀ ਦੂਜੀ ਅਵਸਥਾ ਟਪਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਦਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਰੱਸਾ-ਕਸ਼ੀ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਨਿਰਬਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਗਰ ਖਿਚਿਆ ਆਉਂਦਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਅਜੀਬ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਸੁਹਾਵਣੀ ਤੇ ਰਹਿਣ ਯੋਗ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਰਸ਼ ਮਗਰੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨਿਖਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਆਸੀ ਮਨ ਨਾਲ ਹੋਏ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਨਹਾਤਾ ਧੋਤਾ, ਹਲਕਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਿਆ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਦਿਲ ਵਧੇਰੇ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਠਹਿਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਨ ਦੇ ਲੁਕਵੇਂ ਹਮਲੇ - ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਨ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਲੜਾਈ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਦੀ ਅਚਨਚੇਤ ਮਨ ਤੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਗਲਬਾ ਪਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨ ਸ਼ਹਿ ਸ਼ਹਿ ਕੇ ਤੇ ਵੇਲਾ ਤਾੜ ਤਾੜ ਕੇ ਹੱਲੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸੀ ਮਨ ਤੋਂ ਕਦੀ ਹਾਰ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਵਿਚ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਅਖੜਪੁਣਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਝੱਟ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਤੇ ਦਿਲੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਫੇਰ ਬਿੱਲੀ ਵਾਂਗ ਨਿਰਬਲ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਭਿਆਸੀ ਫੇਰ ਟਹਿਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਤਮਕ ਮਾਰਗ ਤੇ ਕਦਮ ਧਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਇੰਜ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਜਿ ਬਨ ਖੰਡ ਜਾਈਐ ਚੁਨਿ ਖਾਈਐ ਕੰਦਾ ॥
ਅਜਹੁ ਬਿਕਾਰ ਨ ਛੋਡਈ ਪਾਪੀ ਮਨੁ ਮੰਦਾ ॥ ੧ ॥
ਕਿਉ ਛੁਟਉ ਕੈਸੇ ਤਰਉ ਭਵਜਲ ਨਿਧਿ ਭਾਰੀ ॥
ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਮੇਰੇ ਬੀਨੁਲਾ ਜਨੁ ਸਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੫
ਮਨ ਮੂਰਖ ਅਜਹੁ ਨਹ ਸਮਝਤ ਸਿਖੈ ਹੈ ਹਾਰਿਓ ਨੀਤ ॥
ਅੰਗ - ੫੩੬**

ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ

ਤੀਜੀ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣਾ ਨਿਰੇ ਸਵਰਗ ਦੇ ਬੂਟੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੱਕ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਰਬਲ ਹੁੰਦਾ-ਹੁੰਦਾ ਐਸਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਜਾਇ ਕੰਡੇ ਵਾਂਗ ਚੁਭਣ ਦੇ ਇਹ ਹੁਣ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਕੋਮਲ, ਸੁਗੰਧੀ ਭਰਿਆ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮਲੁਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਹਰ ਵਕਤ ਭਟਕਦਾ, ਭੱਦਾ ਤੇ ਨਾਚ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੁਣ ਹਰ ਵਕਤ ਸਹਿਜ ਤੇ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਇਕ ਮਸਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਰੰਗਣ' ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਸਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੀਵਾ ਰਖਦੀ ਹੈ -

**ਮਾਈ ਮੈ ਧਨੁ ਪਾਇਓ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥
ਮਨੁ ਮੇਰੇ ਧਾਵਨ ਤੇ ਛੁਟਿਓ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਬਿਸਰਾਮੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੮੬**

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮਨ ਏਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਟਿਕਦਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਾਂਗ ਹੁਣ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾ ਛੋਹਿਆ ਅਨੰਦ ਤੇ ਰਸ ਦੀਆਂ ਝਰਨਾਟਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿਕਰ 'ਸਿਮਰਨ' ਦੇ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ। ਏਥੇ ਕੇਵਲ ਏਹ ਦਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਹ ਪੁਰਾਣੀ ਸਰੀਰਕ ਸੁੱਖਾਂ ਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤਰੱਕੀ ਵਾਲੀ ਅਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਦਿਲ ਬਾਗੇ ਬਾਗ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭਰਪੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਅਰਦਾਸ ਸ਼ੁਕਰੀਏ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

**ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ ਮਾਥੈ ਛੁੜੁ ਧਰੈ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੮੬**

ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿਰ ਇਸ ਅੰਦਰਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੋਖੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ, ਪੂਰੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਬੇ-ਪਰਵਾਹੀ ਵਿਚ ਟਿਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬੁਲਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਗੀ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ, ਏਸ ਅਨੰਦਮਈ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਹੁਣ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਲ ਲੜਾਈਆਂ ਤੇ ਔਕੜਾਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਫਤਹਿ ਕਰ ਲੈਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਅਭਿਆਸੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੁਣ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

**ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ ॥
ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬੰਧੁ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭ੍ਰਾਤਾ ॥
ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰਾਖਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ ਤਾ ਭਉ ਕੇਹਾ ਕਾੜਾ ਜੀਉ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੮੩**

ਪੰਜਵੀਂ ਅਵਸਥਾ

ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਸਿਆਣੀ, ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਚੀ ਹਮਦਰਦ ਹੈ। ਇਹੋ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਖਿਆ ਕਰਦੀ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਵਧਦਾ ਫੁਲਦਾ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੋਚਾਂ,

ਤਦਬੀਰਾਂ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰੋੜਾ ਅਟਕਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਪੁਚਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਤੇ ਸਮਰਥਾ ਤੇ ਜਦ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਭਿਆਸੀ ਬੇਫਿਕਰੀ ਤੇ ਬੇਖੋਫੀ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹੈ -

**ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਸਰਬ ਚਿੰਤ ਤੁਧੁ ਪਾਸੇ ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਚੰਗਾ ਇਕ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸੇ ॥**

ਅੰਗ - ੭੯੫

ਉਹ ਸੂਲੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹੈ -

**ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥
ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥**

ਅੰਗ - ੩

ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ, ਅਭਿਆਸੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਤੋਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਫੁਰਨੇ ਤੋਂ ਇਸ ਮਹਾਂਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਹੀ ਜਾਣੂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ -

**ਜਤ ਕਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤਤ ਤੁਮ ਹੀ
ਮੋਹਿ ਇਹੁ ਬਿਸੁਆਸੁ ਹੋਇ ਆਇਓ ॥
ਕੈ ਪਹਿ ਕਰਉ ਅਰਦਾਸਿ ਬੇਨਤੀ
ਜਉ ਸੁਨਤੋ ਹੈ ਰਘੁਰਾਇਓ ॥**

ਅੰਗ - ੨੦੫

**ਹਰਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਣੈ
ਤਾ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈਐ ॥**

ਅੰਗ - ੬੨੪

**ਕਿਆ ਦੀਨੁ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਜਉ ਸਭ ਘਟਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਵਾਸ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੦੪**

ਛੇਵੀਂ ਅਵਸਥਾ

ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਆਖਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਾਸੂਕ ਆਸ਼ਕ ਤੇ ਆਸ਼ਕ ਮਾਸੂਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹਰ ਵਕਤ ਆਪਣੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਦੀ ਨਾਜ਼-ਬਰਦਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਪਾਸ਼ਕ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ਫੁਰਨੇ ਵੀ ਪੁਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਜੋ ਚਿਤਵਹਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੇ ਲੇਤਾ ਮਾਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੮੧੭

**ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥
ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ ॥
ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੪੦੩

**ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਭਇਆ ਜੈਸਾ ਗੰਗਾ ਨੀਰੁ ॥
ਪਾਛੈ ਲਾਗੈ ਹਰਿ ਫਿਰੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੭

**ਜਿਸ ਕਾ ਪਿਤਾ ਤੂ ਹੈ ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ ਤਿਸੁ ਬਾਰਿਕ ਭੁਖ ਕੈਸੀ ॥
ਨਵ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਗ੍ਰਿਹਿ ਤੇਰੈ ਮਨਿ ਬਾਛੈ ਸੋ ਲੈਸੀ ॥
ਪਿਤਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲਿ ਆਗਿਆ ਇਹ ਦੀਨੀ
ਬਾਰਿਕੁ ਮੁਖਿ ਮਾਂਗੈ ਸੋ ਦੇਨਾ ॥
ਨਾਨਕ ਬਾਰਿਕੁ ਦਰਸੁ ਪ੍ਰਭ ਚਾਹੈ
ਮੋਹਿ ਹਿੰਦੈ ਬਸਹਿ ਨਿਤ ਚਰਨਾ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੬੬

ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਆਪਣੇ ਪੂਰਨ ਦਰਜੇ ਤੇ

ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਉਪਾਸ਼ਕ ਦੀ ਹਰ ਖਾਹਿਸ਼ 'ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਪਟ ਪਟ ਕੀ ਜਾਨਤ' ਸ਼ਕਤੀ ਵਲੋਂ ਅਣਮੰਗਿਆਂ, ਅਣਬੋਲਿਆਂ ਖੁਦ-ਬਖੁਦ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੮੧੯

ਏਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਦਾਸਾਂ ਜਦ ਤਕ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦ ਤਕ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਉਣਤਾਈ ਹੋਵੇ ਜਦ ਸਾਹਿਬ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਬਣਾ ਲਵੇ, ਫਿਰ ਬੰਦਾ ਮੰਗੇ ਕੀ? ਚਾਹੇ ਕੀ? ਕੋਈ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਮਾਇਆ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਮੰਗੇ ਕੌਣ? ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਬਦਲ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਮ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਏਕੈ ਓਹੀ ॥

ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਏਕੈ ਸੋਈ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਖੋਏ ਭੁਮ ਭੰਗਾ ॥

ਹਮ ਓਇ ਮਿਲਿ ਹੋਏ ਇਕ ਚੰਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੧

ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਲੋੜ

ਅਰਦਾਸ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਵਾਸਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਚੀਆਂ ਤੋਂ ਉਚੀਆਂ ਆਤਮਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਤਕ ਅਰਦਾਸ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਮਨ ਨੂੰ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਬਣਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਇਹ ਹਰ ਇਕ ਪਾਂਧੀ ਲਈ ਇਤਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਤਨੀ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹੇ ਲਈ ਡੰਗੋਰੀ।

ਕਿਆ ਹੰਸੁ ਕਿਆ ਬਗੁਲਾ ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੋਇ ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਕਾਗਹੁ ਹੰਸੁ ਕਰੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੧

ਕੀਤਾ ਲੋੜੀਐ ਕੰਮੁ ਸੁ ਹਰਿ ਪਹਿ ਆਖੀਐ ॥

ਕਾਰਜੁ ਦੇਇ ਸਵਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰੁ ਸਾਖੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੯੧

ਸਿਮਰ ਸਾਸਤ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੇ

ਮਹਾ ਪੁਰਖਨ ਇਉ ਕਹਿਆ ॥

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਜਨ ਨਾਹੀ ਨਿਸਤਾਰਾ ਸੁਖੁ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਲਹਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੫

ਸਿਮਰਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਪੌੜੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਗੈਰ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਕਈ ਮਹਾਤਵਮਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਹੈ। ਗੁੰਝਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆਂ, ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮੇਲ ਦੀ ਇਛਿਆ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਲ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਾਈਡ ਆਫ ਲੰਡਨ (Guide of London) ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਲੰਡਨ ਵੇਖਣ ਦਾ ਚਾਉ ਉਪਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਛੱਡਣਾ ਤੇ ਸਫਰ ਕਾਰਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਫਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਅਸਥੂਲ ਤੋਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀਦਾ ਹੈ, ਨਿਰੰਜਨੀ ਜੋਤ ਦੀ ਛੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆਨ ਆਪਣੀ

ਮਲਕੀਅਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਬਗੈਰ, ਗਿਆਨ ਅਕਲ ਨੂੰ ਚੰਚਲ ਕਰ ਕੇ, ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਖੁਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਚੁੰਚ-ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦੋ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਕੀ ਤੇ ਸੱਖਣਾਪਣ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮਸਤੀ ਤੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਨੂਰ ਟਪਕਦਾ ਹੈ, ਮਿਲਿਆਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ, ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ, ਪਰਤੱਖ ਅਜ਼ਮਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਉਪਜ ਸਕਦੀ, ਪੱਕਾ ਸਿਦਕ ਕਦੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਆਚੇ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਦਕ ਉਸੇ ਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਜਿਸਮ ਛੱਡਣ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਪੂਰਨ ਅਭਿਆਸ ਹੋਵੇ। ਮੌਤ ਨਾਲ ਉਹ ਹੀ ਟਿਚਕਰਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੋਮੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ।

ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲਾਭ ਹਨ

ਇਸ ਜੁਗ ਮਹਿ ਸੋਭਾ ਨਾਮ ਕੀ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸੋਭ ਨ ਹੋਇ ॥

ਇਹ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸੋਭਾ ਚਾਰਿ ਦਿਹਾੜੇ

ਜਾਦੀ ਬਿਲਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੯

ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਲਾਭ

ਪਹਿਲਾਂ - ਮਨ ਨੂੰ ਧੋਣਾ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਖਿੰਡੀਆਂ ਤੇ ਅਵਾਰਾ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ। ਮਨ ਜਿਤਨਾ ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਤਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਨਿਰਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਇਕਾਗਰ ਹੋਵੇ, ਉਤਨਾ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ (Concentration of mind) ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਟਿਕਾਉਣ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੌਖਾ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ।

ਦੂਜਾ - ਇਕਾਗਰ ਹੋਏ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸ਼ੁਭ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ। ਪੱਛਮੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਇਕਾਗਰ ਹੋਇਆ ਮਨ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਔੜ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿਮਰਨ ਦਵਾਰਾ ਇਕਾਗਰ ਹੋਇਆ ਮਨ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਉਪਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੀਜਾ - ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਿਆਂ ਦਰਸਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਉਪਰਾਮ ਕਰਨਾ। ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਅਸਚਰਜ ਆਤਮ ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਉਹ ਮਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਬਿਰਤੀ ਉਪਰਾਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਚੌਥਾ - ਇਕਾਗਰ ਹੋਇਆ ਮਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੇ ਸਮਝਣ ਵਲ ਰੁਖ ਬਦਲਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਵਾਂ - ਇਕਾਗਰ ਹੋਏ ਮਨ ਨੂੰ ਡਿਗਣ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਖੜੇ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ, ਮਨ ਨੂੰ ਅਡੋਲ ਰਹਿਣਾ ਸਿਖਾਉਣਾ।

ਛੇਵਾਂ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਣਾ।

ਸਤਵਾਂ - ਮਨ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਤੇ ਸੀਤਲ ਬਣਾ ਦੇਣਾ।

ਅਠਵਾਂ - ਮਨ ਤੋਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ।

ਨੌਵਾਂ - ਮਨ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਕ ਜਾਂ ਅਭੇਦ ਕਰਨਾ।

ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ -

੧. ਗੁਰਬਾਣੀ

੨. ਨਾਮ

ਗੁਰਬਾਣੀ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਫਰਕ - ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜਾਂ ਦੁਹਰਾਣਾ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਸੁਣਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਨ ਲਗਾਏ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਕਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਜਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਮੂਲੀ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਨ ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਅਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਤਮੀਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਦਰੁਸਤ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਮਝ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਇਛਿਆ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਉਤਲੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਧੋ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਅੰਦਰਲੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਮੈਲ ਨੂੰ ਧੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਸੀ ਝਲਕਾਰੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਰਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਧੀ ਤੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੱਬ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਰੱਬ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨਾ, ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਖੋਜ ਦੀ ਰੀਝ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੇਸ ਦੇ ਝਲਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇਸ ਦੀ ਠੰਡੀ ਸ਼ਾਂਤ ਭਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਝਾਤ ਪਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇਸ ਦਾ ਵਾਸੀ ਨਾਮ ਹੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੌਕ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਫਰ ਵਾਸਤੇ ਰੇਲ ਜਾਂ ਮੋਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸਮਾਨ ਦੇ ਸਫਰ ਵਾਸਤੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਜਾਂ ਅਸਥੂਲ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਉਡਾਰੀ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ

ਕਾਰਾਂ ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਆਤਮਾ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਰਹਿਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਆਤਮਾ ਸੁਖਸ਼ਮ ਅਵਸਥਾ ਜਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲ ਉਡਾਰੀ ਲਾਣੀ ਚਾਹੇ, ਤਦ ਉਸਨੂੰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਰਚਾ ਪਾਂਦੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਬੜੇ ਕਈ ਮਹਾਤਮਾ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ।

ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜਾਪ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਮਨ ਨੀਵੀਆਂ ਦਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਉਚਾਟ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਉਤਲੀਆਂ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਦਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ, ਜਦ ਮਨ ਉਤਲੀਆਂ ਦਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕ ਜਾਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਉਥੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ। ਜਦ ਫੇਰ ਡਿੱਗੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਤੇ ਉਤਾਂਹ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਤੋਂ ਬੜਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਸਹੂਲੀਅਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਵਧਾ ਘਟਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ - ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਗੈਰ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ ਅਤੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮਨ ਟਿਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇ ਨੀਵੀਂ ਸੁਰ ਅਤੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਵਧਦਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪੂਰਨ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅਤੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਬੜੀ ਹੱਛੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ।

ਨਿਤਨੇਮ ਦੇ ਪਾਠ ਸਭ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਮਝ ਸਮਝ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਅਸਲ ਆਸ਼ਾ, ਦੋ ਤਿੰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਪਾਠਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਨੋਟ ਬੁੱਕ ਰਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਜੋ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਨੋਟ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿਬਰੀ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਜਤਨ ਕੀਤਿਆਂ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਸਬੰਧੀ ਠੀਕ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਮਾਲੂਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕੀਤਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਸਚਮੁਚ ਇਕ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਵਾਂਗ ਕਦਮ ਕਦਮ ਤੇ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਸਮਝ ਕੇ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਸ਼ੌਕਿਆਂ ਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਮੈਨੂੰ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਪੂਰਨ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਹੈਰਾਨੀ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ

ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਐਡਾ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ? ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਦਲੀਲ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਖਸ਼ਮ ਭੇਦ ਭਜਨ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਜਾਂ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਭਾਵ ਮਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਭਾਵ ਦਾ ਮਨ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਭਾਵ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਕਲੀਫਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ -

**ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥
ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥ ੧ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੋਟਿਆ ਜਿਨਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਦੀਆ ਏਕਾ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਤਿਨਿ ਰਖਨਹਾਰਿ ਸਭ ਬਿਆਪਿ ਮਿਟਾਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਸਹਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੮੧੯**

ਨਾਮ ਸਬੰਧੀ ਔਕੜ - ਨਾਮ ਸਬੰਧੀ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਮਸਲੇ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਜੋ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਹੈਨ ਵੀ ਸੱਚੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਉਚਤਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਣੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿਵਾਏ ਨਾਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅੱਛਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ। ਨਾਮ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਹੋਰ ਔਕੜ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਬੜੀਆਂ ਕਠਨ ਤੇ ਘਬਰਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਸਬੱਬ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਵਲ ਘਟ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਹੀਰੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚਟਾਨਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਮੋਤੀ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੁਰਲਭ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਖਤ ਢੂੰਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਵਰਗੀ ਦੁਰਲਭ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਬਗੈਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਅਣਬੱਕ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪੁੱਜ ਸਕੇ।

ਨਾਮ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ - ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਲਈਏ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਗੁਣ ਤੇ ਸੁਭਾਉ, ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਖਿਆਲ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਵੇਖੋ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰਤ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਉਸ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਖਲੋਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ ਲੀਤਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਜੋ ਵੀ ਸ਼ਕਲ ਜਾਂ ਗੁਣ ਸਾਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਣ, ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਰੱਬ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਾਡੇ ਅੰਤਰਕਰਨ ਵਿਚ

ਜ਼ਰੂਰ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਲੈਣ ਨਾਲ ਉਹ ਸਰੂਪ ਵਧੇਰੇ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਰੱਬ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰੂਪ, ਅੰਤਹਕਰਨ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਨਾਮ ਲੈਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ, ਮਨ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਪਰਵੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਅਜੀਬ ਤਾਕਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਚਾਹੇ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ -

ਜੈਸਾ ਸੇਵੈ ਤੈਸੇ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੩

ਮਨ ਦੀ ਏਸ ਸੁਭਾਵਕ ਸ਼ਕਤੀ ਉਤੇ ਹੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਖਤ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬਰਫਾਨੀ ਪਹਾੜ ਦੀ ਸਰਦੀ ਤੇ ਬਰਫ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਇਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਦੇ ਜਾਵੋ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਬਰਫ ਪੈਂਦੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਦੇ ਫਰਾਟੇ ਵਜਦੇ ਤੇ ਲੋਕੀ ਕੰਬਦੇ ਲਿਆਵੋ, ਤੁਸੀਂ ਅਵਲ ਤੇ ਅੰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਵੋਗੇ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਗਰਮੀ ਜ਼ਰੂਰ ਘਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਨਾਮ ਤੇ ਨਾਮੀ - ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਨਾਮੀ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮੀ ਦੇ ਗੁਣ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ ਇਕ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਬੜੀ ਇਛਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ - ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਕਰ। ਆਖਣ ਲੱਗਾ - ਨਾਮ ਜਪਣ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਖਿੰਡਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਟਿਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਤਮਾ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ - ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਬਹੁਤੀ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ? ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ - ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਹਿੰ (ਮੱਤ) ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ - ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮਹਿੰ ਨੂੰ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਰ। ਉਸਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਮਹਿੰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਉਹ ਉਤਰ ਦੇਣ ਲੱਗਾ - ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਆਵਾਂ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਹਿੰ ਬਣ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਸਿੰਗ ਹਨ, ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਤੂੰ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਮਹਿੰ ਦੀ ਯਾਦ ਛੱਡ ਦੇ, ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰ, ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੂੰ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਸ਼ਖਸ ਫੇਰ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਥਾਪੀ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਨ ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਮਹਿੰ ਅਤੇ ਮਹਿੰ ਤੋਂ ਫੇਰ ਆਦਮੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਦੇਵਤੇ ਤੋਂ ਰੱਬ ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈਂ।

ਮਨ ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਪਣਾ ਨਿਹਾਇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਰੱਬ ਦੇ ਦੇਸ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲ ਆਖੋ, ਜਹਾਜ਼

ਆਖੋ, ਪੁਲ ਆਖੋ, ਪੌੜੀ ਆਖੋ, ਕੁੰਜੀ ਆਖੋ, ਸਭ ਸੱਚ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਜਪ ਤਪ ਜੇਤੇ ਸਭ ਉਪਰਿ ਨਾਮੁ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸਨਾ ਜੋ ਜਪੈ ਤਿਸੁ ਪੂਰਨ ਕਾਮੁ॥ ਅੰਗ - ੪੦੧

ਕਰਮ ਧਰਮ ਅਨੇਕ ਕਿਰਿਆ

ਸਭ ਉਪਰਿ ਨਾਮੁ ਅਚਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੨

ਨਾਮ ਦੇ ਕਈ ਅਰਥ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਨਾਮ' ਨੂੰ ਕਈ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਵੀ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਾਮ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਅਰਥ ਸਾਧਨ ਵੀ ਲੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਧੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਹੱਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਈਦਾ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਿੱਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਨਾਮ' ਲਫਜ਼ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਜਗ੍ਹਾ - ਭਾਵੇਂ ਨਾਮ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਉਚੇਚੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਕਿਸੇ ਇਕਾਂਤ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰੌਲੇ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ, ਬਿਰਤੀ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਕੇ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰਾ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ, ਪਹਾੜ ਦਾ ਦਾਮਨ, ਫੁਲਵਾੜੀ ਜਾਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਵੇਖ ਕੇ, ਮਨ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਬੜਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਮਰਾ ਜੋ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਸਕੇ, ਕੇਵਲ ਭਜਨ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤਬੀਅਤ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਇਛਿਆ ਉਪਜੇ, ਜਾਂ ਇਕ ਖਾਸ ਨੀਅਤ ਵਕਤ ਉਤੇ, ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋਗੇ ਕਿ ਉਸ ਖਾਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਵਾਯੂ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਤੇ ਦਿਲ ਖਿਚਵੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸਿਵਾਏ ਪੂਜਾ, ਪਾਠ, ਬੰਦਗੀ, ਸਿਮਰਨ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਲਹਿਦਾ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਪੂਜਾ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਸੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਮਰਾ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਕਮਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਤਬੀਅਤ ਦੀ ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਬੈਠਿਆਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਤੀਰਥ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗਣ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਧੂਫ, ਅਗਰਬੱਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੁਗੰਧੀ ਦਾ ਧੁਖਾਣਾ ਜਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਰੱਖਣਾ, ਇਤਰ, ਲਵਿੰਡਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਬੜਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ

ਵਾਸਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਪੱਕਿਆਂ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਕੋਈ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਕਰੇ, ਜਿਥੇ ਹੋਵੇ, ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਸਤੀ ਮਾਣ ਸਕੀਦੀ ਹੈ।

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੇਵਤ ਜਾਗਤ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੁਝਹਿ ਚਿਤਾਰੈ॥

ਅੰਗ - ੮੨੦

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਂ - ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਬੜਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸਮਾਂ ਗਿਣਿਆਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਰਾਤ ਦੇ ਦੋ ਵਜੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤੱਕ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਰਾਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤੋਂ ਪੰਜ ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਠ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਾਗਣ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਫਾਇਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਸੌ ਜਾਣ ਦਾ ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਕਾਫੀ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਮਗਰੋਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਫਿਰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸਰੀਰ ਫਿਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ, ਅਡੋਲ, ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਅੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ 'ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਂ' ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਾਗਣ ਦੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਵੇਰ-ਸਾਰ ਤੇ ਸੰਧਿਆ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਹਿ ਕੇ ਉਤਮ ਸਮੇਂ ਹਨ। ਜਦ ਅਭਿਆਸ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਆਖਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਟੁੱਟਣਾ 'ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣਾ' ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਆ ਸਵਣਾ ਕਿਆ ਜਾਗਣਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੇ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਸੇ ਪੂਰੇ ਪੁਰਖ ਪਰਧਾਨੁ॥

ਅੰਗ - ੩੧੩

ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਪੱਕ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ, ਭਾਵੇਂ ਨਾਮ ਬੈਠ ਕੇ, ਲੇਟ ਕੇ, ਤੁਰਦਿਆਂ ਫਿਰਦਿਆਂ, ਕੰਮ-ਕਾਜ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਜਪ ਸਕੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਤ ਵਿਚ ਚੌਂਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਐਸੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਰਦਨ ਅਤੇ ਪਿੱਠ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਇਕ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠਿਆਂ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਅਭਿਆਸੀ ਦੇਖਣਗੇ ਕਿ ਜਲਦੀ ਥੱਕ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਪੱਕਣ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੰਟਿਆਂ ਤਕ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਰੂਈਂ ਦਾ ਸਰਹਾਣਾ ਐਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਲਈਏ ਕਿ ਚੌਂਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਿਆਂ, ਪੈਰ ਤੇ ਗੋਡੇ ਸਰਹਾਣੇ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸਰਹਾਣਾ ਕੇਵਲ ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਬਗੈਰ

ਥੱਕਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਬੈਠ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸੀ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਉੱਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਬੈਠਣ ਵਿਚ ਆਸਾਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਿਛੋਂ ਉੱਚੀ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਨੀਵੀਂ ਲਕੜੀ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਬਣਵਾ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਆਇਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਚੌਂਕੀ ਬਣਵਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਹਾਣਾ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉੱਚਾ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਸਹੂਲਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਜਲਦੀ ਆਉਣੀ ਤੇ ਦੇਰ ਤਕ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵੇਲੇ ਸਾਵਧਾਨ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਚਿਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ ਸਿਧਿਆਂ ਬੈਠ ਕੇ, ਬਗੈਰ ਢਾਸਣਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੀਤੇ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਉਣੀ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਬੜੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਧੇ ਬੈਠਣਾ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਉਦਮ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਐਸੀ ਆਦਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਸਾਨੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀਆਂ ਉਤਲੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜਦ ਅਭਿਆਸੀ ਖੇਡਣ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਦੇਖੇਗਾ ਕਿ ਜਦ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰਤ ਉਚੇ ਆਤਮਕ ਮੰਡਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁੜਦੀ ਜਾਂ ਉਖੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੁੜ ਹੋਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੈਠਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾ ਸਕੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਮਿੱਤਰ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਕਰ ਸਕਣ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਤਰੀਕਾ ਹੀ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੈ ਜਾਵੇ ਉਵੇਂ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਪਰ ਭਜਨ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਸੱਤ ਵਾਰੀ 'ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ' ਆਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ 'ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ' ਦੀ ਖਿਆਲੀ ਤਰੰਗ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਲ ਭੇਜਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਛੇਤੀ ਅਡੋਲਤਾ ਤੇ ਸਹਿਜ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਦ ਵੀ ਭਜਨ ਵਿਚ 'ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ' ਦੀ ਜਾਂ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਲ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ ਤਦ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੇ ਛਾ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚੁੰਮਦਿਆਂ, ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਬ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ੁਭ ਇਛਿਆ ਨਾਲ ਲੱਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਵਲ ਮੁੜ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸੋਮੇ ਖੋਲ੍ਹਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 59)

ਕਾਂਡ ਵੀਹਵਾਂ

ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਤੈਮੂਰ ਕਾਬਲ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਬਦਾਲੀ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਹਾ ਲਾਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੈਮੂਰ ਪਿੱਛੇ ਸੁੰਹੀਏ ਛੱਡ ਆਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖਬਰ ਭੇਜਦੇ ਰਹਿਣ। ਜਦੋਂ ਕਾਫਲਾ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਤੋਂ ਟੁਰਕੇ ਚੋਰ ਗਲੀ ਪਹੁੰਚਾ, ਤਦ ਆਗਾ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਫਰੀਦੀ ਆਦਮੀ ਮਿਲੇ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਅਬਦਾਲੀ ਪਾਸ ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਗਾ ਖਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਟਕ ਤਕ ਮਰਹੱਟੇ ਪਸਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਰ ਇਸ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ ਮੋਰਚਾ ਬੰਨ੍ਹੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਫਿਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮਰਹੱਟੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਲ ਸਿੱਟਣ ਦੇ ਨਾਕਾਬਲ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਆਗਾ ਖਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਛਲ ਪਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਵਕਤ ਮਿਲੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਬਦਾਲੀ ਨਵੇਂ ਹੱਲੇ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੂੰਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜੋੜ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲੇਗਾ।

ਹਸਨ ਖਾਂ ਦੇ ਸੁੰਹੀਏ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਾਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਹ ਅਫਰੀਦੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਗਏ ਇਹ ਪੱਕੀ ਤਸੱਲੀ ਲੈ ਕੇ ਕਿ ਆਗਾ ਖਾਂ ਦੀ ਦਾਈ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ। ਜਸਵੰਤ ਦਾ ਡੇਰਾ ਬੀ ਕਈ ਵੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿੁਖੀ ਨਜ਼ਰ ਹੇਠੋਂ ਲੰਘਿਆ, ਪਰ ਭੇਸ ਵੱਟੇ ਵਿਚ ਕੱਖ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਸੋ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਜਾਣ ਨਾਲ ਆਗਾ ਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਇਹ ਕਲੇਸ਼ ਬੀ ਟਲਿਆ ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਮੇਲ ਗੋਲ ਦੀ ਕਰਤੀ ਰੋਕ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਭੱਟੀ ਕੋਟ ਆ ਡੇਰਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਂਈ ਨੇ ਆਗਾ ਖਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਸਵੰਤ ਦੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਬੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਕੈਦ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਦੁਖ ਭਰੇ ਹਾਲਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆਂ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਬੀ ਕਿਸੇ ਡਾਢੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਕੈਦ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਬਿਰਧ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਪਰ ਡਾਢਾ ਹੀ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸਿੱਖ ਹੋ ਅਰ ਸ਼ਤਰੂਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਹੋ, ਤਦ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ

ਆਪ ਦੀ ਭੈਣ ਜੀਉਂਦੀ ਹੈ ਅਰ ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਦਿਲ ਚੀਰਵੇਂ ਬਿਰਹੇ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਦੀ ਉੱਘ ਮੁਹਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸੁੰਹੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਜੋ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਨਾਨਾ ਭੇਸ ਵਟਾ ਕੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਆਪ ਦੇ ਲਈ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਮਾਤਾ ਲਈ ਜੱਥਿਆਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਇਤਨਾ ਡੂੰਘਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪ ਨੂੰ ਮਰ ਗਏ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਅਰ ਹਰ ਸਿੱਖ ਸੁੰਹੀਆਂ, ਜੋ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਏਧਰ ਆਵੇ, ਆਪ ਦੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਟੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ, ਹੋ ਹੁਣ ਆਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਫਸੇ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀ ਸਾਰੇ ਟੋਲ ਲਏ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਉਹ ਬੀ ਆਸ ਕੌਰ, ਉਸ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਤੇ ਭੁਜੰਗੀ ਦੀ ਟੋਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਆਤਮਾ ਉਗਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਇੱਥੇ ਹੈ ਅਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਢੂੰਡ ਵਿਚ ਅਜੇ ਨਿਰਾਸ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜਸਵੰਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁ ਪਤੇ ਦੇ ਕੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਬੀ ਟੇਹ ਰੱਖੀਂ ਜਦੋਂ ਤੁਸਾਂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਸਨ ਅਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੇ ਸਨ, ਤਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਅਰ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪੱਕੀਆਂ ਟੋਹਾਂ ਲਾ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ, ਕੇਵਲ ਸੰਸਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤਸੱਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਸੋ ਜਦ ਤੋਂ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ਸੁ ਉਹ ਅਤਿ ਨਿਹਾਲ ਹੈ। ਜਦ ਪੰਥ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਪਹੁੰਚਣਾ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇਗਾ ਤਦ ਅਸਚਰਜ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਥਾਪੜਾ ਦੇਣਗੇ।

ਆਗਾ - ਅੰਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਦੀ ਕਿ ਜਿਸ ਕੌਮ ਦਾ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਘੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪੋ ਵਿਚ ਐਤਨਾ ਪਿਆਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਾਰਾਂ ਅਠਾਰਾਂ ਬਰਸ ਬੀਤ ਚੁੱਕਣ ਪਰ ਬੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਤ੍ਰੀਮਤ ਅਰ ਇਕ ਨਿਆਣੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਹੇਲੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤਲਾਸ਼ ਲਈ ਆਦਮੀ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਅਰ ਕੋਈ ਉੱਘ ਮੋਹਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਬੀ ਨਿਰਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਾਸ਼! ਮੈਂ ਕੈਦ ਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਕਾਸ਼! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪਲਦਾ, ਕਾਸ਼! ਮੈਂ ਸਿੱਖ-ਅੰਨ ਖਾ ਕੇ ਪਲਦਾ! ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਧ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬੁਢੇਪੇ ਦੀ ਡੰਗੋਰੀ ਹੁੰਦਾ ਅਰ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਧੂਹ ਕੇ ਸੀਸ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਖੇਲਦਾ ਫਿਰਦਾ। ਸ਼ੋਕ! ਮੇਰਾ ਜੁਆਨੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੈਰੀ ਜਾਨਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਪਰ ਹੱਛਾ, ਜੋ ਹੋ

ਗਿਆ, ਸੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਰੱਬ ਮਦਦ ਕਰੇ, ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਕਸਰ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗਾ।

ਸਾਂਈਂ - ਰੱਬ ਸੁੱਖ ਸੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਵੇ, ਜਿਸ ਕੌਮ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਨੌ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਉਹ ਆਪੋ ਵਿਚ ਐਸੀ ਗੁੰਦੀ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਰੋਜ਼ ਹਰੇਕ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਐਉਂ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਸਾਹਿਬ,
ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਰੱਛਿਆ ਰਿਆਇਤ।**

ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ, ਬੁਰਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਚਿਤਵਦੇ ਪਰ ਆਪਣਿਆਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ, ਕੋਈ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆੜੇ ਦਾਉ ਫਸਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੈਦ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਕਤਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉੱਥੇ ਉਹ ਹਰੇਕ ਆਪਣੇ ਲਈ, ਜੋ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਹੈ, ਸਰੀਰਕ ਜਤਨ ਵੱਖਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਰੇਕ ਭਰਾ ਲਈ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵੱਖਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਛਿਆ ਕਰੇ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਆਇਤ ਕਰੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਬੀ ਰੱਛਿਆ ਰਿਆਇਤ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਮਰ ਜਾਏ, ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਏ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਰਹੇ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਜੇ ਧਰਮ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਕਾਇਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕਹਿਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਰਦਾਸਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਗੈਬੀ ਮਦਦ ਮਿਲੇ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਤਕੜਾਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਜਸਵੰਤ ਜੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਸਤਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤ ਗਏ, ਪਰ ਸੰਸਕਾਰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇ। ਤੁਸੀਂ ਬੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਸੁਆਦ ਆ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਗੱਲ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਸਵੰਤ ਜੀ ਆ ਗਏ।
ਇੱਕ ਨਿਰੰਜਨ ਟਿਕਾਣੇ ਬੈਠੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਛਿੜ ਗਈਆਂ -

ਆਗਾ ਖਾਂ - ਆਓ, ਆਪਣੇ ਸਬੰਧੀ ਜੀ!

ਜਸਵੰਤ - ਸੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਨਿਕਲੇ। ਧੰਨ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਸਦਾ ਲਾਜ ਹੈ।

ਆਗਾ - ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਇਲ ਹੋ ਕੇ ਸਤਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਕਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪਲਿਆ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੀ ਜਾਣਾਂ? ਪਰ ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਇਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਰਗ ਰਗ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰ ਉਠਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਮਾਂ ਨੇ ਰੋਕਿਆ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਕਾਤਲ ਦਾ ਮੂਜ਼ੀ ਸਿਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਸੀ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਰਖੁਰਦਾਰੀ ਲੈਣੀ ਸੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਬੇਟਾ! ਪਰ ਕੀਹ ਕਹਾਂ? ਮਾਂ ਮੈਥੋਂ ਸਿਆਣੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਮਗਰ ਟੁਰਦਾ

ਹਾਂ। ਭਲਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਏਹ ਉਲਾਂਭਾ ਨਾ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੈਸਾ ਬੇਹਿਯਾ ਹੈਂ ਜੋ ਮਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਕੱਸਾਸ (ਬਦਲਾ) ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ?

ਜਸਵੰਤ - ਆਪ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਸ਼ਤਰੂਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਐਵੇਂ ਖੂਨ ਵੀਟਣ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਜਦ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਤੇ ਅਤਿ ਕਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਲਵਾਰ ਫੜਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਕੀਰ ਹਨ, ਪਰ ਬੀਰ ਰਸੀਏ ਫਕੀਰ। ਸਿੱਖ ਜ਼ਾਲਮ ਦੇ ਕਹਿਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰ, ਮੋੜੀ, ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਾਲਮ ਨਹੀਂ ਟਲਦਾ, ਤਦ ਜੀਕੂੰ ਹੀਰੇ ਨਾਲ ਹੀਰਾ ਵਿੰਨ੍ਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੀਨ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਜ਼ਾਲਮ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਬੁਝਾਉਂਦੇ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰੱਖਯਾ ਬੀ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਰੋਕਣ ਤਾਂ ਆਪ ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਜੇ ਉਸ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਤਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ। ਉਸ ਨੇ ਵਾਰ ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਰੋਕ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਨਾ ਟਲੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਵਾਰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਾਰ ਕਰਨਾ ਬੀ ਪੈਣਾ ਹੋਇਆ, ਬਸ ਜੰਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਐਉਂ ਸਿੱਖ ਜੰਗਜੂ ਹਨ। ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਪੁੰਮ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦਾ ਚਾਉ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਦਇਆ ਤੇ ਸੱਚੀ ਬੀਰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅੰਦਰ ਖੋਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਡਾਹ; ਈਰਖਾ, ਸਾੜਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਮੀਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨ। ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਕੁਛ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੁਸੰਗ ਵਿਚ ਪੈਣੇ ਰੋਕਿਆਂ ਉਸਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪਿਆਰ ਹੈ ਅਰ ਮਾਪੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਮੂਰਖ ਹੋ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੱਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਰੋਕਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੂਰਖ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ਅਰ ਮੁੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਦ ਉਸਨੂੰ ਗਰ ਦਾਬੇ ਨਾਲ ਰੋਕਦੇ ਹਨ ਅਰ ਜਦ ਉਹ ਸਿਰ ਨੂੰ ਆਵੇ ਤਦ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਰੋਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਕਰਨੋਂ ਐਕਸ ਨਾਲ ਰੋਕੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਲਵਾਰੀਏ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਰੋਕਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵੈਰੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾਂਗਲੀ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਕੁੱਟਦੇ ਤੇ ਕਤਲਾਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਨਿਰਭੈ ਤੇ ਕਰਤੋ ਜੋਧੇ ਹਨ ਜੋ ਅਜਿੱਤ ਤੇ ਰਾਠ ਹਨ। ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਤਕ ਕਈ ਕਤਲਾਮਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਅਣਗਿਣਤ ਸਿੱਖ ਕਤਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾ ਡਰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਘਟਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਭੂਏ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਦੀਆਂ ਕਤਲਾਮਾਂ ਬੜੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਸਨ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਮਾਂ ਵੇਲੇ ਕੀਹ ਟੱਪਾ ਬੋਲੀਦਾ ਸੀ-

**ਮੰਨੂੰ ਸਾਡੀ ਦਾਤਰੀ ਅਸੀਂ ਮੰਨੂੰ ਦੇ ਸੋਏ।
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸੋਏ ਵੱਢੀਏ ਦੁਣ ਸਵਾਏ ਹੋਏ।**

ਦੇਖੋ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਕੈਸਾ ਉੱਚਾ ਦਿਲ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਵੈਰ ਦੀ ਅੱਗ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਖਿਮਾ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਬਹਾਦਰੀ ਉਸਦੀ ਦੇਖੋ ਕਿ ਜਾਨ ਦੇ ਗਈ, ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਤੁਸਾਨੂੰ ਪੰਥ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਪਣੀ ਬੀਰਤਾ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਨਾਲ ਸੂਰਮਾਂ ਬਣਾ ਗਈ ਹੈ।

ਆਗਾ - ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਚੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਕਠਨਾਈ ਨਾਲ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਕਲੋਜਾ ਤਾਂ ਬਦਲੇ ਲਈ ਕਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਸਵੰਤ - ਇਹ ਸਤਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ।

ਆਗਾ - ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਤੇ ਅੰਗ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇੱਥੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਸਿੱਖੀਆਂ ਹਨ।

ਜਸਵੰਤ (ਹੱਸ ਕੇ) ਅੰਗ ਪਾਲਣਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਣ ਕੌਮੀ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਹੈ, ਹਿੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਸੱਟਾਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੰਗ ਪਾਲਣਾ ਕਹਿਰ ਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵੈਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਮੀਨਾ ਦਿਲ ਕਰਕੇ ਨੀਵੇਂ ਕੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਘਟ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਦੇ ਹਨ।

ਆਗਾ - ਸਤਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤ ਗਏ ਤੇ ਮੇਰੀ ਟੋਹ ਕੌਮ ਨੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ, ਇਹ ਪਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ਼ਕ ਤੋਂ ਬੀ ਪਰੇ ਹੈ। ਹਾਂ, ਪਰ ਕੀਹ ਸਿੱਖ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਣਗੇ।

ਜਸਵੰਤ - ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ?

ਆਗਾ - ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਰਤ ਲੈਣਗੇ?

ਜਸਵੰਤ - ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪੰਥ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਇੰਨੇ ਲੰਮੇ ਵਿਛੋੜੇ ਬਾਅਦ ਮਿਲਸੀ ਉਹ ਦੇਖੋਗੇ ਹੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆਂ ਕਿ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਤੁਸਾਂ ਇਕ ਪਲ ਸੋਚਿਆਂ ਨਹੀਂ ਤੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਦੇ ਲਾਲਚ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਬੋਚਿਆ ਨਹੀਂ, ਫੌਰਨ ਪਲਟ ਖਲੋਤੇ ਸਾਓ, ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਧੰਨ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗਜਾਉਣੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਬੜਾ ਪਵਿੱਤਰ ਅਰ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਪਲਟਾ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਗਾ - ਸਿੱਖ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹਨ?

ਜਸਵੰਤ - ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਲੀ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਕਈ ਵੇਰ ਅਨੇਕਾਂ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬੜੀ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੈ, ਇਧਰੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਜਰਵਾਣਾ ਜਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਰ

ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਰਾਨੀ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ -

ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਲਾਹੇ ਦਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹੇ ਦਾ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਾਇ ਕੁਛ ਹੋਰ ਸੀ ਤੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੈ।

ਆਗਾ - ਉਹ ਕੀਹ ਹੈ?

ਜਸਵੰਤ - ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਕਾਬਲ ਹੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਦਰ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਜਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸੁਣੇ ਸਨ ਤਦ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਇਕ ਦਿਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰੇ ਨਾ ਆਉਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ।

ਖੈਰ, ਨਾਦਰ ਤਾਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੁਲਮ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਦਾ ਆਪ ਗਲਤੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ-ਪਤ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਨਵਾਬੀ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਘੱਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਟਿਕ ਕੇ ਰੱਖਤ ਬਣ ਜਾਣ। ਇਹ ਖਿਲਾਅ, ਖਿਤਾਬ ਤੇ ਜਾਗੀ ਦਾ ਪਟਾ ਲੈ ਕੇ ਜੋ ਵਕੀਲ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਸੀ ਪੰਥ ਨੇ ਗੁਰਮਤਾ ਕੀਤਾ, ਸਭ ਨੇ ਇਸ ਨਵਾਬੀ ਨੂੰ ਲੈਣੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਣਾ ਹੈ, ਕਬਜ਼ਾ ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਡੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਂਹ ਪਰ ਸਿੱਖ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ ਤਦ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਕਿਸੇ ਟਹਿਲੀਏ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਪੱਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ - ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ-ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਖਿਲਾਅ ਸੱਟ ਕੇ ਕਿਹਾ - ਮੈਨੂੰ ਨਵਾਬੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਪੱਖਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੇਰੀ ਬਣੀ ਰਹੇ।

ਆਗਾ ਖਾਂ - ਸਾਬਾਸ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ! ਸਾਬਾਸ!! ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਹੈ।

ਜਸਵੰਤ - ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖ ਅਮਾਨ ਅਮਾਨ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਜਦ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਾਗੀ ਜਬਤ ਹੋ ਗਈ। ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਮਰ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਭੇਜੀ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਆਪ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਆਬਾਦ ਹੋ ਸਾਓ, ਰਿਯਾਸਤ ਬੰਨ੍ਹ ਲਓ, ਨਵਾਬੀ ਲੈ ਲਓ ਤੇ ਟਿਕ ਜਾਓ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਗੁਰਮਤਾ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸਾਂ ਇਸ ਦਾਉ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪਰਤਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਮੌਜਾਂ ਬਹਾਰਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣੇ, ਜੇ ਵੱਢੀ ਲੈ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੇਵੀਏ, ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਹੋ ਜਵਾਬ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ, ਖੁਸ਼ੀ

ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਐਸ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ। ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਅਰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਸਿੱਖ ਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਭੁੰਨ ਕੱਢੇ ਤੇ ਆਖੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਹੀ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਲੜਾਈ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਦ ਦੋਵੇਂ ਦਲ ਆਹਮੋ-ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਏ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕੀਹ ਸੁਆਦ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਦੁਵੱਲੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸੁਆਦ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਤੇ ਸਾਡਾ ਸਰਦਾਰ ਆਓ ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ ਜੰਗ ਕਰੋ, ਇਸੇ ਹਾਰ ਜਿੱਤ ਉਤੇ ਜੰਗ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਐਵੇਂ ਖਲਕਤ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀਹ ਫਾਇਦਾ। ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਜ਼ੋਰੀ ਉਤੇ ਬੜਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਅਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਤੇ ਬੜਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਅਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਹ ਕੀਤੇਸੁ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਵਾਂ ਹੁਮ ਹੁਮ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਜਾ ਪੈਣਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣੇ।

ਉਧਰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਲਈ ਥਾਪਿਆ। ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਸੰਜੋਅ ਤੇ ਖੋਦ ਸਜਾ ਕੇ ਤੇ ਸਨੱਧਬੱਧ ਹੋ ਕੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਦੇ ਸਾਰ ਆਹਮੋ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜਾ ਜੁੱਟੇ। ਲੱਗੇ ਵਾਰ ਤੇ ਦਾਉ ਘਾਉ ਹੋਣਾ। ਸ਼ਹਜ਼ੋਰ ਨਾਜ਼ਮ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਢਹੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੇ, ਦੁਵੱਲਿਓਂ ਕਈ ਵੇਰ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਡੀਆਂ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਲਪਕੇ, ਕਿੰਨੀ ਵੇਰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੱਜ ਕੇ ਸਸਤ੍ਰ ਟੁੱਟੇ ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਜੰਗਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਦੁਖੜੇ ਕੱਟਦੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਤਕੜਾ ਸੀ, ਉਧਰ ਗੋਸ਼ਤਾਂ ਤੇ ਮੱਖਣਾ ਦਾ ਪਲਿਆ ਬਲੀ ਜੋਧਾ ਸੀ। ਛਾਹ ਵੇਲੇ ਤਕ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਦੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਐਤਕੀ ਔਹ ਜਿੱਤ ਗਿਆ, ਕਦੇ ਔਹ। ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਝ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਕਠਨ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦਾਉ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪ ਭੁੱਖ ਤੜ੍ਹ ਪੁੱਧ ਸਹਾਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਨਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲਿਆਂ ਦੇ ਦਾਵਾ ਘਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜੰਗ ਨੂੰ ਲਮਕਾਈ ਗਏ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨੇ ਕਰ ਲਈ ਅਰ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਦੇ ਕੇ ਐਸਾ ਮੇਲਵਾਂ ਛੱਡਿਆ ਕਿ ਨਾਜ਼ਮ ਦੇ ਘੋੜੇ ਨਾਲ ਖਹਿ ਕੇ ਲੰਘੇ ਅਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਘੋੜਾ ਖਹਿ ਕੇ ਲੰਘਣ ਲੱਗਾ, ਆਪ ਨੇ ਕਲਾਈ ਭਰ ਕੇ ਨਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਡੇਗ ਲਿਆ ਅਰ ਆਪ ਬੀ ਹੇਠਾਂ ਆ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਦੋਵੇਂ ਘੋੜੇ ਨੱਸ ਗਏ ਤੇ ਹੁਣ ਹੇਠਾਂ ਭੋਇੰ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਦਮ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਤਦ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੁੰਬਾ ਹੁੱਸ ਗਿਆ ਹੁਣ ਲਿਆ ਕਿ ਲਿਆ।

ਦੇ ਚਾਰ ਪਲੱਥਿਆਂ ਵਿਚ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਚਾਰੋਂ ਸ਼ਾਨੇ ਚਿੱਤ ਕਰਕੇ ਛਾਤੀ ਤੇ ਚੌਕੜ ਜਮਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਾਜ਼ਮ ਦਾ ਹੱਥ ਆਪਣੀ ਕਟਾਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕਿ ਉਹ ਕੁਛ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੇਸ਼-ਕਬਜ਼ ਨਾਜ਼ਮ ਦੇ ਜ਼ਿਰਹ ਬਕਤਰ ਦੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗਿੱਚੀ ਵਿਚ ਵੜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੱਪ ਕੇ ਉੱਠ ਖੜੋਤੇ, ਛਾਤੀ ਠੋਕ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਲ ਤੱਕੇ, ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਅਰ ਬਿਜੈਮਾਨ ਵੀਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗਜਾਉਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਸੇ ਵਕਤ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਰ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਕੇ, ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਥ ਨੇ ਨਵਾਬੀ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਰ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾ ਅੱਜ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਆਇਆ।

ਆਗਾ - ਤਦ ਤਾਂ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਹੈ।

ਜਸਵੰਤ - ਨਹੀਂ ਜੀ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੁਜਰਾ ਸ਼ਾਹ ਮੁਕੀਮ ਦੇ ਲਾਗੇ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਫੇਰ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਭਾਰੀ ਫੌਜ ਜਮਾਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਖਿੰਡ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਅਜੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਸਾਡੇ ਤੇ ਬੜੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਬੀਤਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਤੇ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਕਤਲਾਮ ਹੋਈ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਕਈ ਵਰੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜਿਆ, ਕਈ ਵੇਰ ਪਿੰਡੇ ਪਏ ਅਰ ਉਹ ਨਵਾਬੀ ਤੇ ਸਰਦਾਰੀ ਤੇ ਖਿਤਾਬ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹਨ। ਉਵੇਂ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਫਤਹਿ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਬੀ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਗਾ - ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਦਰ ਦੇ ਹੱਲੇ ਦੇ ਹੀ ਭੁਲੇਵੇਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹਾਂ। ਨਾਦਰ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਾਬਲ ਦਾ ਰਾਜ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਜਸਵੰਤ - ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਜੋ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਇਹ ਨਾਦਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਬੀ ਮਿਲੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਬੂਲਦੇ।

ਨਾਦਰ ਦੀ ਵੈਰਾਨੀ ਦਾ ਹਾਲ ਤਾਂ ਇਸ ਟੱਪੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੇ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਰੰਡੀ ਕਰਕੇ ਆਯਾ, ਸਾਡੀ ਠੰਢੀ ਚੁੱਲ੍ਹ ਕੁੜੇ।

ਆਗਾ - ਇਸ ਦਾ ਕੀਹ ਅਰਥ ਹੈ?

ਜਸਵੰਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਾਰਾ ਮਤਲਬ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਰਾਨੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕਤਲਾਮ, ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਆਗਾ ਖਾਂ ਦੇ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਰੋਹ ਭਰ-ਭਰ ਉੱਠਦਾ ਸੀ। ਜਸਵੰਤ ਨੇ ਇਹ ਰੰਗ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਮੇ ਵੱਲ ਫੇਰਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁਛ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਵੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਬੀ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ - ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਆਏ ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਨੇ

ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਤਲਾਮ ਤੇ ਹੀ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਚੁਨਾਂਚਿ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਹੱਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹਰੇਕ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਇਕ ਤੁੰਮਣ ਛੱਡ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੁੰਮਣ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਰੀ ਦਸਤਾ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਅਫਸਰ ਦਾ ਨਾਂ ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੱਥਾ ਆਪਣੇ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਦੌਰਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੋਂ ਮਾਮਲਾ ਉਗਰਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਸਿੱਖ ਮਿਲਣ, ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਟੱਬਰ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਫੇਰ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਬਰ ਪਹੁੰਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕਬੀਲਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਬੇਦੋਸ਼ ਟੱਬਰ ਪੀੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੁਆਬਾ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸਦਰਹਮਤ ਖਾਂ ਨਾਮੇ ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਸੀ, ਇਹ ਦੌਰਾ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਸਿਖਰ ਵੱਲ ਬੁਲਾਕੀ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਬੁਲਾਕੀ ਸ਼ਾਹ ਨਾਮੇ ਗੁਰਾਏਂ ਗੋਤ ਦਾ ਇਕ ਭਾਰਾ ਦਬਦਬੇ ਵਾਲਾ ਚੌਧਰੀ ਹੈਸੀ, ਉਸਦੇ ਕਈ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਹਨ, ਵੱਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬੁਲਾਕੀ ਚੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਜਦ ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਉਗਰਾਹ ਚੁੱਕਾ ਤਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਹੋਈ, ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਬੁਲਾਕੀ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖੀ ਜਾ ਰਲੇ ਹਨ। ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਨੇ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਉਸ ਕਿਹਾ ਜਨਾਬ! ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁੱਖਾ ਮੱਸਾ ਸਿੱਖੀ ਜਾ ਰਲੇ ਹਨ ਸੋ ਮੇਏ ਗਏ। ਪਰ ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਨੇ ਟੱਬਰ ਕਬੀਲੇ ਸਮੇਤ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੀਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਅੱਠਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰ ਦੇਣ ਯਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਆਉਣ ਤਾਂ ਵਾਹਵਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਛਾਪੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਸੀ ਕਿ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਭ ਲੁਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਰਾਤ ਪਈ ਰਹਿਰਾਸ ਵੇਲੇ ਕਿਤੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਥਾਂ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਚਾਰ ਕੋਹ ਤੋਂ ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਰ ਸੋਦਰ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਫੇਰ ਰਾਤ ਦੇ ਦੂਏ ਦਿਨ ਲਈ ਗੁਰਮਤਾ ਸੋਧਦੇ ਸਨ। ਦਿਨ ਨੂੰ ਜੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਰ ਫੜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਮਿਲਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਭਾਰੀ ਜੰਗਲ ਗੁਰੂ ਕੀ ਰੋੜ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਹੈ। ਇਹ ਥਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਨੌਂ ਕੋਹ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਤੇ ਬਨ ਬੋਲੇ ਕਰਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ। ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸ ਰੋੜ ਦੀ ਝੱਲ ਵਿਚ ਸਨ। ਬੁਲਾਕੀ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮਾਤਬਰ ਦੇ ਹੱਥ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਬੱਚਾ ਸਾਡੇ ਨਸੀਬ ਛੁੱਟ ਗਏ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਜਾ ਰਲੇ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਕਬੀਲੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਆ ਬਣੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਮਰ ਜਾਓ ਤੇ ਪਿੰਡ ਸਾਰਾ ਬਚ ਰਹੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਰਸ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਹੋ, ਤਰਸ

ਕਰੋ ਅਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰ ਕੇ ਸੱਚੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਓ। ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਮਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਆਓ ਅਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਓ।

ਜਦ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਸੰਝ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਰੋੜ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਾ, ਰਹੁਰਾਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ, ਗੁਰਮਤਾ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਾਇਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਪਰ ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਨੂੰ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਦੇਣਾ ਬੀ ਪਾਪ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਕੂਚ ਕਰੋ। ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਅਰ ਤੜਕੇ ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਨਾਲ ਜੰਗ ਮਚਾ ਦਿਓ। ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਕੇ ਡੇਢ ਕੁ ਸੌ ਸਿੱਖ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਕੱਠਾ ਹੋਇਆ। ਸਿੱਖ ਕੂਚ ਕਰਦੇ ਤੜਕਸਾਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਪਾਰ ਡੇਰੇ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਰੁੱਤ ਕੱਤੇ ਮੱਘਰ ਦੀ ਸੀ। ਕੁਛ ਬੱਦਲਵਾਈ ਤੇ ਬਰਖਾ ਫੁਹਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਲਾਹ ਹੋਈ ਕਿ ਦੋ ਜਣੇ ਤਰ ਕੇ ਪਾਰ ਜਾਣ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਥਹੁ ਥਿਤਾ ਲੈ ਆਉਣ, ਫੇਰ ਜਾਣੂ ਹੋ ਕੇ ਰਾਤੀਂ ਪਾਰ ਚੱਲੀਏ ਤੇ ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਜੰਗ ਮਚਾ ਦੇਈਏ। ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲਿਆ ਅਰ ਠਿੱਲੂ ਕੇ ਪਾਰ ਹੋਏ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਜੇ ਧੁੰਦ ਜਿਹੀ ਸੀ। ਕੁਦਰਤ ਐਸੀ ਬਣੀ ਕਿ ਜਦ ਪਾਰ ਢਾਏ ਤੇ ਉਤੇ ਤੇ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਕਪੜੇ ਲਾਹ ਕੇ ਪਹਿਨੇ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਲੇ ਤੇ ਹੋਰਵੇਂ ਦਾ ਭੇਸ ਬਣਾ ਕੇ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਐਨ ਸਦਰਹਮਤ ਖਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਨਿਕਲੇ, ਜਦ ਸਦਰਹਮਤ ਖਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਨਿਕਲੇ, ਜਦ ਸਦਰਹਮਤ ਖਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਲੋਟਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਈ ਮੈਦਾਨ ਖੋਲਣ ਲਈ ਢਾਹੇ ਤੇ ਇਧਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧੁੰਦ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਚਾਨਕ ਦੋ ਨਾ ਸਿਵਾਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੂਰਤਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਕੜ ਨਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੋ, ਕੌਣ ਹੋ? ਹੈਕੜ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਸਦਰਹਮਤ ਖਾਂ ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਭਲੇ ਪੁਰਖਾ! ਸਿੱਖ ਅਸੀਂ ਹੋਏ ਤੇ ਕੈਦ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੀ ਇਨਸਾਫ ਹੈ?

ਸਦਰਹਮਤ ਖਾਂ - ਬੱਸ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਖੂਬੀ ਦੇਖੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਰਨ ਆ ਗਏ ਹੋ।

ਸਿੱਖ - ਸਰਨ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਆਏ ਹਾਂ।

ਸਦਰਹਮਤ ਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਾਂਬਾ ਖਾਧਾ ਅਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਆਵਾਜ਼ ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣੀ ਸੀ? ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਲੈ ਤੇਰਾ ਆਖਰੀ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗ ਲੈ। ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਹ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਸਦਰਹਮਤ ਖਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਤਲਵਾਰ ਸੂਤ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਆ ਦੋ ਹੱਥ ਕਰ ਲੈ। ਸਦਰਹਮਤ ਖਾਂ ਇਸ ਅਚਾਨਕ ਘੋਲ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਕਰਦਾ ਕੀ, ਆਖਰ ਜੋਧਾ ਸੀ ਸੋ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ

ਵਧਿਆ, ਦੋ ਹੱਥ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਫੁਰਤੀਲੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ, ਦੋ ਚਾਰ ਪਰਸਪਰ ਦੇ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਧਰ ਉਸਦੇ ਕੁਛ ਆਦਮੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਸੇ, ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਹੋਯਾ ਦੇਖ ਕੇ ਚੱਕਰਾਏ ਤੇ ਨੱਠੇ। ਧੁੰਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪਤਾ ਬੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਦੋ ਸਿੱਖ ਹਨ। ਬੱਸ ਇਹੋ ਹਰੋਲੀ ਮੱਚ ਗਈ ਆ ਗਏ, ਸਿੱਖ ਆ ਪਏ। ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਦਾ ਕਤਲ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਆ ਪੈਣਾ ਉਹ ਹੈਰਾਨੀ ਪਾ ਗਿਆ ਕਿ ਗਿਲਜੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਪਾਹੀ ਉਠ ਭੱਜੇ। ਇਧਰ ਇਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਮਚਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਇਹ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜੇ। ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਰ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸੇ। ਪਰ ਜਾ ਕੇ ਅਚਾਨਕ ਮਿਲ ਗਈ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਸਾਰਾ ਦਲ ਉਰਾਰ ਆਇਆ। ਜੈਕਾਰੇ ਗਜਾਉਂਦੇ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਬੁਲਾਕੀ ਚੱਕ ਆ ਵੜੇ ਅਰ ਭਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਯਾ। ਇਸ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ, ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਥਾਪਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਇੱਥੇ ਫੌਜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਅਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਲੁਕਣ ਲਈ ਰੱਖਾਂ ਤੇ ਥਾਉਂ ਬਨਾਉਣ, ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਤਿਲਕ ਦੇ ਕੇ ਕੁਛ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਰਹੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਜੱਥਾ ਟੁਰ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਛੇ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜਰੇ ਸਨ, ਜੇਠ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ, ਸੰਧਯਾ ਪਈ ਲੋਕੀ ਕੋਠਿਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਜੋ ਗਿਲਜੇ ਪਿਛਲਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਆਏ ਹਨ! ਬੁਲਾਕੀ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਉਹ ਡਰ ਦਾ ਮਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰੂਹ ਭਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਤੀਮੀਂ ਵਿਚ ਸਾਹਸ ਸੀ ਅਰ ਲਗਭੱਗ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਕੁਛ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬੀ ਹੁਣ ਚੰਗੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਜੁਆਨਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਗੱਲ ਕੀਹ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹਰ ਕੋਈ ਉਠ ਪਿਆ। ਹੋਰ ਹਥਿਆਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਆਯਾ ਉਹ ਹੀ ਮੇਢੇ ਧਰ ਲਿਆ ਤੀਮਤਾਂ ਤਕ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਕਹੀਆਂ, ਟੋਕੇ, ਦਾਤੀਆਂ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਮਗਰ ਟੁਰ ਪਈਆਂ। ਗਿਲਜੇ ਦਿਨ ਦੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਦੋ ਕੋਹ ਪਰੇ ਹੀ ਉਤਰ ਪਏ ਸਨ, ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਸੀ। ਉਹ ਕੀਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਕਿਸੇ ਏਥੇ ਵਧ ਕੇ ਆ ਕੇ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰੇ ਬੁਲਾਕੀ ਚੱਕਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸੋ ਰਾਤ ਦੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਡੇਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਗਿਲਜਿਆਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਪਈ। ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਦੋ ਹੀ ਘੰਟੇ ਦੇ ਘਮਸਾਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਰੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਅੱਡੀਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀਂ ਉਠ ਦੌੜੇ, ਨਾਲੇ ਨੱਸੀ ਜਾਣ ਤੇ ਨਾਲੇ ਲਾਹੌਲਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜਾਣ, ਬੁਹ ਬੁਕ ਬੁਲਾਕੀ ਚੱਕਾਂ ਦੇ। ਅਰਥਾਤ ਉਸਦੀ ਦਾੜੀ ਤੋਂ ਬੁਕ ਹੈ ਜੋ ਫੇਰ ਕਦੇ ਬੁਲਾਕੀ ਚੱਕਾਂ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰੇ। ਤਦ ਤੋਂ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਈ ਸਿੱਖ ਲੋੜ ਪਈ ਤੇ ਜਾ ਲੁਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਆਗਾ - ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਐਸੇ ਐਸੇ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਐਸੀਆਂ ਮੂੰਹ ਦੀਆਂ ਲਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਹਨ ਉਹ! ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ਬੀ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਵਿਚ ਚਮਕਿਆ ਕਰੇਗੀ ਅਰ ਮੇਰੀਆਂ ਰਗਾਂ ਦਾ ਖੂਨ

ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਉਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਏਗਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਜੀ! ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੇ ਬੜੇ ਹਾਲ ਮਲੂਮ ਹਨ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ - ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਇਕ ਟੱਬਰ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਲੰਗਰ ਇੱਕ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਭੈ ਤੇ ਦੁਖ ਸਾਂਝੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਵਾ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਥਾ ਨਹੀਂ, ਮੌਤ ਲਈ ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਜੰਗ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੇ ਮੌਤ, ਇਹੋ ਗੱਲਾਂ ਹਰ ਸਿੱਖ ਘਰ, ਹਰ ਸਿੱਖ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਚੇ-ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਦੇ ਬੰਦੇ ਇਕ ਜਾਨ ਹਾਂ, ਇਕ ਖੂਨ ਲੱਖਾਂ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਨਾਤਾਂ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਇਕ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਕੇ ਭਰਾ ਭੈਣ ਹਾਂ, ਦੇਸ਼ ਜਾਇਗੇ ਤਾਂ ਵੇਖੋਗੇ। ਕੁਛ ਹਾਲ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸਨ, ਪਰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਆਏ ਸੰਤ ਜੀ ਬੀ ਦੱਸ ਗਏ ਹਨ।

ਕਾਂਡ ਇਕੀਵਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਧ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸੋਆਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਆਗਾ ਖਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਇਹ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮਾਲਾਕਾਂਦ ਦੇ ਦਰੇ ਤੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਦਰਬੰਦ ਯਾ ਪਿਦਰੁ ਦੇ ਪੱਤਣ ਕੋਲੋਂ ਅਟਕ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰੇ, ਪਰ ਕਾਫਲੇ ਨੇ ਪਿਸ਼ੌਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਬੀ ਆਸਾਨ ਸੀ ਕਿ ਕਾਫਲੇ ਨੂੰ ਮਾਲਾਕਾਂਦ ਟੱਪ ਕੇ ਪਿਸ਼ੌਰ ਵੱਲ ਚਾਰਸੌਦੇ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਸਲਾਹਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਜੱਕੋ-ਤੱਕੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਫੁਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਖਬਰ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਦੇ ਪਿਸ਼ੌਰ ਅੱਪੜ ਜਾਣ ਦੀ ਤੇ ਜਮਰੌਦ ਤੇ ਨਾਕਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਅੱਪੜੀ ਸੀ। ਸੋ ਉਹ ਕਾਫਲੇ ਨੂੰ ਹੋਤੀ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਆਪ ਉਪਰਲੇ ਪੱਤਣੋਂ ਅਰਥਾਤ ਅਟਕ ਦੇ ਪੱਤਣ ਤੋਂ ਉੱਤੇ-ਉੱਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਨਸ ਜਾਣ ਦੀ ਠਾਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਜੇ ਮਰਹੱਟੇ ਅਟਕ ਤੇ ਹੀ ਅਟਕੇ ਹੋਣ ਅਰ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧੇ ਹੋਣ ਤਦ ਵੱਧ ਸਲਾਮਤੀ ਏਸ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਕਾਫਲਾ ਖੈਬਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਸਿੱਧਾ ਪਿਸ਼ੌਰ ਅੱਪੜੇ ਤੇ ਆਗਾ ਖਾਂ ਪਿਸ਼ੌਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਗੜ੍ਹੇ ਦੇ ਰਸਤੇ - ਉਸ ਰਸਤੇ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਰਸਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚੀਨੀ ਮੁਸਾਫਿਰ ਲੰਘੇ ਸੇ ਤੇ ਜਿਸ ਪਰ ਰਾਜਾ ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਖੁਤਬੇ ਦਾ ਪੱਥਰ ਹੁਣ ਤਕ ਪਿਆ ਹੈ - ਲੰਘੇ ਤੇ ਦਰਿਆ ਸਿੰਧ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਹਾਲ ਪਿਸ਼ੌਰੋਂ ਅੱਗੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮਨ ਵਿਚ ਮਿੱਥ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਸ਼ੌਰ ਅੱਪੜਨ ਬਾਬਤ ਵਿਚਾਰ ਫੁਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਧਾ ਜਾਏ ਕਿ ਉਪਰਲੇ ਰਸਤੇ ਜਾਏ। ਖੈਬਰ ਵਲ ਅਫਰੀਦੀਆਂ ਆਦਿਕ ਪਠਾਣ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਡਰ ਬੀ ਸੀ, ਪਰ ਹਸਨ ਖਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸਿੱਕਾ ਉਥੇ ਸੀ ਉਸ ਕਰਕੇ ਤੋਖਲਾ ਘੱਟ ਸੀ।

ਸੋ ਇੱਥੇ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਠਹਿਰ ਕੇ ਸੁੰਹੀਏਂ ਅੱਗੇ ਘੱਲ ਕੇ ਸੁੰਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤੁਨਕਾਰ ਰਾਓ ਮਰਹੱਟਾ ਸੈਨਾਪਤ ਅਟਕ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਖੈਬਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖੈਰਾਬਾਦ ਤਕ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਸੀਕਾਰ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆਂ। ਆਗਾ ਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਾਂਘ ਛੇਤੀ

ਅੱਪੜਨ ਦੀ ਸੀ। ਕਾਫਲਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਤਾਂਘ ਡਾਢੀ ਇਹੋ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਦ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਲਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਲਵੇ। ਸੁੰਹਾਂ ਦੇ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਖੈਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੀ ਠੀਕ ਜਾਤਾ ਤੇ ਭੱਟੀ ਕੋਟ ਪਹੁੰਚਾ, ਏਥੋਂ ਫੇਰ ਵਾਗਾਂ ਇਧਰ ਢੱਕੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਮੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਜਸਵੰਤ ਤੇ ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਆਗਾ ਖਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਹੁਣ ਕੁਛ ਵਧ ਗਈ ਤੇ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਕੰਨੇ ਸੁਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਬੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅਗੁਵਾਨੀ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਾਰਨ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਸਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਛ ਕੋਈ ਤੂਤ ਭੀਤੀ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਗਤ ਆਰਸੀ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਮੇਲ ਦਾ ਅਕਸ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਫਗਾਨ ਸਵਾਰਾਂ ਦਾ ਦਸਤਾ, ਜੋ ਆਗਾ ਦੀ ਮਾਤਹਿਤੀ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਪਰ ਤੌਖਲਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਬਲ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੈਣ ਦੇਣ, ਵੰਡ ਵਿਹਾਰ, ਵਪਾਰੀ ਸਮਾਨਾਂ ਦਾ ਝੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੰਘ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤੌਖਲਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿਰਭੈ ਵਿਚਰਦੇ ਤੇ ਜੰਗ ਮਚਾਉਂਦੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਸਫਰ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਕਲੋਸ਼ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਆਗਾ ਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਜ਼ੋਰੀ, ਉਸਦੀ ਜਵਾਨੀ, ਸ਼ੇਰ-ਸੂਰਤ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਰੋਂ ਦਾ ਦਿਲੀ ਉਛਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਮਗਰੂਰੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਲਈਂ ਬੜੇ ਰਗਾਂ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਮੰਨੀ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਗਾ ਖਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਮੋਟ ਸੀ ਤੇ ਸਾਂਈ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰਾ ਦੀ ਘਾਲ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਪਈ ਹੈ। ਪਰ ਸਤਵੰਤ ਦਾ ਖਖੇੜਾ ਦੇਖ ਚੁੱਕਾ ਮਨ ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਘਬਰਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ - ਅਜਹੁ ਸੁ ਨਾਉ ਸਮੁੰਦ੍ਰਾ ਮਹਿ ਕਿਆ ਜਾਣਉ ਕਿਆ ਹੋਇ।' ਤੂੰ ਹੀ ਬੇੜੇ ਬੰਨੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ।

ਗੱਲ ਕੀ ਇਥੋਂ ਬੀ ਕਾਫਲਾ ਟੁਰਿਆ ਤੇ ਢੱਕੇ ਆ ਡੇਰੇ ਲਾਏ, ਏਥੋਂ ਸਰਹੱਦੀ ਪਠਾਣ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਮਾਨੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਹੱਦ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਅਕਬਰ ਬੀ ਤੰਗ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖਾਸ ਰੱਖਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਏਹ ਨਾ ਕਾਬਲ ਦੀ ਈਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਨਾ ਇਧਰ ਦੇ ਜਥੇ ਹੇਠ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ ਜੇ ਕਦੇ ਲੋਹਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਦਾ।

ਇਥੋਂ ਇਕ ਟਿਕਾਣੇ ਆਗਾ ਖਾਂ ਨੇ ਕੁਛ ਆਦਮੀ ਇਕ ਰੁੱਖ ਹੇਠ ਐਉਂ ਬੈਠੇ ਤੱਕੇ ਜੀਕੂੰ ਪਠਾਣ ਜ਼ਿਰਗਾ ਕਰਨ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਹਨ ਤੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਮੁਜ਼ਰਮ ਵਾਂਗੂੰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਹ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਸੇ

ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਨ। ਪਤਾ ਕਰਨ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਸ਼ਰਹ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਦੂਜੇ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਫੇਰ ਇਕ ਪਠਾਣ ਪਾਸ ਉਸਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਛ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਕਰੇ। ਆਗਾ ਖਾਂ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਜਦ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਪਈ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਪਵੇ ਬਦਲੇ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਉਤੇ ਜ਼ਿਰਗਾ ਕਿਉਂ ਬੈਠ ਰਹੇ ਹੋ? ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ! ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਮਤ ਤੇ ਤਰੀਕਾ ਨਿਆਰਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਭਰਾ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਭਰਾਉ ਖਫਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਆਪੋ ਵਿਚ ਲੜਨਾ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਮਨ੍ਹੇ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਸਾਡੀ ਸ਼ਰਹ ਦਾ ਫਤਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਦਾ ਮੂੰਹ ਫਿਟਕਾਰੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਨਿੰਦਿਆ ਮਨ੍ਹੇ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕੰਡੂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਗੈਰ ਮਜ਼ਬ ਵਾਲੇ ਕੋਲ? ਜੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਐਬ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅੱਡ ਜਾ ਦੱਸੋ। ਜੇ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕੋਲ ਅੰਦਰ ਖਾਨੇ ਦੱਸ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇਵੇ, ਜੇ ਇਥੋਂ ਭੀ ਗੱਲ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਗੁੰਬੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਉਹ ਜਾਂ ਆਪ ਸਮਝਾ ਦੇਵੇਗਾ ਜਾਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ ਹੋ ਕੇ ਸਮਝ ਸਮਝੌਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਆਗਾ ਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਬੜੀਆਂ ਕਠਨ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਕੌਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਨਿਭਦੀ ਹੈ?

ਸਿੱਖ - ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਹਾਂ, ਜੇ ਇਹ ਪਿਆਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਕਾਹਦਾ?

ਆਗਾ ਖਾਂ - ਸਬੱਬ ਕੀ ਹੈ?

ਸਿੱਖ - ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ। ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ (ੳ) ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਫਿਟਕਾਰੇ। (ਅ) ਕੰਡੂ ਪਿੱਛੇ ਨਿੰਦਾ ਨਾ ਕਰੇ। (ੲ) ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਯਾ ਅਸਿੱਖ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਕਰੇ।

ਜੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਹੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਾਂਗੇ। ਭਰਾ ਜੇ ਭਰਾ ਦਾ ਐਬ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਰਾ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ, ਨਾ ਕਿ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ, ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ। ਜੇ ਭਰਾ ਹੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵੈਰ ਕਰਨ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਆਪੋ ਹੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਖਹਿ ਖਹਿ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਸਾਡਾ ਅਸੂਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਏਕਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾ ਟੁੱਟੇ। ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਹੈ ਭੁੱਲ ਭੀ ਹੋਣੀ ਹੋਈ ਤੇ ਬਿਖਾਂਦ ਭੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣੇ ਹੋਏ, ਸੋ ਉਸ ਲਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਦੀ ਭੁੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰੇ ਯਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਵੈਰ ਲੈਣ ਵਿਚ ਨਾ ਪਵੇ ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਹੋਵੇ। ਫਿਟਕਾਰਨਾਂ ਕਿ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਭੰਡਣਾ ਯਾ ਮਿਰਾਸੀ ਦਾ ਗੁੱਡਾ ਬੁੰਨੁਣਾ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨਾ, ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਮਨ੍ਹੇ ਹਨ। ਭਰਾ-ਭਰਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਿੱਖ-ਸਿੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ; ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਪਿਆਰ ਬੌਰ ਕਾਫੀ ਆਦਮੀ ਹਨ। ਇਸ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਨੇ ਜੇ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਪੰਥ ਦਾ ਇਹ ਜੱਥਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. 1

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਆਹਾਰ ਸਬੰਧੀ ਸਮੀਖਿਆ

ਭਾਵੇਂ ਉਨਤ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਅੰਤਰ ਦੀ ਖੋਜ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਬਾਹਰ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵੀ ਉਨਾਂ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਣਾ। ਅਸ਼ਾਂਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਉਨਤੀ ਵਿਚ ਬਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਔਖੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਬੇਅਰਾਮੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਸ ਭਾਗ ਵਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਯੋਗ ਦੀ ਉਚੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਹਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਯੋਗ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉੱਨਤ ਅਭਿਆਸੀ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰਖਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਰੀਰ ਤੇ ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ ਉਚੇਰੀ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਆਹਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਯਮਬੱਧ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਕਦੀ ਵੱਧ ਖਾ ਲੈਣਾ, ਕਈ ਵਾਰ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਖਾਣਾ ਜਾਂ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾ ਲੈਣੀਆਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਪੱਖੋਂ, ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੋਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਗੁਣ, ਚੇਤਨਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਦੀ ਸਮਰਥਾ, ਕੁਸ਼ਲਤਾ, ਆਹਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਆਹਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਖਾਣਾ ਬਾਹਰੋਂ ਠੀਕ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਠੀਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਸਰਵਉਤਮ ਹੋਵੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਖਾਣ ਲਈ ਵੀ ਠੀਕ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਅੰਦਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਲਈ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਆਹਾਰ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਮਨ ਲਈ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸੀ, ਅੱਜ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਖੁਰਾਕ, ਜਿਹੜਾ ਆਹਾਰ ਯੋਗਾ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ ਉਹ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸੰਸਾਰਕ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਰੋਜ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਅਸਥ ਹਨ।

ਇਹੋ ਨਿਯਮ ਖਾਣੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਵੀ ਉਨਾਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘਟਾ ਦਿਓ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖਾਣ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਿਜ਼ਾ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖੁਰਾਕ ਅੰਦਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉੱਨਤ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਖਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਖਾਣ ਨਾਲ ਜੋ ਭਾਰਪਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸੁਸਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਸਨ ਹੋਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਹਾਰ ਬਹੁਤ ਸੁਚੱਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਣਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰੀਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਆਹਾਰ ਦੁਪਹਿਰ ਸਮੇਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਿਹਦਾ ਪੂਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਮਾਂ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਨਿਯਮ ਜਿਹੜੇ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਨਾਸਿਕਾ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਸਮੇਂ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਹੈ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਜਿਹੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਭੋਜਨ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾਂ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਦੋਂ ਜਿੰਨਾਂ ਭੋਜਨ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕੋ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਭੋਜਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘਟਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਹੋਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਬਾਧਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਾਰਣ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਵਰਤ ਰੱਖਣੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਅਜੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਵਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਰਤ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਤਿ ਅਵਸ਼ਕ ਵੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਠੀਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਸਕੇ।

ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਣ ਨੁਕਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ, ਕੇਵਲ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਹੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਰਤ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰੀਰ ਪਾਚਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਰੀਰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾਣ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਜਗਿਆਸੂ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੁਆਸਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਚਾਈ ਫੁਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖਾਣਾ ਯੋਗ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਬਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਯੁਰਵੇਦ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਹਨ ਵਾਤ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਾਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਪਿੱਤ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗਰਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੀਸਰਾ ਹੈ ਕਫ, ਵਾਈ ਤੇ ਬੋਝਲਪਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਏ ਜ਼ੋਰ ਪਕੜ ਜਾਵੇ ਵਾਈ, ਗਰਮੀ, ਕਫ ਉਸਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਾਣਿਆਂ ਦਾ ਖਾਸ ਅਭਿਆਸ 'ਤੇ ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਅਸੀਂ ਥੱਲੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਘਿਓ

ਘਿਓ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਅਤਿ ਅਵਸ਼ਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਠਿਨ, ਕਠੋਰ, ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦੁਆਈਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਘਿਓ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੋਖੀ ਵਸਤ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਈ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਗਰਮੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਫ ਭਾਵ ਬਲਗਮ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਠੰਢਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬੜੇ ਅਨੋਖੇ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਯੋਗਾ ਦੇ ਕਠਿਨ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਅਤਿ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਲਈ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਕਰੜਾ ਬਹਾਅ ਸੁਆਸ ਦੇ ਕਠਿਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਦਲਣਾ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਯੂ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਘਿਓ ਨਾਲ ਵਾਈ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਘਿਓ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਬਹਾਅ ਸਮਤਲ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਯਮਬੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਗਰਮੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਹ ਅਤਿ ਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਪਿੱਤ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਤੇਜਸ ਤੱਤਵਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਕਾਬੂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਤਿ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘਿਓ ਦਾ ਇਹ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕਠਿਨ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਘਿਓ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤਿਅਵਸ਼ਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗਰਮੀ ਦੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧੇਰੇ ਅਗਨੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਣ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਵਸ਼ਕ ਮੂਲ ਤੱਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਕਠਿਨ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੂਲ ਤੱਤ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ

ਲਈ ਮੁੜ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਘਿਓ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਦੁੱਧ

ਦੁੱਧ ਦੇ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਘਿਓ ਦੇ, ਦੁੱਧ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੱਖਣ ਦੀ ਬਿੰਦਾਈ ਵੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਵਧੇਰੇ ਉਚੇਰੇ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਗਾ ਦੁੱਧ ਹੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮੱਖਣ ਦੀ ਚਿਕਨਾਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤੇਲ ਹਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿਕਨਾਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮੱਖਣ ਦੀ ਚਿਕਨਾਈ ਅਲੱਗ ਹੀ ਹੈ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇੱਕ ਉਤਮ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਨਿਯਮ ਘਿਓ ਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੀ ਦੁੱਧ ਲਈ ਹਨ ਇਹ ਮੱਖਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਿਨਰਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਦੁੱਧ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਅਹਾਰ ਹੈ, ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਇਸਨੂੰ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਇਹ ਅਹਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਯੋਗੀ ਵੀ ਇਸੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਆਹਾਰ ਪੋਸ਼ਟਿਕਤਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰਵਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਦੁੱਧ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਕੋ ਵੱਡੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਲਗਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜੋਮਦੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਆਹਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੂਰੀ ਸ਼ੇਪ ਲੈ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕੇਵਲ ਵੱਡਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗੁਣ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਉਹ ਗੁਣ ਹੀ ਫੇਰ ਬਲਗਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਯੋਗ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਘੋਰ ਕਠਨ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਦੋਂ ਫੇਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿੰਨਾਂ ਦੁੱਧ ਉਦੋਂ ਪੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁਰਾ-ਪੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਬਲਗਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਦੇ ਗੁਣ, ਗੁਣ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕਣਕ

ਕਣਕ ਸਾਡੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ ਹੈ। ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੋਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਨ ਹੈ, ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹੈ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਹਨ, ਮਿਨਰਲ ਹਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਚਿਕਨਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਇਸਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ ਸਰੀਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦਾਣੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਣਕ ਤੇ ਚਾਵਲ ਬਹੁਤ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਚੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਕਣਕ

ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਵਖਰੇ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ, ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਤੇਜਕ ਨਸ਼ੀਲੀ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਕਾਰਸ਼ੀਲ ਵੀ ਹੈ। ਯੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਣਕ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕਣਕ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਅੱਗ 'ਤੇ ਸੋਕ ਕੇ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਕਣਕ ਨੂੰ ਪੀਹ ਕੇ ਆਟਾ ਗੁੰਨ ਕੇ ਰੋਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਕਾਫੀ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਲਦੀ ਅੱਗ 'ਤੇ ਪਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਤੱਤ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿਹੜੀ ਗਰਮੀ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਕਣਕ ਦੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਣਕ ਦੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚੀਨੀ

ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਸੰਘਣਾ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ ਹੈ, ਚੀਨੀ। ਗੰਨੇ ਦੀ ਚੀਨੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਦਰਸ਼ਕ ਆਹਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਰ ਇੱਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿਚ ਖੰਡ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜਦੋਂ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਪਰੀਤ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹਨ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਫੇਰ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਠੀਕ ਹੈ ਉਹ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਠੀਕ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਚੀਨੀ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਨ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਤੇ ਕਾਰਬਨ ਮਿਲਕੇ ਆਕਸੀਜਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਾਚਨ ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਟੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ ਵੀ ਚੀਨੀ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕਣਾਂ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਨਾਲ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ, ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਚੀਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਇਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਦੀਆਂ ਉਚੇਰੀਆਂ ਤੇ ਔਖੀਆਂ ਤਕਨੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਚੀਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰੋਜ਼ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿਚ ਵੀ ਚੀਨੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਯੋਗਾ ਦੇ ਔਖੇ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਚੀਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਈ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸੰਵੇਦਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਫਲ

ਫਲ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚੀਨੀ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਜੋ-ਜੋ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਚੀਨੀ ਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੀ ਤਕਰੀਬਨ ਫਲਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਫਲ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਟਾਮਿਨ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮਿਨਰਲ

ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਉਹ ਕੇਵਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਦੀ ਉਤੇਜਨਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਯੋਗੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੋਸ਼ਟਿਕਤਾ ਦਾ ਪੂਰਨ ਉਪਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਤਮ ਉਚੇਰੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਆਹਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਆਹਾਰ ਬਹੁਤ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜੇ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਹਨ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜਾ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਖਾਣੇ ਵਿਚੋਂ ਪੋਸ਼ਟਿਕਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਖਾਣਾ ਤਾਮਸਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਗੁਣ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਖਾਣਾ ਤਾਮਸਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਯੋਗੀ ਦੇ ਆਹਾਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹਨ, ਤਾਜ਼ਾ ਫਲ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਫਲ ਹਲਕਾ ਆਹਾਰ ਹੈ ਛੇਤੀ ਹਜ਼ਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਕਿਹੜਾ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਉਹ ਖਾਣਾ ਜਿਹੜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪੈਕ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਮੀਰ ਵਾਲਾ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਮਸਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਸ ਦਾ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਕਣ ਮਰਨ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਸ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਲੜਾਕਾਪਨ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਵਾਲੇ ਚੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਤੇਜਨਾ ਅਤਿ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਆਹਾਰ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕੁਝ ਇਕ ਆਮ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਐਸੇ ਆਹਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਲੱਗਿਆਂ ਦਾ ਆਹਾਰ

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਸੰਤੁਲਤ, ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਆਹਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਣਕ ਆਦਿ ਦਹੀਂ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਦੁੱਧ, ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਬਣੀਆਂ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਤਾਜ਼ੇ ਫਲ। ਘਿਓ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਆਦਿ ਬਨਾਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮਸਾਲੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣ, ਲਸਣ ਪਿਆਜ਼ ਮਿਰਚਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਆਹਾਰ

ਇਸ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਣਕ, ਜੌਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਘਿਓ ਵਿਚ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਹਲਕੇ ਮਸਾਲੇ ਅੰਦਰਕ, ਦਾਲਾਂ, ਬੀਨਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘੱਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਫਲ ਤੇ ਦੁੱਧ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਉਤਮ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਆਹਾਰ

ਜਦੋਂ ਉਤਮ ਉਚੇਰਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੋਟੀ ਆਦਿ ਬਿਲਕੁਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁੱਧ ਮੱਖਣ ਵਾਲਾ ਅਤਿ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ, ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਕੋਈ ਮਸਾਲੇ ਪਾ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਖੰਡ ਪਾ ਕੇ। ਹਾਂ ਉਚੇਰੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਲਈ ਆਹਾਰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)

ਆਯੁਰਵੇਦ ਭੀਸ਼ਗ ਆਚਾਰੀਯ।

ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ - ਸੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ, ਆਯੁਰਵੇਦ ਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾ, ਪੂਰੀ।

ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਸਿਹਤ ਵਾਸਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਸਲਾਦ

ਹਰੀ ਕੱਚੀ ਤਾਜ਼ੀ ਸਾਗ, ਸਬਜ਼ੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੂਲੀ ਗਾਜਰ, ਚਕੰਦਰ, ਟਮਾਟਰ, ਪਿਆਜ਼ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਲਾਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਜਾਂ ਭੋਜਨ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਣ ਦੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੀਤ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਰੀ ਕੱਚੀ ਸਾਗ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਟਾਮਿਨਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਿਹਤ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਿਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਅੰਤ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਆਹਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰੀਆਂ ਬਨਸਪਤੀਆਂ, ਰਸਾਂ ਵਾਲੇ ਫਲ ਜੋ ਕਿ ਲਾਭਕਾਰੀ ਤੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ ਅਤੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਸਤੇ ਚਿਕਨਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਹੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਿਰੋਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਤੁਲਤ ਭੋਜਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਹਰੀਆਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ-ਭਾਜੀਆਂ ਦੀ ਜੋ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਮਿਰਚ-ਮਸਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਅੱਗ ਤੇ ਪਕਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਟਾਮਿਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੰਸ ਅਗਨੀ ਵਿੱਚ ਜਲ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਗ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੰਸ ਐਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਚਾ ਹੀ ਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅੱਗ ਤੇ ਪਕਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਜਲ (ਤਰਕਾਰੀ) ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ ਇਹ ਕੇਵਲ ਖਣਿਜ ਲਵਨ ਹੀ ਅਨੁਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬਲਕਿ ਵਿਟਾਮਿਨਜ਼ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ, ਸਿਹਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ, ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅੰਦਰੋਂ ਸਫਾਈ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖੋਜ 'ਚੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਆਦਿ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਵਗੈਰਾ ਕੱਚਾ ਖਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਦੰਦ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਭੋਜਨ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਮੰਤ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ 50% ਖਾਦ ਪਦਾਰਥ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਕਿ ਅੱਗ ਤੇ ਨਾ ਪਕਾਏ ਹੋਣ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਲਾਦ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ

ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਸਲਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਭੋਜਨ ਦਾ ਸੁਆਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਧੇਗਾ, ਚਮੜੀ ਦੀ ਚਿਕਨਾਈ ਵੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ, ਖੂਨ ਸੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਲਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੌਸਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਸਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਸਤੀ ਤੇ ਸੌਖੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਲਾਦ ਵਾਸਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਜੜ੍ਹਾਂ, ਪੱਤੇ ਜਾਂ ਫਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਟਮਾਟਰ, ਗਾਜਰ, ਪਿਆਜ਼, ਮੂਲੀ, ਮੂਲੀ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਧਨੀਆਂ ਜਾਂ ਪੁਤੀਨੇ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਚਕੰਦਰ, ਅਮਰੂਦ, ਕੇਲੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ, ਖੀਰਾ, ਕੱਕੜੀ ਆਦਿ ਫਲ ਜਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਸਤੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟੁਕੜੇ ਗੋਲ-ਗੋਲ ਕੱਟ ਕੇ ਜਾਂ ਕੱਦੂਕਸ ਕਰਕੇ ਨਮਕ, ਅਦਰਕ ਜਾਂ ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ ਆਦਿ ਲਾ ਕੇ ਰੁਚੀਕਾਰਕ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵੈਸੇ ਫਲ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਹਰ ਇੱਕ ਖਰੀਦ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਵਾਸਤੇ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਪੱਕੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੱਚੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਸਲਾਦ ਹਰ ਇੱਕ ਵਾਸਤੇ ਸੌਖਾ ਤੇ ਸਸਤਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸੰਤੁਲਤ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਅੱਛੇ ਸਲਾਦ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

1. ਹਰੇ ਪੱਤੇ - ਸਲਾਦ ਵਾਸਤੇ ਮੂਲੀ, ਚਕੰਦਰ ਜਾਂ ਸ਼ਲਗਮ ਦੇ ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ, ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ, ਆਇਰਨ, ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ ਗੰਧਕ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਇਓਡੀਨ ਵੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਪਾਚਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ, ਬੀ, ਸੀ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

2. ਗਾਜਰ - ਇਸਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੈਰਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੈਰੋਟੀਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ, ਚਿਕਨਾਈ, ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ ਆਇਰਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਤੇ ਬੀ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਣ - ਗਾਜਰ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਖੂਨ ਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ

ਦੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਰਾਹੀਂ ਯੂਰਿਕ ਐਸਿਡ ਨਾਮਕ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਾਜਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੇਟ ਦੇ ਕੀੜੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਮਉਤੇਜਕ ਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਹੈ।

3. ਮੂਲੀ - ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਸਭ ਵਿਟਾਮਿਨ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਹੈ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਇਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਇਰਨ, ਫਾਸਫੋਰਸ, ਗੰਧਕ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਣ - ਇਹ ਪੇਟ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨੂੰ ਸਾਫ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਫ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਯੁਕਤ (ਲੀਵਰ) ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੂਲੀ ਪੀਲੀਆ, ਪੇਟ ਗੈਸ, ਬਵਾਸੀਰ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਸੋਧੀ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

4. ਟਮਾਟਰ - ਪੱਕੇ ਲਾਲ ਸਖਤ ਟਮਾਟਰ ਸਲਾਦ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲ ਟਮਾਟਰ ਰੋਜ਼ ਕੱਚੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਖਾਣ ਨਾਲ ਚਿਹਰਾ ਟਮਾਟਰ ਵਰਗਾ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਟਮਾਟਰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਭੁੱਖ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤਾਜ਼ਗੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਫਾਸਫੋਰਸ, ਆਇਰਨ ਵੀ ਕੁਝ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਸੀ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੱਕੇ ਟਮਾਟਰ ਵਿੱਚ ਗਲੂਕੋਸ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

5. ਪਿਆਜ਼ - ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ ਚਿਕਨਾਈ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਫਾਸਫੋਰਸ, ਆਇਰਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,

ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ, ਬੀ ਅਤੇ ਸੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਣ - ਠੀਕ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਕਫ ਤੇ ਸਰਦੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਜਯੁਕਤ (ਲੀਵਰ) ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਪਿਸ਼ਾਬ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਖੁਰਾਕ (ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਕੱਚਾ ਰਸ) ਅਤੇ ਅਫਰੋਵੇਂ ਨੂੰ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਪਿਆਜ਼ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਂਦਾ ਹੈ।

6. ਨਿੰਬੂ - ਵਿਟਾਮਿਨ ਸੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਈਟਰਿਕ, ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ ਮੈਲਿਕ ਐਸਿਡ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਣ - ਇਹ ਰਕਤ ਸੋਧਕ, ਪਿੱਤ ਨਾਸ਼ਕ (ਗਰਮੀ) ਅਤੇ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਗਜ਼ੀ ਨਿੰਬੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਰੁਚੀ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਮ ਨਾਸ਼ਕ ਹੈ ਇਹ ਤਾਜ਼ਗੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

7. ਹਰੀ ਮਿਰਚ - ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ, ਵਸਾ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਖਣਿਜ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਫਾਸਫੋਰਸ, ਆਇਰਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਟਾਮਿਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਏ, ਬੀ, ਸੀ ਮੁੱਖ ਮੌਜੂਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਣ - ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਮਿਰਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਾਚਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮ ਨਾਸ਼ਕ ਹੈ। ਇਹ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "Vishav Gurmat Roohani Mission charitable Trust" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

<p>ਆਤਮ ਮਾਰਗ <i>Monthly Magazine</i> ਮਾਸਿਕ ਪਤ੍ਰਿਕਾ</p> <p style="background-color: black; color: white; text-align: center;">SUBSCRIPTION (ਦੇਸ਼)</p> <table style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>ਸਾਲਾਨਾ</td> <td>ਜੀਵਨ ਕਾਲ</td> <td>ਫੀ ਕਾਪੀ</td> </tr> <tr> <td>200/-</td> <td>2000/-</td> <td>20/-</td> </tr> <tr> <td>280/-</td> <td>2080/-</td> <td></td> </tr> </table> <p style="background-color: black; color: white; text-align: center;">SUBSCRIPTION ਵਿਦੇਸ਼</p> <table style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td></td> <td>Annual</td> <td>Life</td> </tr> <tr> <td>U.S.A.</td> <td>50 US\$</td> <td>500 US\$</td> </tr> <tr> <td>U.K.</td> <td>30 \$</td> <td>300 \$</td> </tr> <tr> <td>Aus.</td> <td>80 \$</td> <td>800 \$</td> </tr> <tr> <td>Europ</td> <td>50 Euro</td> <td>500 Euro</td> </tr> </table>	ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ	200/-	2000/-	20/-	280/-	2080/-			Annual	Life	U.S.A.	50 US\$	500 US\$	U.K.	30 \$	300 \$	Aus.	80 \$	800 \$	Europ	50 Euro	500 Euro	<p style="text-align: center;">MEMBERSHIP FORM ☒ ☐ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ☐ ਰਿਨਿਊਵਲ ☐ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ</p> <p>Order form for back Issus</p> <p>ਜਨਵਰੀ ☐ ਨਾਮ/Name</p> <p>ਫਰਵਰੀ ☐ ਪਤਾ/Address</p> <p>ਮਾਰਚ ☐</p> <p>ਅਪ੍ਰੈਲ ☐</p> <p>ਮਈ ☐</p> <p>ਜੂਨ ☐</p> <p>ਜੁਲਾਈ ☐</p> <p>ਅਗਸਤ ☐</p> <p>ਸਤੰਬਰ ☐</p> <p>ਅਕਤੂਬਰ ☐</p> <p>ਨਵੰਬਰ ☐</p> <p>ਦਸੰਬਰ ☐</p> <p>.....Pin Code.....</p> <p>Phone..... E-mail :.....</p> <p>ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।</p> <p style="text-align: right;">ਦਸਖਤ.....</p>
ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ																							
200/-	2000/-	20/-																							
280/-	2080/-																								
	Annual	Life																							
U.S.A.	50 US\$	500 US\$																							
U.K.	30 \$	300 \$																							
Aus.	80 \$	800 \$																							
Europ	50 Euro	500 Euro																							

ATAM MARG MONTHLY MAGAZINE Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) Pin - 140901 (Pb.) India
 Phone : 0160-2255002, Fax : 0160-2255009, Email : atammarg1@yahoo.co.in, www.ratwarasahib.org

ਕਾਮਉਤੇਜਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਪਿਸ਼ਾਬ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

8. ਅਦਰਕ - ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੁਗੰਧ ਅਤੇ ਸੁਆਦ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਣ - ਅਗਨੀ ਦੀਪਣ ਪਾਚਣ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪੇਟ ਵਾਧੂ ਦੇ ਫੁੱਲਣ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਕ ਹੈ, ਰੁਚੀਵਰਧਕ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਲੇਖ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਲਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਲਾਦ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਆਦਿਸ਼ਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ - ਸਿਹਤ ਲਈ ਵਰਦਾਨ (ਹਾਨੀ ਰਹਿਤ)

ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਜੜ੍ਹੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੈ। ਸੁਗੰਧਤ, ਚੁਸਤੀ-ਫੁਰਤੀਦਾਇਕ, ਬੁੱਧੀਵਰਧਕ, ਦਿਲ ਤੇ ਸੂਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ, ਤੇਜ਼ਾਬ ਬਣਨ ਤੋਂ ਹਟਾਵੇ, ਪੇਟ ਗੈਸ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਹੈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਚਾਉ ਲਈ ਇਸਦੀ ਰੋਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਜੀ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬੱਧ ਹਨ।

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਗੰਠ ਸਬੰਦ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੂਕੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -1	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -2	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -3	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਗੰਠਾਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੌਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਸਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-
26. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	

ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 15 ਮਈ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ (ਦੁਪਿਹਰ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ- 16 ਮਈ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00

ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ ਹਨ।

32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
34. ਪੰਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸਿਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ',	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂਕੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -1)	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -2)	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -3)	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -4)	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -5)	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path' (ਸੁਗੰਠ ਸਬੰਦ ਮਾਰਗ)	Rs.150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	Rs 260/-
18. Why Not thy Contemplate the Lord ? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	Rs 200/-

The Story of Immortality

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(English Translation of "Amar Gaatha" in series.)

(Continued from P. 73, issue March., 2011)

So, in this way, Guru Sahib explained this subject to Raja Shivnabh. He said, "O king! this path of the Name Divine, of Divine Word contemplation is chiefly the path of remembering God or meditating upon His Name. Divine Name meditation or recitation is first done with a rosary. Just as a child of first primary class plays with 'reethas' (seeds of soap nuts), similarly a devotee meditating on the Name Divine with a rosary becomes so steady and perfect that he no longer needs the rosary. When the rosary is abandoned, then *Waheguru* (God's Name) starts automatically or spontaneously sounding within the self. The letters of God's Name become God Himself. There is a difference in meditating on the Name. If '*Waheguru*' word (God's Name) is recited ten times in '*baikhri*' (uttered loudly with the mouth) speech, it is equal to reciting the Name only once in '*madhma*' (uttered silently with the tongue speech).

'Two letters of the Lord's Name alone on the rosary I repeat.' P. 388

ਹਰਿ ਹਰਿ ਅਖਰ ਦੁਇ ਇਹ ਮਾਲਾ ॥

Then is the Lord's Name meditated upon and recited with the tongue. So sing '*Waheguru*' (God) word - ten times in '*baikhri*' (utterance with the mouth) speech and once silently with the tongue and lips. Meditation or recitation of '*Waheguru*' word

with the tongue and lips (silently) is equal to ten times with the mouth (loudly). So much more fruitful is the former method of reciting God's Name. Then comes the stage when the lips don't move, only the tongue moves. Thereafter, the Name goes into the throat. Its fruitfulness increases hundredfold. Then the Name Divine goes into the heart or mind and the fruit that accrues from such meditation is thousand-fold. When the seeker starts repeating the Name in the navel in '*para*' speech, the fruit becomes ten thousand times. Recitation of the Name in the '*Agya chakra*' (between the eyebrows) becomes even much more fruitful. It is at the root of the nose and the two eyes that the Name-melody is heard, when man achieves absolute concentration of mind. Its sign is that one spontaneously starts hearing the Name in his inner self. Many devotees tell me that they are not able to know from where this Name-sound continues coming. I tell them, "Dear brothers! the truth is that the Name has become firmly fixed in your mind. That is why this Name-sound continues coming spontaneously. Further ahead, this sound becomes louder -

'Thou Persian wheel! uttering "Thou! Thou", Pleasing is thy utterance.' P. 1420

ਹਰਗਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥

In earlier times Persian wheels used to produce a whirring sound. Guru Sahib says that even the Persian wheel utters "Thou! Thou!"

So the devotee of God hears the Divine Name - sound in all because the sole holy Word abides in everyone. The holy Word emanates from the Lord's Light. Even the sounds of the animals do not seem to be different. Even they seem to be singing songs of God's worship -

*Refrain: God's Name do they sing
All denizens of the forests.*

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੇ,
ਸਾਰੇ ਵਣਾਂ ਦੇ ਪੰਖੇਰੂ -2, 2.
ਵਣਾਂ ਦੇ ਪੰਖੇਰੂ ਸਾਰੇ, ਵਣਾਂ ਦੇ ਪੰਖੇਰੂ -2, 2.
ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੇ ,.....-2.

'Whatever the deer, the fish and the birds utter; without God they speak not of another.' P. 1265

ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ
ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ॥

Thus the mind's state of the devotee becomes exalted. In the same manner did Guru Nanak Sahib show mercy to Raja Shivnabh. He bestowed the holy chant on him and he started meditating on the Name Divine. Gradually, his mind became uplifted in Guru Sahib's holy company and as a consequence thereof, he came to abide in the 'Realm of Silence', the 'True Home'. His mind ceased wandering and became fixed and he gained abode in his original Divine Home. We are wandering outside oblivious of our True Home.

*Refrain: Abode did we find in our own Home,
When wandering mind did the Guru restrain.*

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਜ ਘਰਿ ਓ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ -2, 2.
ਮਨ ਧਾਂਵਦਾ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬੰਮਿਆ -2, 2.
ਨਿਜ ਘਰਿ ਓ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ,.....-2.

The mind became completely absorbed in God in a restrained and disciplined state. Where does the mind go, then? It goes to

its own True Home. As long as it is moving about and taking flights of fancy, it continues wandering outside and suffers pain -

'Meeting the True Guru, the wandering mind is held, and it comes and abides in its own home.

It then purchases the Name and in the Name it remains absorbed.

The outgoing soul becomes steady by meeting the True Guru and enters the Tenth Gate.

There ambrosia or amrita is man's food and resounds there the celestial strain, with which music the world is sustained.

Many musical instruments and unstruck music ever resound there and the mortal remains absorbed in the True Lord.

Thus says Nanak, by meeting the True Guru, the wandering mind becomes steady and comes and dwells within its own home.'

P. 440-441

ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਧਾਵਤੁ ਬੰਮਿਆ
ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਸਿਆ ਆਏ ॥
ਨਾਮ ਵਿਹਾਝੇ ਨਾਮੁ ਲਏ
ਨਾਮਿ ਰਹੇ ਸਮਾਏ ॥
ਧਾਵਤੁ ਬੰਮਿਆ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ
ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ਪਾਇਆ ॥
ਤਿਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭੋਜਨੁ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ
ਜਿਤੁ ਸਬਦਿ ਜਗਤੁ ਬੰਮਿ ਰਹਾਇਆ ॥
ਤਹ ਅਨੇਕ ਵਾਜੇ ਸਦਾ ਅਨਦੁ ਹੈ
ਸਚੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਏ ॥
ਇਉ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ
ਧਾਵਤੁ ਬੰਮਿਆ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਸਿਆ ਆਏ ॥

When the True Guru is met, the wandering mind is set at rest; it becomes still -

'It then purchases the Name and in the Name it remains absorbed.' P. 440

ਨਾਮੁ ਵਿਹਾਝੇ ਨਾਮੁ ਲਏ ਨਾਮਿ ਰਹੇ ਸਮਾਏ ॥

Due to finding an abode in the Divine Name, man's mind is enlightened and he sees God everywhere. He forgets neither God nor his Godlike form. He sees the whole world strung in one thread -

'The outgoing soul becomes steady by meeting the True Guru and enters the Tenth Gate.' P. 441

ਧਾਵਤੁ ਬੰਸਿਆ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ
ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ਪਾਇਆ॥

What happens then? *'The Tenth Gate is attained'*. In this Tenth Gate, he finds the celestial musical instrument -

'The body fortress has nine doors. The tenth is kept unseen.

The adamantine shutters of the Tenth Gate open not.

Through the Guru's words alone they get opened.

The melodious celestial strain rings there. By the Guru's word it is heard.

The Divine Light shines in the mind of those who hear the music of the Tenth Gate.

Such persons meet God by embracing meditation.

The One Lord, who has Himself made the world, is contained amongst all.' P. 954

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

'Hai, hail to Thee, O True king! True, ever true is Thy Name.' P. 947

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥

Through Divine Name meditation is thus obtained that Gate which is otherwise attained with great difficulty by practising severe austerities and penances. What is the mark of that gate?

*'There ambrosia or amrita is man's food and resounds there the celestial strain with which music the world is sustained.'*P. 441

ਤਿਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨੁ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ

ਜਿਤੁ ਸਬਦਿ ਜਗਤੁ ਬੰਸਿ ਰਹਾਇਆ ॥

There the food and elixir of God's Name are served and the spontaneous Name-melody is sounding *'with which music the whole world is sustained.'* There is heard

that word-sound of 'Onkar' by uttering which the Akal Purkh (Timeless One, God) had created the cosmos on the primal day. That is, there the mind is absorbed in the Eternal, his origin -

'Many musical instruments and unstruck music ever resound there and the mortal remains absorbed in the True Lord.' P. 441

ਤਹ ਅਨੇਕ ਵਾਜੇ ਸਦਾ ਅਨਦੁ ਹੈ ਸਚੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਏ ॥

Is it a place of absolute silence or zero?

Guru Sahib says, "No. There sound countless musical instruments and celestial melodies."

'Celestial strain resounds there from which myriads of amusements and joys proceed.'

Millions and billions of joys are found in that sphere. Beyond computation are they.

'Many musical instruments and unstruck melody ever resound there and the mortal remains

absorbed in the True Lord.' (P. 441) Man becomes absorbed in Waheguru (God).

'Thus says Nanak, by meeting the True Guru, the wandering mind becomes steady and comes and dwells within its own home.'

P. 441

ਇਉ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ

ਧਾਵਤੁ ਬੰਸਿਆ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਸਿਆ ਆਏ ॥

He who reaches his own True Home, becomes absorbed in the unique spiritual state, the Eternal, and his vision is transformed. He sees none other than the Supreme Lord, who is True and beyond estimation.

A fierce war was fought at Sri Anandpur Sahib in which a large number of Singhs were martyred. The invading army had laid siege of the fort for the last six months. Food provisions were exhausted and so was exhausted fodder for the horses which started dying of starvation. The

Singhs tried to sustain themselves by eating boiled leaves. They ate ground bark of the trees. Seeing the trees around, one day, Tenth Guru Sahib asked - 'Where have the leaves of the trees gone?' They said, "Master! to sustain their body, and to serve you longer, your *Khalsa* has eaten leaves and bark of the trees." On the other hand, for the enemy forces, the siege had been rather long and so they were also exhausted.

Generals of the invading army observed, "Now that fewer Singhs have been left, let us fight to the finish. The number of attacks by the Singhs has come down. A general from Ropar named Mughal Khan took up the challenge of either capturing or martyring Guru Gobind Singh. He launched a massive attack with a huge force. From the other side, under the leadership and patronage of Guru Sahib, who could make one fight against 1.25 lakh, the Singhs fought valiantly making it a matter of life and death.

It is because all the strength is of the Guru and not of individual's own. Those who fight with their personal strength are defeated, while those infused with the Guru's strength and spirit carry the day. On that occasion, placing their head on their palm, and having faith in the Guru, the *Khalsa* were outdoing one another in embracing martyrdom. A fierce battle was fought in which Mughal Khan was wounded. Guru Sahib did not kill him saying that he would die of his wounds. He said, "Let him die. Perhaps, he may repent a little over his crime." It was evening and the bugle was sounded to mark the end of day's fighting. All the groups of soldiers returned to the fort.

Rescue teams from both sides roamed about the battle-field with stretchers to pick up the wounded soldiers. At that time, the atmosphere was not of fighting but of friendship, one team calling out to the other, "Friends! here is a dying soldier of yours." At night, the *Jathedars* (Group leaders) of the *Khalsa* army assembled round Guru Sahib to make an assessment of the day's fighting. Guru Sahib asked them about the conduct of the battle. All gave their accounts and also voiced a complaint. They said, "O Sovereign! there is a Sikh among us, and we think that he is, perhaps, the enemies' spy who conveys our secrets to them." Guru Sahib asked them, "How do you know this?" They replied, "O Master! he carries a leather water bag. When we ask for water and at the same time, if there are enemy soldiers also asking for water, he first serves water to them, and to us later. Sir! this is a very bad deed. While we inflict wounds on the enemies, he revives them by serving water to them."

"Who is he? What is his name?"

"Sir! his name is Kanahiya."

"Go, summon him in our presence."

When this order was pronounced, two Singhs went hurriedly. Reaching the camp, they learnt that Kanahiya was still in the battlefield. So they went to the battle-field. It was pitch dark and nothing could be seen even at close quarters. But from a distance was heard a voice -

Refrain: Thou, Thou alone art pervasive, O Bewitcher

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰ ਹੀ ਮੋਹਿਨਾ,
ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰ ਹੀ ਮੋਹਿਨਾ -2, 2.

Reaching there, they were surprised to

see that he was giving water to the same Mughal Khan (who had vowed to capture or kill Guru Sahib). He had placed his head on his thigh. Opening his clenched teeth, he was putting palmfuls of water into his mouth in order to revive him. When Mughal Khan regained consciousness, he asked, "Who is there?" After all, he was a general, dignified and impressive.

Bhai Kanahiya said, "I am an humble Sikh of Guru Gobind Singh Sahib."

He exclaimed, "What! How is it possible that a Sikh of Guru Gobind Singh should serve water to me? Dear friend! today I had come to the battlefield vowing to kill Guru Gobind Singh. How is it that you are serving water to me?" Bhai Kanahiya said, "My Guru's command is that none is an enemy; all are friends -

*'Put away from my mind is envy of others,
As company of the holy I have attained.'*

P. 1299

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ॥

*Refrain: Neither do I see anyone as a
stranger,
Nor as an enemy ...*

ਧਾਰਨਾ - ਨ ਦਿਸੇ ਬਿਗਾਨਾ ਓ,
ਨ ਕੋਈ ਵੈਰੀ, ਨ ਕੋਈ ਵੈਰੀ -2, 2.
ਨ ਕੋਈ ਵੈਰੀ, ਨ ਕੋਈ ਵੈਰੀ -2, 2.
ਨ ਦਿਸੇ ਬਿਗਾਨਾ ਓ,.....-2.

*'Put away from my mind is envy of others,
As company of the holy I have attained.
None now is our foe nor a stranger -
With all are we in accord.'* P. 1299

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ॥
ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ
ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ॥

Mughal Khan! our Guru says that none in the world is our enemy. All are ours;

there is not another." Mughal Khan observed, "Bhai Kanahiya! you are not serving water; it is 'aab-e-hayat' or 'amrita' (nectar; immortalizing drink) that you are serving. You are alleviating my pain and suffering; you are purging me of mind's filth. I have started feeling love for Guru Gobind Singh Ji. As you are putting water into my mouth, I am becoming a slave of the Guru, and at the same time you are removing the impurity of my mind."

The conversation had proceeded this much when the Singhs conveyed the Guru's command to him. They took Bhai Kanahiya to Guru Sahib. Guru Sahib said, "Well Bhai Kanahiya! there is a complaint against you."

"Sir! we are ever full of failings and weaknesses."

"Were you serving water to the Mughals?"

"No sir."

"Then, were you serving water to the hill soldiers?"

"No sir."

"Then did you serve water to the Khalsa soldiers?"

"No sir."

"Then whom have you been serving water all the day long?"

"O Sovereign! in your presence, I am speaking the truth. Ever since you have operated upon my eyes and removed the cataract and enlightened me by putting the collyrium of Divine knowledge, my vision has been transformed -

*'The Guru has given me the collyrium of
Divine knowledge, by which the darkness of*

ignorance is dispelled.

By God's grace, I have met the Saint (Guru) and my mind, O Nanak, is enlightened.'

P. 1299

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

Since then there is Divine light in me. O Sovereign! now my vision has become different. In every being and object - water, air, mountains, vegetation, and sea creatures - now I see only you. I do not and cannot see anyone else. Everywhere, Thou art all-pervasive.

Refrain: The Guru has opened my eyes, Everywhere do I see Him ...

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ, ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ 'ਤੇ -2, 2.
ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਸਿਆ -2, 2.
ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ,.....-2.

'The Guru has shown Thee to mine eyes, O Lord.

Here and there, in every soul and everybody, Thou, Thou, alone art contained, O Bewitcher.' P. 407

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

"O Sovereign! ever since you have put the collyrium of Divine knowledge in my eyes, my spiritual eyes have been opened. You are lying hidden in all beings under the veil though you have created the illusion that you are far away. But you are present everywhere, I do not see anyone other than you. O Sovereign! if I have served water, I have served it all unto Thee." On hearing this, Guru Sahib stood up and took him in his embrace and said, "O Gursikh! thrice - blessed art thou! Now there is no difference and distinction left between you and me."

"Saith the Lord: My slave who adores none but me, is my own embodiment.' P. 1252

ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ॥

'The Khalsa is fashioned in my own characteristic image.

In the Khalsa do I abide.' Sarb Loh Granth

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ ॥

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ ॥

Refrain: My own image are they who have become mine

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਹੀ ਬਣ ਗਏ ਜਿਹੜੇ -2, 2.

ਮੇਰੇ ਹੀ ਬਣ ਗਏ ਜਿਹੜੇ -2, 2.

ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ,.....2.

"Holy congregation! this Sikh has attained to the position of the *Khalsa* (The Pure). No difference has been left between him and me. Bhai Kanahiya! take these bandages and dressings; take these ointments; from today onwards, apply ointment to my wounds, put dressing on them and serve me water too. May the Guru bless you forever." This is called abiding in one's own original home.

Guru Sahib made Raja Shivnabh attain to this stage. When his consciousness became exalted, his vision was transformed, and he saw that Guru Nanak was present everywhere. In whichever direction he glanced he saw Guru Nanak. His illusion that things and persons are distinct from the Lord was dispelled, and he saw only One Lord God -

'Himself is the Formless Lord Attributed and Unattributed or related and absolute.

He Himself is in Primordial trance or Ultimate silence.

Nanak, Himself has He raised creation; Himself in it is manifest.' P. 290

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥

ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥

Refrain: Wherever I see in earth, sky and nether regions,

I see none other than Thee, O Lord.

ਧਾਰਨਾ - ਧਰਤ ਪਤਾਲ ਅਕਾਸ ਜਿਧਰ ਦੇਖਦਾ,

ਤੈਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਨ ਦਿਸੇ -2, 2.
 ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ, ਤੈਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਨਾ ਦਿਸੇ -2, 2.
 ਧਰਤ ਪਤਾਲ ਅਕਾਸ ਜਿਧਰ ਦੇਖਦਾ,.....-2.

*'The Infinite Lord is both within and without.
 The Auspicious Master is contained in every heart.
 He is in earth, sky and the underworld.
 Of all the worlds, He is the Perfect Cherisher.
 In forests, glass blades and mountains, the Supreme Lord is contained.
 As is His will, so are His creatures' actions.
 The Lord is in wind, water and fire.
 He is permeating the four quarters and the ten directions.
 There is no place without Him.
 By the Guru's grace, Nanak has obtained peace.'* P. 293-94

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥
 ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥
 ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥
 ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥
 ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥
 ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥
 ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥
 ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥
 ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ ॥

His eyes were opened -
*'O, I have seen in many ways, there is not another like the Lord.
 In all the regions and continents is He pervasive -
 All the worlds He fills.'* P. 535

ਮੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪੇਖਿਓ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਰੀ ਕੋਊ ॥
 ਖੰਡ ਦੀਪ ਸਭ ਭੀਤਰਿ ਰਵਿਆ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸਭ ਲੋਊ ॥

So, the adamantine shutters were opened. Becoming exalted, the seeker came to abide in his own home and he became an image of God Himself. So, in this way, he expressed his joy -

*Refrain: The adamantine shutters were opened, O Nanak.
 By meeting the Perfect Guru.*

ਧਾਰਨਾ - ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਬਜਰ ਕਪਾਟ,
 ਮਿਲ ਕੇ ਪੂਰਿਆਂ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ -2, 2.
 ਪੂਰਿਆਂ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ -2, 2.
 ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਬਜਰ ਕਪਾਟ,.....-2

'Beauteous looks the Lord at all places P. 80

ਸੋਹੰਦੜੋ ਹਭ ਠਾਇ..... ॥

Now no place appears bad or ugly. All have become beautiful. From everywhere is exuding joy and bloom -

'... .. I see not another.' P. 80
ਕੋਇ ਨ ਦਿਸੈ ਭੁਜੜੋ ॥

Now another has ceased to be seen -
'By meeting the True Guru the shutters are opened.' P. 80
 ਖੁਲੜੇ ਕਪਾਟ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟਤੇ ॥

When the True Guru was met, the adamantine shutters were opened.

In this manner, Guru Nanak Sahib was staying in Sangladeep. He was putting up in a 'dharmshala' (place of worship). Holy congregations were being held daily. Supremely fortunate were the persons who listened to the spiritual discourses from the blessed lips of Guru Sahib and thus attained to their own original home. Guru Nanak Sahib stayed there for a long period of time. All the inhabitants of the kingdom became Guru Sahib's 'Sikhs' (disciples or followers). Raja Shivnabh spoke to the rulers of the adjoining seven islands and through them made their subjects become aligned with Guru Sahib. In historical chronicles, it is mentioned that ten to fifteen thousand devotees came to attend Guru Sahib's discourse for whom twenty maunds (one maund = 36 kg) of food was prepared daily. In this way, practically everyone in the region became aligned with Guru Nanak Sahib. Time continued passing.

Time waits for none. It never ceases. It is not in its nature to stop. Guru Sahib thought of leaving Sangladeep -

*'I made earnest entreaties but 'Time' did not stop at all.
I tried to hold her and pull her but in vain.
In spite of putting up many hurdles and barriers I could not stop her.
Speeding fast did 'Time' break all bounds.
O man! take care of time; use it fruitfully for it is flying fast.
It knows not to cease;
Once past, it cannot be recalled.'*

Dr. Bhai Vir Singh Ji

ਰਹੀ ਵਾਸਤੇ ਘੱਤ 'ਸਮੇਂ' ਨੇ ਇਕ ਨ ਮੰਨੀ,
ਫੜ ਫੜ ਰਹੀ ਧਰੀਕ 'ਸਮੇਂ' ਖਿਸਕਾਈ ਕੰਨੀ,
ਕਿਵੇਂ ਨ ਸਕੀ ਰੋਕ ਅਟਕ ਜੋ ਪਾਈ ਭੰਨੀ,
ਤਿੱਖੇ ਅਪਣੇ ਵੇਗ ਗਿਆ ਟਪ ਬੰਨੇ ਬੰਨੀ,
ਹੋ ! ਅਜੇ ਸੰਭਾਲ ਇਸ 'ਸਮੇਂ' ਨੂੰ,
ਕਰ ਸਫਲ ਉਡੰਦਾ ਜਾਵਦਾ,
ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਚ ਨ ਜਾਣਦਾ,
ਲੰਘ ਗਿਆ ਨ ਮੁੜ ਕੇ ਆਵਦਾ।

Time passes in moments and instants and one's entire life is spent. At last the day came for Guru Nanak Sahib to take leave of Raja Shivanbh. He said, "O king! the world is on fire. There are many devotees who are waiting. So now you should make up your mind about the religion I have preached. I would now leave." It sounded very strange to him that Guru Sahib was going to leave. He thought, "Does Guru Sahib have to wander all over the world? What will become of us? How shall we live without him because even about the animals, there is a Gurbani edict?

*'As without water the fish finds not life;
As without the drop of rain the chatrik (sparrow-hawk) feels not content;
As the deer attracted by sound rushes to face the hunter;
As the humming bee, greedy for fragrance of the lotus gets bound -
Thus is love for the Lord in the heart of His*

devotees.

By His sight they feel fulfilled.' P. 708

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੂੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾਤੁਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

Refrain: O my Love! Tell me - when shall I have a glimpse of Thee?

ਧਾਰਨਾ - ਦੱਸੀ ਪ੍ਰੀਤਮਾਂ ਕਦੋਂ ਹੋਣਗੇ ਦੀਦਾਰੇ -2,
ਹੋਣਗੇ ਦੀਦਾਰੇ ਕਦੋਂ, ਹੋਣਗੇ ਦੀਦਾਰੇ -2, 2.
ਦੱਸੀ ਪ੍ਰੀਤਮਾਂ ਕਦੋਂ-2.

The devotees made an earnest entreaty, "O Sovereign! it was with great difficulty that we got a glimpse of you. For a long time, we had been hearing how our king had become non-attached and indifferent to the world in love and devotion for you. After much waiting and longing you came. Now you are leaving after staying with us for a few months. Kindly tell us - Shall we ever have the joy of seeing you again or not." Guru Nanak Sahib said, "Dear brothers! recognize the Guru, he is 'light' -

'The True Guru is the Living God.' P. 479
ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਗਤਾ ਹੈ ਦੇਉ ॥

The Guru is not a physical body. Physical forms change. The Guru-Light is eternal, perfect, all-pervasive and present in all beings. Therefore, meeting of the Guru is not of the physical body but of the 'shabad' (holy Word or hymn). Therefore -

'Union and separation (merging of the self into the Infinite and its opposite in the form of transmigration are meant) ordain the world's business;

To man's share falls what is destined.' P. 6
ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ॥

If you reach the place where the original (heavenly) abode is, the union (with God) is permanent and for ever, and there is no separation from Him. As regards the

meeting of physical forms is concerned, the Gurbani edict is -

*Refrain: By good fortune shall we meet again,
As rivers from their courses diverge*

ਧਾਰਨਾ - ਕਦੇ ਹੋਣਗੇ ਸੰਜੋਗਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲੇ,
ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਛੜੇ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਛੜੇ -2,
2.
ਕਦੇ ਹੋਣਗੇ ਸੰਜੋਗਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲੇ,.....-
2.

*'As rivers from their courses diverge
P. 439*

ਨਦੀਆ ਵਾਹ ਵਿਛੁੰਨਿਆ..... ॥

Small streams flow out of rivers -

'... .. By good fortune (conjunction of lucky stars) do they meet again.' P. 439

.....ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥

He said, "Dear friends! this world is like the sand in the river. A wave comes, and the sand of this side is carried to the other and vice versa. Upto the sea, wherever this water flows this continues happening until the water of the rivers merges with it (sea). So he who has attained to the Supreme or exalted state, he who has become liberated while living, he achieves eternal or immortal life. He enters his own (heavenly) home, the Realm of Eternity -

'The Formless Supreme Being abides in the Realm of Eternity.

Over His creation He casts His glance of grace.' P. 8

ਸਚਖੰਡ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

All of you will gradually reach the place where we are going to abide. The rest is that you should not forget the teaching we have imparted to you -

'While youth and life last, meditate thou on the Name

*At departure shall the Name be with Thee;
At the end shall it get thee liberation.
May I be a sacrifice to such as the Lord in the mind have lodged.*

*Those that the Name have not contemplated,
At the end in regrets have departed life.*

Saith Nanak, servant of God:

Such meditate on the Name,

As on their forehead have this by the Lord recorded in primal time.' P. 82

ਜਬ ਲਗੁ ਜੋਬਨਿ ਸਾਸੁ ਹੈ ਤਬ ਲਗੁ ਨਾਮ ਧਿਆਇ ॥

ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਹਰਿ ਚਲਸੀ ਹਰਿ ਅੰਤੇ ਲਏ ਛਡਾਇ ॥

ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ ਕਉ ਜਿਨ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵੁਠਾ ਆਇ ॥

ਜਿਨੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ ਸੇ ਅੰਤਿ ਗਏ ਪਛੁਤਾਇ ॥

ਧੁਰਿ ਮਸਤਕਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਲਿਖਿਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ॥

At last that day came, when Guru Nanak Sahib along with Bhai Bala and Bhai Mardana got ready to leave Sangladeep. He comforted the devotees whose eyes were streaming with tears. They were weeping and sighing. They were trying to bear the pangs of separation, but their eyes full of tears were expressing their anguish. Guru Sahib explained to them the meaning and significance of union through the *Shabad* (holy Word). But man is not a stone. Even if you pluck the branch of a tree, sap oozes from the breach. It is extremely difficult to bear the pangs of separation from one's beloved.

'Saith Kabir: In my heart is lodged the serpent of separation from God and it yields to no charm.

One alienated from God lives not; should he live, shall he be like mad.' P. 1368

ਕਬੀਰ ਬਿਰਹੁ ਭੁਯੰਗਮੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ਮੰਤੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ॥

ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ ॥

(... to be continued)

Why not contemplate the Lord?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue April, 2011)

All the visible world is a manifestation of the Name Divine. What is Name? Guru Sahib says, "Don't you understand even now? We have already told you. With 'One' we have written the might of 'Onkar' (Formless One), the image of the Formless One. This 'Ik Onkar' (The Sole Supreme Being) is the Name. It is this Supreme Power where you have to reach, you have to experience and see pervading in every being. It is this that is -

'The nine treasures and the Nectar are the Lord's Name.

Within the human body itself is its seat.

There is deep meditation and melody of celestial music there.

The wonder and marvel of it cannot be narrated.'

P. 293

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦੁ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੁ ॥

It is this which is called the 'Shabad' (Holy Word). The place where abides the Name is called the abode of joy. The same is also called 'So ghar' (that Home) and 'Nijj ghar' (God's own home). Guru Sahib says, "By Himself manifesting the Name from His own self, and by creating the nature with that power, He created another, but that is one and the same." The holyman (Pir) was listening to Guru Sahib very attentively. He said, "Sir! nature?" Guru Sahib said, "Nature means 'power' or 'force'. From His 'power', He created countless

beings and things. He created the visible world. That is not the second, or another. That is One and the same. The growth of the tree from its seed is never a second; that seed is never put aside separate. The sum formed from the numeral 'one' is never 'two'. That is a collection of 'ones'. Take 'nine'. In fact, that is a collection of nine 'ones'. They have only been named 'nine'. To make it easy and simple, they (nine ones) have been given a form or shape - '9'. Counting started. Having Himself fashioned and created nature, He started beholding it, but He did not get involved in Maya, because He created three Modes or Attributes and made the creation in three Modes and then Himself got aside. Even then they did not become two, on both sides is God Himself. Then He is the Bestower; He gives; at the same time He is the Doer. First He is the Bestower; so the gifts or boons were created first. Creator did He become afterwards; Creator's role came afterwards; first He is the Giver -

'Thou hast first apportioned to each creature its wherewithal,

Then brought it into being.'

P. 130

ਪਹਿਲੋ ਦੇ ਤੈ ਰਿਜਕੁ ਸਮਾਹਾ ॥

ਪਿਛੋ ਦੇ ਤੈ ਜੰਤੁ ਉਪਾਹਾ ॥

In one go did He give everything -

*'Whatever He has put into the universe,
He has put in once for all.'*

P. 7

ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ ॥

Then He is happy and knows all. He Himself gives life, and Himself does He take life. And He watches the universe

lovingly. He is not sitting outside. Pervading all creatures He is watching over them -

'I salute the Primal 'Ekamkar' (Sole Supreme Being from whom has arisen the entire creation).

He pervades earth, water and the underworld.

The Primal One is invisible and indestructible

His Light enlightens the fourteen regions.'

Akal Ustat

ਪ੍ਰਣਵੋ ਆਦਿ ਏਕੰਕਾਰਾ ॥

ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲ ਕੀਓ ਪਸਾਰਾ ॥

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਬਗਤਿ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥

ਲੋਕ ਚਤੁਰਸ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥

So, these are not forms or entities. There is only one entity. Such is the Guru's edict -

'Himself is the Formless Lord Attributed and Unattributed -

Himself the Ultimate silence;

Himself has He raised creation;

Himself in it is He manifest.' P. 290

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥

ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥

So, Sovereign Guru Nanak Sahib, while telling us the attribute of Truth, explained to us that the entire expanse of the creation is the Lord God Himself. He Himself is Attributed, and Himself is He Unattributed, and He Himself is the Ultimate silence. He Himself is the Name (Divine). He has no name. His name is only one, which is called the Truth. There is but one God (Supreme Being), (who is) True, after which comes the 'Name'. Then since He is Immanent or Attributed, He has become the Creator. Then He is without fear and without enmity. Time has no effect on Him; He is timeless in form. He has existence. He is self-realised, having knowledge of

Himself. We gain knowledge by reading books. He is an embodiment of knowledge. He is unincarnated. He Himself is knowledge. He Himself is the Supreme the greatest of all and Himself does He show grace. Secondly, two were associated with it - the Guru and his grace; without them is not obtained or realized the Name. What is the origin of the 'Moolmantra' (fundamental Creed)? Its seed or origin is 'Ek Onkar' (the Sole Supreme Being). Then became its seed - the root. From the seed grows the root. Concentrate on this; try to understand this. You won't find these things in books, nor will anyone explain this. I make only this submission that these things are difficult to find in books. This seed has become the root. That is called the basis or origin. What was the seed; it is called 'seed-chant'.

'Of the root formula (i.e. the fundamental creed) of worship all have comprehension.'

P. 274

ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸਰਬ ਕੋ ਗਿਆਨ ॥

Many profound things have been stated in 'Sukhmani Sahib'. Some people say, "Sir, I make five readings of Sukhmani Sahib." But do you comprehend anything or not?

'By constant search is his effort fruitful,

And by the Guru's grace is the Divine Essence realized.

Each instant as the eye beholds, all is seen as the Essence.

Saith Nanak: The Lord Himself is impalpable essence and palpable phenomena.'

P. 281

ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੀਝਿਆ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਤੁ ਸਭੁ ਬੁਝਿਆ ॥

ਜਬ ਦੇਖਉ ਤਬ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੂਲੁ ॥

ਨਾਨਕ ਸੋ ਸੁਖਮੁ ਸੋਈ ਅਸਬੂਲੁ ॥

All the expanse of creation that you see

is nothing but a manifestation of God. He Himself has assumed various forms and shapes -

'The Timeless One has one form, yet is He visible in countless forms.

Having enacted the world's play, He enacts the play of death or doom and finally He alone is left.' Jaap Sahib

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥

Guru Sahib says, "He who understands this gains poise." One is understanding with intelligence or intellect, the other is getting poised in one's comprehension with faith. Who achieved this type of understanding with faith? It was Bhai Kanahiya, who kept serving to one and all because he saw the Master in all and did not see anyone else. It was because he had understood and realized - 'When there is none other than God, how should I consider anyone as the other or the enemy?' If he had any doubt, then he could say - 'These are Sikhs; these are *Mughals*; these are so and so.' Guru Sahib made him put on the sword, but he turned the sword-hilt backwards. The Sikhs complained, "True Sovereign! he does not keep the sword-hilt in the front. He keeps it behind." Guru Sahib said, "Kanahiya! why do you do this?" He replied, "True Sovereign! if anyone wants to kill me, he will not face much difficulty. He can kill me by drawing out my own sword." What a firm faith he had! One cannot succeed in the spiritual domain without such an unflinching faith.

Baba Bhag Singh Ji went to Hazoor Sahib. At night, he camped at a place where a man-eating tiger used to come. The villagers were going past him hurriedly. The sun was about to set. They were

carrying wood on their heads. They remarked, "Hey! this 'bal-yogi' (young hermit) is sitting here." At that time, he (Baba Bhag Singh) was about 21-22 years old. But he was filled with deep devotion for God. Very rare are the persons who are filled with love and devotion for God. Once they become attached to the Lord, there is no looking-back for them. Once they take the step, they do not retrace or withdraw. They are not cowards. Then the thought of returning home and doing worldly tasks does not enter their mind. They are different sort of people. He who takes to the path of spirituality after understanding, does not turn back.

'Look thou ahead, turn not thy face backwards.' P. 1096

ਆਗਾਹਾਂ ਕੂ ਤ੍ਰਾਂਘਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਡੜਾ ॥

Move forward. Even if you are to fall, you should fall forward and not backward; don't get defeated. The villagers said, "O young hermit! a man-eating tiger comes here at night. He kills and eats up human beings. There is a water-hole here, and the tiger is bound to come to drink water and he will eat you up." Baba Bhag Singh said, "Don't worry. Thank you for your advice." They said, "Don't just thank us. Come with us to the village." But he said, "It does not matter. I will sit here and see the tiger too. He too will come in God's form; I shall have a glimpse of him." Early in the morning, the villagers said that he (Baba Bhag Singh) must have been killed and eaten up by the tiger. They went there armed with weapons and sticks. On reaching there, they saw him (Baba Bhag Singh) sitting there as before totally unharmed and lost in deep meditation and completely oblivious of everything. The

wise and intelligent started examining the surroundings. What they noticed was that tigers had come there and they had moved around him, because there were foot-marks of not one tiger but of many. They said, "All the tigers have gone back after smelling him." There was a sagacious person among them who said, "The tigers went back not after smelling him but after paying obeisance to him. He is certainly an exalted soul. They (tigers) came to have a glimpse of him." Thereafter, Baba Ji opened his eyes. The villagers paid obeisance to him and said, "Baba! You are a great divine. We are fortunate to have a glimpse of you. But kindly tell us one thing - why did the tiger not eat you?" He replied, "Dear brothers! now I am not going to talk about profound things. I have to make only one submission to you - "If you are hungry, do you eat your hand?" They said, "Nobody eats his own hand." He further said, "There is flesh on the thigh. Do you eat it?" They said, "Nobody eats himself, even if he has to die." He said, "Then why should the tiger have eaten me? He was my own self. Those trees are also my own self. You too are mine; I am in you and you are in me." This belief is firmly embedded in the mind of the exalted holy -

'Not by idle chatter is Divine enlightenment obtained:

Hard as steel is its discourse.' P. 465
ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਏ ਢੁੰਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥

Divine knowledge is obtained not by mere words or talking. It is a very difficult method to be explained. Authors of books do write about it, but they themselves know nothing about it. [That is, what they write is not based on their experience or attainment.] That is why, there is a

difference between men of intellect and saints or holy men. Saints reach the stage of obtaining Divine knowledge after making spiritual endeavours. Scholars reach this stage by reading books, but there is a difference between the attainments of the two.

So Guru Sahib says, "The Name Divine becomes lodged in the mind of him, who realizes that this world which is immanent, and this transcendent Brahma (Creator) who is sitting calm and quiet in himself, are both one and the same, and this knowledge and realization becomes embedded in his mind. Using a simple language, you can say that the Name is revealed to him, because it is there all right; he has only gained access to the Name." In the 1430 pages of *Sri Guru Granth Sahib*, there is repeated mention of the 'Name' and the 'Word', but even then we do not take the trouble of comprehending it. We remain where we are. Holy congregation! we do not try to understand this fundamental creed and get involved in other things. If we speak the truth, people get excited and flared up. Silence is the best course. Guru Sahib says - 'No, no; don't speak loudly -

'They utter not aloud; all in their mind they bear.' P. 580

ਉਚਾ ਨਹੀ ਕਹਣਾ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹਣਾ ॥

If you speak loudly, people will beat you with sticks; they will hurl brickbats on you. Mansoor dared speak the truth. All started throwing brickbats on him; he was crucified.

When Shamas Tabrez spoke the truth, he was skinned alive. People did not understand what he was saying. He was speaking about the 'Truth'. People said,

“Flay him. He is saying wrong things. He will make the people atheistic.” Nobody understood his exposition of the ‘Truth’. Only one person understood it. He was *Maulana Room*. It was the Maulanas (Muslim clerics) who issued ‘*fatwas*’ (religious decrees). He (*Maulana Room*) understood what he (Shamas Tabrez) was saying. So Guru Sahib says, “He who understands the ‘Truth’, in his mind comes to abide the Name Divine. And what is the state of the man in whose mind abides the Name? He himself is liberated or swims across the world ocean, and liberates his 101 coming generations.

Refrain: He is himself liberated and liberates his coming generations, In whose mind abides the Lord.

ਧਾਰਨਾ - ਆਪ ਤਰਦਾ ਤੇ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦੇਵੇ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਰਾਮ ਵਸਿਆ - 2.

Holy congregation! when this feeling is awakened in a man that the Name has become lodged in the mind, then not only does he himself swim across the world ocean, but also enables his lineage to do so. He saves 101 coming generations - 24 on the paternal side, 20 on the maternal side, sixteen in the family of his in-laws, twelve in the families where his son or daughter is married, eleven in the family where his sister is married, eight in the family of his maternal aunt and nine in that of his paternal aunt. He swims across the world-ocean himself as well as enables his lineage to do so -

‘Himself is He the Unattributed and the Attributed -

Only one who realizes His Essence is a true scholar.’ P. 128

ਨਿਰਗੁਣੁ ਸਰਗੁਣੁ ਆਪੇ ਸੋਈ॥
ਤਤੁ ਪਛਾਣੈ ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਹੋਈ॥

Guru Sahib says - ‘We do not regard

the educated persons as scholars.’ After passing ‘*Gyani*’ examination, one does not become a ‘*gyani*’ (knowledgeable). The scholar is he who throws away the burden of the three modes or attributes of *Maya*, and in whom knowledge of reality is revealed. What does he do?

‘Such a one, lodging the Lord’s Name in the self,

Shall swim across himself and his lineage.’

P. 128

ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੈ
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ॥

I have delivered this extensive discourse of an hour and ten minutes, so that we may be able to understand wherefrom started our journey and where we have to go. We say - ‘Meet or attain God.’ It is difficult to explain what meeting with God means. You have to go back to your fountain-head, your origin. You have to reach whence you have come, from where you have separated from the Lord. After separation from your source, you have gone afar. Now God has made the creation in three modes of *Maya* in which are contained all the four sources - ‘*andaj*’ (egg-born), ‘*jeraj*’ (placenta-born), ‘*setaj*’ (sweat-born) and ‘*utbhuj*’ (earth-born). Then four are the ‘*banis*’ (utterances or stages of thought) that came in this creation - ‘*para*’ (its origin in the abstract mind), ‘*pasanti*’ (its intimations to the *brain*), ‘*madhma*’ (its communication to the tongue); ‘*baikhri*’ (its utterance). Many birds and animals of various species were born in this universe. Those who have counted these species say that they are 84 lakhs in number and the highest among them is human birth -

‘Out of all the eighty four lakhs of existences, the Lord has blessed man with

glory.'

P. 1075

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਸਬਾਈ॥
ਮਾਣਸ ਕਉ ਪ੍ਰਭਿ ਦੀਈ ਵਡਿਆਈ॥

God has bestowed greatness on this mortal. Guru Sahib says - 'Make this human incarnation the crowning one of the entire creation -

*'Other creatures are thine water-carriers.
In this world, thine is the sovereignty.'*

P. 374

ਅਵਰ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਨਿਹਾਰੀ॥
ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ॥

You have to manage and control all other creatures; you have to protect them. You are not to destroy them by slaughtering them for food. You have been made their ruler, their king. You have to act in a planned and systematic manner to preserve them. You have to do justice like a king; your sovereignty over all other existences has been established.

'The Lord has blessed man with glory.'

P. 1075

ਮਾਣਸ ਕਉ ਪ੍ਰਭਿ ਦੀਈ ਵਡਿਆਈ॥

This body made up of five elements, moving about actively is called the human body. Man is one thing, while body is another. God has conferred greatness on the human body. Why? Because he has one thing more than other creatures. The other creatures too have a mind; they have some intelligence also. They understand that a particular animal is stronger than they are and will kill them, and so they run away. They understand that a hunter has come to kill them and so they should run away to save themselves. Then their mind is smaller than ours. In our case, if we lose a son or a daughter, we cannot forget it all our life. The animals do feel the loss for sometime but after a couple of weeks they forget

everything. Then there is another thing which we have more than the animals, and that is very bad. That is 'haumein' (ego), 'I-ness'. Animals don't have 'haumein' (ego). Since they do not have 'haumein' (ego), they are not liable to reap the fruit of their deeds. Even if the tiger continues killing a hundred thousand cows daily, no sin accrues to him; he kills naturally without malice. He has no intention to kill. But man kills and destroys with intention to kill and destroy - 'I' should kill that man; 'I' should destroy that country. This 'ego' or 'I-ness' has come into us. 'I-ness' is a very bad thing. 'I-ness' has trapped us in our actions. Animals do deeds, and so do we, but we do deeds with the notion of 'I-ness' in us. Thus we are entangled in our actions and start wandering into existences. Guru Sahib says, "You should understand and realize your greatness. God has conferred an additional thing on you, and that is -

'Within the body-village is the castle of the mind.

Within the city of the Tenth Gate is the abode of the True Lord.'

P. 1033

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜੁ ਅੰਦਰਿ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ॥

God's abode has been revealed within you. God abides in animals too but His abode has not been revealed in them. In you, this abode of the Lord has been revealed -

'Nine are the gates of the fortress of the body; the Tenth is kept secret.

Its adamantine panels open not except by the aid of the Guru's Word.

The mystic music playing by aid of the Guru's Word is heard.

Thereby is the self illumined-

Such blessing by devotion is attained.

In all creation is the Sole Supreme Being

pervasive, who of all is the Creator.'

P. 954

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ।
ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥
ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

'Hail, hail to Thee, O True King!

True, ever true is Thy Name.' P. 947

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥

This is the additional thing with man. As a result, glory or greatness falls to man's share. If the Tenth Gate is opened, then God is revealed therein. The Name Divine is revealed where it is lodged. But the door is closed, to which are fixed adamantine panels. Guru Sahib says -

'Within the city of the Tenth Gate, is the abode of the True Lord.' P. 1033

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥

This information too has been imparted that God is illumined in the Tenth Gate - within you. Guru Sahib says - 'Ever stable and immaculate is this place'; it is perfectly pure -

'The Lord Himself has created it.'

P. 1033

ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥

It is always pure, free from impurity. Never is this place soiled. God Himself has kept His abode in this body citadel. This is not to say that God does not exist in the toe. God is everywhere; all-pervasive is He. But it is like keeping a door in the *kothi* (house)! We sit in the *kothi*, and keep a door open, and that too only one. God has kept that door in this body cave -

'Inside that town or fort are balconies and bazaars.

The Lord Himself takes care of the goods.'

P. 1033

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥ ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

In this are so many goods which cannot be described - such a store-house of powers is lying therein. If you investigate, you will find that everything is known here. When man starts from home, when he boards the bus, now he is coming, now his intention is this, and after coming he is going to say this thing - all these are known here in advance, because they originate from here. If he does not make endeavours, this door passes by him. God has placed so much therein that it is incalculable -

'Whatever is in the cosmos is present too in the self - whoever seeks, attains this secret.'

P. 695

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥

All that the science has attained is present within us. Everything is present in us; it has come from electron, proton and neutron. That is in our body too. Thereafter, it has come in the energy. This energy of the Name is within us. Thereafter, it came in the 'Shabad' (Holy Word); that 'Shabad' (Holy Word) is in us. That stopped in the 'big bang'. But we marched ahead. The creed or principle which is present in the entire cosmos, that very principle is present in every particle. So Guru Sahib says - That thing is -

'Inside that town or fort are balconies and bazaars.

The Lord Himself takes care of the goods.

The adamantine doors of the Tenth Gate are knowingly closed and shut. Through the Guru's word are they thrown open.'

P. 1033

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ

ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥

If the Guru's word is obtained, his aid is obtained then it is found because the Guru's word finds the holy Word. The outer word will discover the inner word. The outer word is with the Guru (Holy Preceptor). By giving this Guru's word, the key to the adamantine panels of the Tenth Gate is obtained -

'He whose House it is, has put the lock on it and given the key to the Guru.

Without seeking the shelter of the True Guru, man cannot get the key, even though he makes various other efforts.' P. 205

*ਜਿਸ ਕਾ ਗਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ॥
ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ॥*

Unless and until he comes to the shelter of the Perfect Holy Preceptor, he cannot get the key, and the adamantine shutters open not -

'The adamantine panels (of the Tenth Gate) open not except by the aid of the Guru's word.' P. 954

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ॥

Then says Guru Sahib -

'Within the fortress is the cave of the Tenth Gate, the Lord's Home.

By His order, the Lord of Will has established nine apertures to the body - house.' P. 1033

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ॥

ਨਉ ਘਰ ਥਾਧੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ॥

It is only when the consciousness enters this cave of the Tenth Gate - but our consciousness or mind is wandering outside. Many persons are stuck up only at reading *Gurbani* and doing 'path' (reading) of *Shri Guru Granth Sahib*; they don't advance further. But what does 'bani' say?

'Remember, remember God. By remembering Him thou shalt attain peace, and efface from within thy body, strife and anguish.

By Lord's meditation, man enters not the womb.

By Lord's meditation, the torture of death flees.

By Lord's meditation, death is removed.

By Lord's meditation, the enemy keeps away.

By remembering the Lord, no obstacle is met.

By Lord's meditation, man remains watchful day and night.' P. 262

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖ ਪਾਵਉ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ॥

ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਗਰਭਿ ਨ ਬਸੈ॥

ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੂਖ ਜਮੁ ਨਸੈ॥

ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਾਲੁ ਪਰਹਰੈ॥

ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੁਸਮਨੁ ਟਰੈ॥

ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ॥

ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗੈ॥

'Bani' (*Gurbani*) commands us to lodge God in our mind. If we continue only reading this again and again, then you may ask the wise whether or not you have done what has been commanded. The doctor gives the prescription and then writes down the method of taking the medicine. But if the patient continues reading the prescription only and memorises it without taking the prescribed medicine, will his ailment be cured, or will it continue to afflict him? 'Bani' falls in the domain of deed or action, that is, acting upon it; after this comes devotion and worship and the quest therein. It is the consciousness that is to enter, which is to travel from stage to stage to complete the spiritual journey within the self. Then it is to enter the domain of reason or intelligence in which is to arise Divine knowledge or enlightenment. Divine knowledge will take us to the stage from where I had started at first -

'The Lord, of Himself created His own self and assumed He Himself the Name.'

P. 463

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥

It will not reach there without Divine knowledge; the knowledge has to be fully imbibed and firmly embedded in the mind. That is called self-contemplation, without which there is no liberation. When Divine knowledge becomes firmly ingrained, then alone shall come life -

'Realisation of Truth is higher than all else - Higher still is truthful living.'

P. 62

ਸਚਹੁ ਓਰੇ ਸਭੁ ਕੋ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ ॥

Guru Sahib says that these things are within you -

'Within the fortress is the cave of the Tenth Gate, the Lord's Home.

By His order, the Lord of will has established nine apertures to the body-house. The Incomputable and Infinite Lord abides in the Tenth Gate.

The unseable God of Himself reveals His own self.'

P. 1033

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲਖੁ ਅਪਾਰੀ ॥

ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥

You are the one in whom God can become lodged and you can see Him manifested or revealed in you. It is not a concocted statement which has come into man's hands and he made the statement - 'Our existence is the best of all - the crown of all creations.' If somehow, had dogs too gained knowledge and understanding, they would have claimed - 'Our existence is superior to yours.' They do have some qualities distinct from ours, but their species or incarnation is not superior because God abides in our body from where He can become revealed. So Guru Sahib says -

'This greatness and glory has been bestowed on you.'

'The man, who misses this opportunity, he suffers the sorrow of coming and going.'

P. 1075

ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ

ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥

The human incarnation which God has created in His grace on this earth, is superior to all other creatures in the entire cosmos and millions of other universes. Even the gods abiding in the various heavens - Swarg Lok, Inder Lok, Karamdev Lok, Ajaandev Lok, Brahm Lok, Shiva Lok, Baikunth Dhaam - long for human incarnation -

Refrain: O dear, you have got the human birth,

Which even the gods long for.

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਦੇਵਤੇ,
ਉਹ ਦੇਹੀ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਧਿਆਰਿਆ।

'By service to the Guru (Master) devotion I performed,

Whereby this human incarnation I obtained. This incarnation even the gods seek to acquire;

In this incarnation perform thou devoted service to the Lord.

Be to the Lord devoted; put Him not out of mind.

This is the gain to be got from the human incarnation.

Till such time as the malady of old age has not gripped,

Till such time as your utterance has not become incoherent,

My self (mind)! to the Lord be devoted.

Brother! shouldst thou not perform devotion now, when shalt thou do it?

When the end comes, devotion then shall be beyond thy power.

What thou mayst do now, shall be meritorious.

Later shalt thou repent and swim not to the other shore.'

P. 1159

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ॥
ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਗ੍ਰਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ॥
ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ॥
ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ॥
ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਹੁ॥
ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ॥

So, in this precious birth, we can have a glimpse of God. There is no other birth or incarnation in which we can see God. If it were so, Guru Sahib would have written - 'When you are born as a tiger, you will see God, or when you take birth as an eagle, you will see God.' He says, 'Only in human birth can you realize your essence or go back to your origin. If you do not, you will have to repent later.

'The man who misses this opportunity, he suffers the sorrow of coming and going.'

P. 1075

ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ
ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ॥

That will not prove to be easy and comfortable. He who falters on this step, will continue wandering in the cycle of birth and death and undergo sorrows and sufferings. Man has been gifted with full consciousness. I was saying that animals don't have it; they are bereft of thinking faculty. The other creatures have various other habits that we have. They eat food, we also eat; they procreate, we also do so; they want rest, we also want rest; they

snatch things from one another, so do we. Guru Sahib says, "Well, then, if you lack thinking and reflection, there is no difference between you and animals. You are a perfect brute. Such is the edict in *Gurbani* -

*Refrain: Many do come into the world,
But without knowing God, are they animals and beasts. Many do come ...*

ਧਾਰਨਾ - ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ - 2, 2.
ਬਿਨ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ, ਆਵਨ.....2

*'Many into the world have arrived;
Yet are they without realization, as animals and beasts.'*

P. 251

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ॥

Guru Sahib says - "If man does not have thinking power, or intelligence then there is no difference between him and animals." Well! thinking faculty or intelligence is of many kinds. One person knows how to construct a house. His thinking power does the work of an engineer. Another is a student of science, who makes new and ever new inventions, but even then he may be lacking thinking power. Thinking power is: 'I have come into the world but what was I before coming here?' Saints and holymen say: 'Before coming into the world you were not a man -

*'After wandering to exhaustion through various births for aeons,
At last hast thou attained human incarnation.*

Saith Nanak: This is thy occasion to find union with the Lord -

Why art neglectful of devotion?' P. 631

(... to be continued)

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust, U.S.A.**

For **Atam Marg Publications Audio,
Video, CDs & DVDs**

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal
Po. Box No. 32845, Sanjose,
CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax - 001-408-263-1844
vgrmctusa@yahoo.com

**Atam Marg Organisation, New York
For Atam Marg Publications Audio,
Video, CDs & DVDs**

P.O. Box. 190-167,
South Richmind Hill
New York, 11419
Tel : 718-322-2395

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands
WS5 - 3PF U. K.

For **Atam Marg Publications
Audio, Video, CDs & DVDs**

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair
Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879
Voicemail : 08701654402
Raj Mobile : 07968734058
Email : info@atammarguk.com

You will be pleased to know that recitation by Sant Baba Waryam Singh Ji is being broadcast on **Amrit Bani Radio Station, Satellite Channel 0176** as per schedule given below. This programme is sponsored by 'Atam Marg Spiritual Scientific Education Charitable Trust', U.K.

Sunday	10.00 A.M.	11.00 A.M.
Monday	7.00 P.M.	8.00 P.M.

**IMPORTANT NOTICE
FOR FOREIGN SUBSCRIBERS**

For all enquiries about '*Atam Marg*' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

U. S. A.

BABA SATNAM SINGH JI ATWAL, SANJOSE
Phone & Fax - 001-408-263-1844
vgrmctusa@yahoo.com
BHAI KULDIP SINGH - 408-230-8319

CANADA

Mr. Parmjit Singh Sandhu
Cell No. : 07788389135, TEL. NO. 604-593-2599
Email:-pbkrj@yahoo.ca
S. Jasbir S. Ranu
Phone :- 604-589-9189

ENGLAND

**BIBI GURBAKSH KAUR &
JAGTAR SINGH JI (JAGGI)**
Phone - 0121-200-2818
Fax - 0121-200-2879
Raj Mobile 07968734058

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

AUSTRALIA

BHAI JIWAN SINGH JI
Phone - 03-943-65865
Fax - 03-943-65867

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਆਤਮ ਦਰਸੀ, ਤੱਤਵਖੇਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਠੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ੋਤਰੀ
 ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ
ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ

17 ਜੂਨ

ਸਮਾਂ . ਦਿਨ ਦੇ 10.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ
 ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ (ਨੇੜੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)